

Lisa
KINNITATUD
Keskkonnaameti
peadirektori 9.04.2018
käskkirjaga nr 1-2/18/6

Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaiga kaitsekorralduskava 2018-2027

Keskkonnaamet 2018

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

LÜHENDID	6
1. SISSEJUHATUS	7
1.1. Ala iseloomustus.....	7
1.2. Maakasutus.....	9
1.3. Huvigrupid.....	12
1.4. Kaitsekord	13
1.4.1. Karala-Pilguse hoiuala kaitsekord	13
1.4.2. Pussa käpaliste püsielupaiga kaitsekord.....	13
1.5. Uuritus	14
1.5.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud	14
1.5.2. Riiklik seire.....	16
1.5.3. Inventuuride ja uuringute vajadus.....	18
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID	19
2.1. Elustik	19
2.1.1. Taimed	19
2.1.1.1. Kaunis kuldking (<i>Cypripedium calceolus</i>)	21
2.1.1.2. Kärbesõis (<i>Ophrys insectifera</i>)	22
2.1.1.3. Punane tolmphea (<i>Cephalanthera rubra</i>)	23
2.1.1.4. Püramiid-koerakäpp (<i>Anacamptis pyramidalis</i>)	23
2.1.1.5. Tõmmu käpp (<i>Orchis ustulata</i>).....	24
2.1.1.6. Valge tolmphea (<i>Cephalanthera longifolia</i>).....	25
2.1.2. Samblikud.....	26
2.1.3. Linnud.....	27
2.1.2.1. Kassikakk (<i>Bubo bubo</i>).....	31
2.1.2.2. Kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>).....	32
2.1.2.3. Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>).....	32
2.1.2.4. Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	33
2.1.2.5. Luitsnokk-part (<i>Anas clypeata</i>).....	33
2.1.2.6. Merikotkas (<i>Heliaeetus albicilla</i>)	34
2.1.2.7. Naaskelnokk (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	35
2.1.2.8. Niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>).....	36
2.1.2.9. Nõmmelõoke (<i>Lullula arborea</i>).....	37
2.1.2.10. Piilpart (<i>Anas cracca</i>)	38
2.1.2.11. Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	38
2.1.2.12. Punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>).....	39
2.1.2.13. Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>).....	40
2.1.2.14. Sookurg (<i>Grus grus</i>)	40
2.1.2.15. Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>).....	41
2.1.2.16. Tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>)	42

2.1.2.17. Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>).....	42
2.1.2.18. Vööt-põdsalind (<i>Sylvia nisoria</i>).....	43
2.1.4. Kahepaiksed	45
2.1.5. Selgrootud.....	45
2.2. Elupaigad.....	46
2.2.1. Elupaigad Karala-Pilguse hoiualal.....	46
2.2.1.1. Rannikuelupaigad	58
2.2.1.1.1. Veealused liivamadalad (1110).....	58
2.2.1.1.2. Rannikulõukad (1150*)	58
2.2.1.1.3. Karid (1170).....	59
2.2.1.1.4. Esmased rannavallid (1210).....	59
2.2.1.1.5. Merele avatud pankrannad (1230)	60
2.2.1.1.6. Väikesaared ning laiud (1620).....	61
2.2.1.1.7. Rannaniidud (1630*)	61
2.2.1.1.8. Püsitaimestuga liivarannad (1640).....	63
2.2.1.1.9. Valged lited ehk liikuvad rannikulited (2120).....	63
2.2.1.1.10. Hallid lited ehk kinnistunud rannikulited (2130*).....	63
2.2.1.2. Kadastikud ja niidud	65
2.2.1.2.1. Kadastikud (5130).....	65
2.2.1.2.2. Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)	65
2.2.1.2.3. Loopealsed (6280*)	66
2.2.1.2.4. Sinihelmikakooslused (6410).....	67
2.2.1.2.5. Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510).....	68
2.2.1.3. Sood	69
2.2.1.3.1. Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*).....	69
2.2.1.3.2. Liigirikkad madalsood (7230).....	69
2.2.1.4. Metsad.....	70
2.2.1.4.1. Vanad loodusmetsad (9010*)	70
2.2.2. Elupaigad Pussa käpaliste püsielupaigas.....	72
2.3 Maastik, pargid ja üksikobjektid	76
 3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS	 76
 4. ALAGA SEOTUD PLANEERINGUD JA ARENGUDOKUMENDID	 78
 5. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE	 79
5.1. Inventuurid, seired, uuringud.....	80
5.1.1. Riiklik seire.....	80
5.1.2. Kaitsealuste taimeliikide inventuur	80
5.1.3. Haudelinnustiku inventuur	81
5.1.4. Rändlindude loendus	81

5.2. Elupaikade hooldus- ja taastamistööd	83
5.2.1. Poollooduslike koosluste hooldamine.....	83
5.2.2. Poollooduslike koosluste taastamine	84
5.3. Taristu.....	87
5.3.1. Hoiuala tähistamine ja piiritähiste hooldus.....	87
5.3.2. Katri panka tutvustava infotahvli hooldamine	87
5.3.3. Hoiuala väärtusi tutvustava infotahvli uuendamine ja hooldamine	87
5.4. Kavad, eeskirjad	89
5.4.1. Kaitse-eesmärkide ja kaitsekorra muutmine	89
5.4.2. Kaitsekorralduskava vahehindamine	89
5.4.3. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine ja uue kaitsekorralduskava koostamine.....	89
5.5. Eelarve	90
6. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	92
KASUTATUD KIRJANDUS.....	99
LISAD	101
LISA 1a. Väljavõte Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määrusest nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” ning looduskaitseaduse paragrahvidest 14 ja 32.	101
LISA 1b. Keskkonnaministri 3. veebruari 2011. a määrus „I ja II kaitsekategooria käpaliste püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”	104
LISA 2. Karala kompensatsiooniala planeeritud kõlvikuline jagunemine Leito jt (2002) järgi (vt 1.5.1).....	108
LISA 3. Linnuinventuuris (2012) välja toodud kaitsekorralduslikud soovitusel alade kaupa.....	109
LISA 4. Väärtuste koondtabel	111
LISA 5 Kaitse-eesmärkide ja kaitsekorra muutmise ettepanekud	121
LISA 6 Ulatuslike loodusõnnetuste likvideerimine ja metsakahjustuste leviku tõkestamine kaitseala piiranguvööndis ja hoiualal.....	2

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava kaitstava loodusobjekti alapõhise kaitse korraldamise aluseks. Kaitsekorralduskava annab soovitud kaitseala valitsejale kaitse-eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaiga kaitsekorralduskava (edaspidi ka *kava*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast (edaspidi *ala*) – selle kaitsekorrast, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmärke, määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaiga kaitsekorralduskava koostas Pärandkoosluste Kaitse Ühingu spetsialist Peedu Saar. Kava koostamisel viidi läbi üks avalikkuse kaasamise koosolek 4. veebruaril 2013. a Karala külaseltsi majas. Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Gunnar Raun (tel: 457 6442; e-post: gunnar.raun@keskkonnaamet.ee).

Kaitsekorralduskava on valminud „Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013” ja sellest tuleneva „Elukeskkonna arendamise rakenduskava” prioriteetse suuna „Säästva keskkonnakasutuse infrastruktuuride ja tugisüsteemide arendamine” meetme „Kaitsekorralduskavade ja liikide tegevuskavade koostamine looduse mitmekesisuse säilitamiseks” programmi alusel Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest.

LÜHENDID

ELF – Eestimaa Looduse Fond

EPN – Eesti ohustatud liikide punane nimestik

H – huvilised

HA – hoiuala

Kat – kaitsekategooria

KAUR – Keskkonnaagentuur

KE – Kaitse-eesmärk

KeA – Keskkonnaamet

KR – Keskkonnaregister

LiA – linnuala

LiD – linnudirektiiv

LoA – loodusala

LoD – loodusdirektiiv

MO – maaomanik

PEP – püsielupaik

PLK – poollooduslik kooslus

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

1. SISSEJUHATUS

1.1. Ala iseloomustus

Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaik asuvad Saaremaa lääneosas Austla, Himmiste, Jõgela, Karala, Kipi, Koovi ja Metsapere külades, Kuressaarest 30–40 km kaugusel läänes (joonis 1). Hoiuala pindala on 2507,5 ha, sh 1055,2 ha maismaad, 136 ha siseveekogusid ja 1316,3 ha mereosa ning püsielupaiga pindala on 84,6 ha maismaad. Alad katavad umbes 11,5 km pikkuse kagu-loode suunalise lauskja rannikumaastiku riba.

Karala-Pilguse hoiuala võeti kaitse alla Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määrusega nr 156 „Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” muutmine”. Karala-Pilguse hoiuala on loodud peaaesjalikult poollooduslike koosluste, lindude ja nende elupaikade kaitseks. Linnuvaatlejate hulgas on Karala-Pilguse rand tuntud kevadrändel (aprillis-mais) valgepõsk-lagle rändepeatuskohana. Karala kadastikud on tuntud haruldase läbirändaja kaelus-rästa peatumispaigana (aprill-mai ja oktoober-november). Eksikülalisena on Karalas kohatud mustlauk-õgijat (Ots jt, 2008). Karala-Pilguse hoiualale jääb kaks merikotka püsielupaika (KLO3001203 ja KLO3001358), mis on keskkonnaregistrisse kantud vastavalt aastatel 2010 ja 2012 ning kus kaitstakse ühte merikotka paari. Oluline on ka ühe kassikaku paari elupaiga kaitse.

Karala-Pilguse hoiualal kaitstakse järgmisi elupaigatüüpe, mis on nimetatud EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; edaspidi ka *loodusdirektiiv*) I lisas: rannikulõukad (1150*), esmased rannavallid (1210), merele avatud pankrannad (1230), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), püsitaimestuga liivarannad (1640), valged luited ehk liikuvad rannikuluited (2120), hallid luited ehk kinnistunud rannikuluited (2130*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), lood (6280*), sinihelmikakooslused (6410), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*). Lisaks kaitstakse loodusdirektiivi II lisas nimetatud liigi – kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) elupaiku ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ (edaspidi *linnudirektiiv*) I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetamata rändlinnuliikide elupaiku. Linnuliigid, kelle elupaiku kaitstakse, on: külmnokk-luik (*Cygnus olor*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), piilpart (*Anas crecca*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), luitsnokk-part (*Anas clypeata*), sõtkas (*Bucephala clangula*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), sookurg (*Grus grus*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), tutkas (*Philomachus pugnax*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), kassikakk (*Bubo bubo*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*) ja punaselg-õgija (*Lanius collurio*).

Pussa käpaliste püsielupaik võeti kaitse alla Keskkonnaministri 3. veebruari 2011. a määrusega nr 10 „I ja II kaitsekategooria käpaliste püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”. Pussa käpaliste püsielupaiga kaitse-eesmärk on kaitsta II kategooria

kaitsealuseid taimeliike püramiid-koerakäppa (*Anacamptis pyramidalis*), tõmmu käppa (*Orchis ustulata*), kärbesõit (*Ophrys insectifera*), kaunist kuldkinga (*Cypripedium calceolus*), punast tolmpead (*Cephalanthera rubra*) ja valget tolmpead (*Cephalanthera longifolia*). Tegemist on valdavalt metsadega, vähemal määral poollooduslike kooslustega kaetud alaga.

Maastikuliselt paikneb nii hoiuala kui püsielupaik Tagamõisa-Kihelkonna maastikumikrorajoonis, mida iseloomustavad kagu-loode suunalised poolsaared ja maismaasse tungivad lahed, iseloomulikud maastikuelemendid on pangad (Ratas jt, 2002). Karala-Pilguse hoiualale jäävad kolm ürglooduse objektina kaardistatud panka, need on Katri (pikkus u 100 m, kõrgus 1 m), Silma (pikkus u 50 m, kõrgus 1,9 m) ja Roopa (pikkus u 1 km, madal, kiviklibuga kaetud paeastang) pank.

Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaik kuuluvad Natura 2000 võrgustikku Karala-Pilguse loodus- ja linnualana (EE0040414) (joonis 1). Lisaks hõlmab loodus- ja linnuala ka Vilsandi rahvuspargi alla kuuluva Naistekivimaa koos vahetu ümbritseva merealaga. Ala on ka rahvusvahelise tähtsusega linnuala (IBA-ala) (Karala-Pilguse; kood EE014).

Karala-Pilguse linnuala kaitse-eesmärgiks olevad liigid, kelle isendite elupaiku kaitstakse, on luitsnokk-part (*Anas clypeata*), piilpart (*Anas crecca*), viupart (*Anas penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), sõtkas (*Bucephala clangula*), kümnokk-luik (*Cygnus olor*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

Karala-Pilguse loodusala kaitse-eesmärgiks on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid rannikulõukad (1150*), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), püsitaimestuga liivarannad (1640), valged lited ehk liikuvad rannikulited (2120), hallid lited ehk kinnistunud rannikulited (2130*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), lood (6280*), sinihelmikakooslused (6410), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusemetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*) ning soostuvad ja soolehtmetsad (9080*). Lisaks kaitstakse loodusdirektiivi II lisas nimetatud liigi – kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) elupaiku.

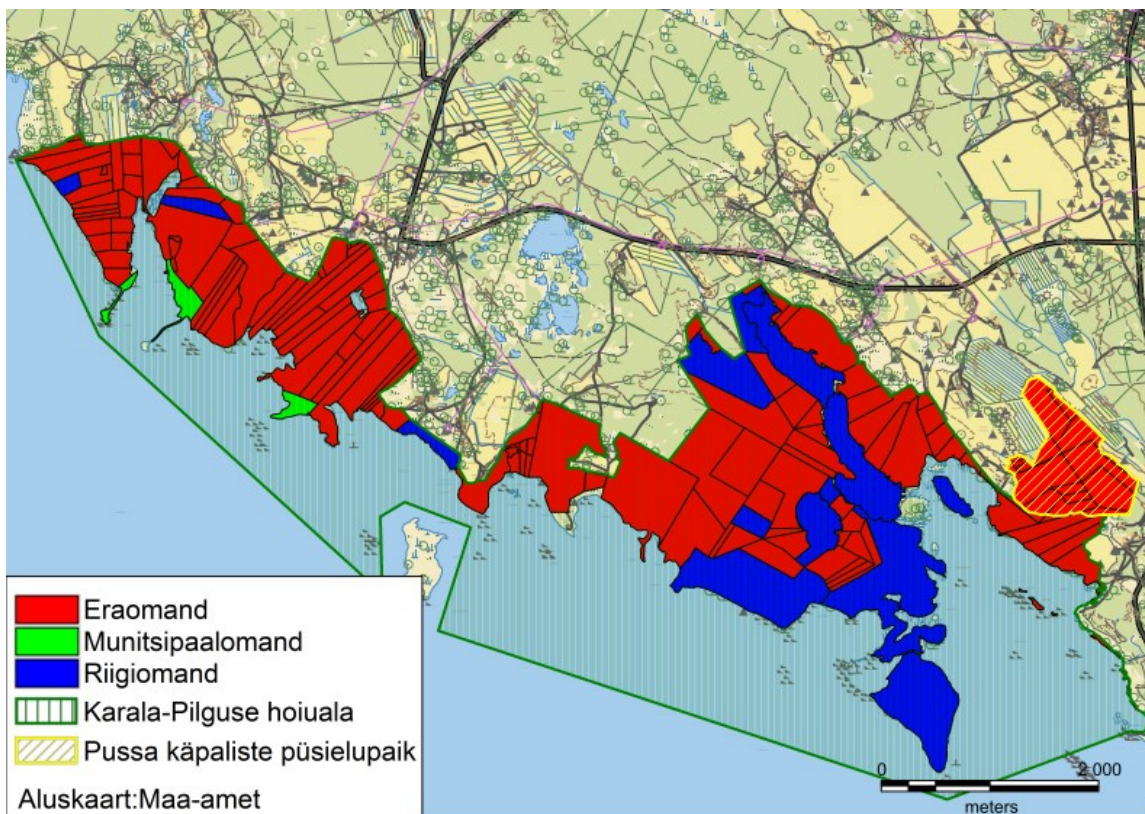
Joonis 1. Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaiga ning Karala-Pilguse loodus- ja linnuala paiknemine.

1.2. Maakasutus

Maaomandi jaotumine kaitstavate alade lõikes on esitatud tabelis 1 ja joonisel 2. Karala-Pilguse hoiualal on valdavas osas tegemist eramaadega – 842 ha, riigimaid on 320 ha ja munitsipaalmade 15,5 ha. Jätkuvalt riigi omandis on 13,7 ha maid. Pussa käpaliste püsielupaigas moodustab kogu maaomandi eraomand 84,6 ha.

Tabel 1. Maaomandi jaotumine Karala-Pilguse hoiualal ja Pussa käpaliste püsielupaigas (seisuga juuli 2017)

Omandivorm	Karala-Pilguse HA pindala (ha)	Pussa käpaliste PEP pindala (ha)	KOKKU pindala (ha)
Eraomand	842	84,6	926,6
Riigiomand	320	-	320
Jätkuvalt riigi omandis olev maa	13,7	-	13,7
Munitsipaalomand	15,5	-	15,5
KOKKU	1191,2	84,6	

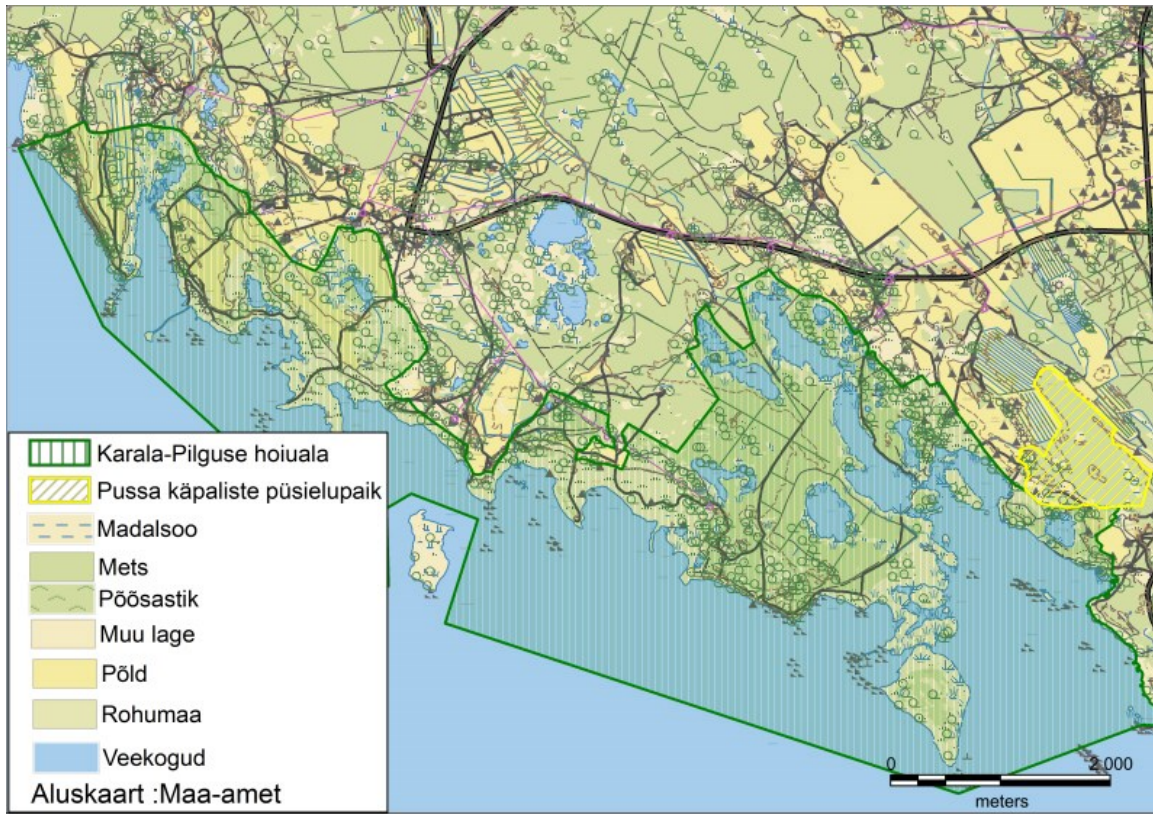
Joonis 2 Maaomandi jaotus Karala-Pilguse hoiualal ja Pussa käpaliste püsielupaigas (seisuga juuli 2017).

Maakasutuse sihtotstarbelt on Karala-Pilguse hoiualal ülekaalus maatulundusmaa, kuid leidub ka üldkasutatavat maad, ärimaad, tootmismaad, riigikaitsemaad, kaitsealust maad ja elamumaad. Pussa käpaliste püsielupaigas on pea eranditult tegemist maatulundusmaaga. Kõlvikuline jaotus põhikaardi järgi näitab hoiualal suurt mere osakaalu – 58% hoiualast. Püsielupaigas moodustab enamuse mets – 80% püsielupaigast. Täpne ülevaade kõlvikulisest jaotusest hoiualal ja püsielupaigas on tabelis 2 ja joonisel 3.

Tabel 2. Ala kõlvikuline jaotumine Karala-Pilguse hoiualal ja Pussa käpaliste püsielupaigas

	Karala-Pilguse hoiuala (ha)	Pussa käpaliste püsielupaik (ha)
Veekogud ¹	1449	-
Mets	240	68,1
Rohumaa	291	6,3
Põõsastik	93	4,1
Madalsoo	12,3	3,8
Põld	119	-
Muu lage (peamiselt rannad ja roostikud)	303,2	2,3
Kokku	2507,5	84,6

¹ Nii mere alad, lähed kui lõukad.

Joonis 3. Maa kõlvikuline jaotumine Karala-Pilguse hoiualal ja Pussa käpaliste püsielupaigas.

1.3. Huvigrupid

Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaigaga seotud peamised huvigrupid on maaomanikud, kohalikud elanikud ja riik erinevate institutsioonidega. Iga huvigrupi alaga seotud eesmärgid/huvisid on lühidalt iseloomustatud tabelis 3.

Tabel 3. Huvigruppidega seotud eesmärgid/huvid Karala-Pilguse hoiualal ja Pussa käpaliste püsielupaigas

Saaremaa vald	<ul style="list-style-type: none">- Turismi ja puhkemajanduse arendamine.- Kohaliku elu edendamine.
Keskkonnaamet	<ul style="list-style-type: none">- Kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.
Keskkonnainspeksioon	<ul style="list-style-type: none">- Eesmärk on avastada ja ennetada keskkonnarikkumisi.
Riigimetsa Majandamise Keskus	<ul style="list-style-type: none">- Praktiliste looduskaitsetööde teostamine riigimaadel ja ala külastuse korraldamine kaitseala väärtuste soodsa seisundi säilitamiseks ning tutvustamiseks.
Loodushuvilised, teadlased ja looduskaitseorganisatsioonid	<ul style="list-style-type: none">- Huvitatud looduskeskkonna säilimisest ja selle uurimisest.
Külastajad, puhkajad	<ul style="list-style-type: none">- Soovivad tutvuda piirkonna loodusväärtustega. Huvitatud puhkekohtade olemasolust ja korrastatud maastikest.
Piirkonna majutusasutused, loodusturismiga tegelevad ettevõtjad	<ul style="list-style-type: none">- Huvitatud turismi (sh loodusturismi, veeturismi jms) ja selleks vajaliku infrastruktuuri arendamisest.
Maaomanikud ja kohalikud elanikud	<ul style="list-style-type: none">- On huvitatud maaomandi heaperemehelikust kasutamisest, elukeskkonna paranemisest ja kohaliku elu arendamisest.

1.4. Kaitsekord

Kahel hoiuala piirese jääval merikotka püsielupaigal kehtib sihtkaitsevööndi kaitsekord ja nende kaitset reguleerib looduskaitseaduse § 30. Püsielupaigad on looduses tähistamata, mistõttu tuleb teada, et kaitsekord kehtib merikotka püsielupaigas 200 meetri raadiuses ümber pesapuude, so sellise suurusega on merikotka püsielupaigad. Inimesel on keelatud viibimine merikotka püsielupaigas 15. veebruarist 31. juulini.

1.4.1. Karala-Pilguse hoiuala kaitsekord

Hoiualade kaitsekord tuleneb looduskaitseaduse §-dest 14, 32 ja 33. Looduskaitseaduse § 4 lõike 3 kohaselt on hoiuala elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused. Sama seaduse § 32 lg 2 järgi on hoiualal keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi (väljavõte Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määrusest nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” ning looduskaitseaduse paragrahvidest 14 ja 32 on esitatud lisa 1a).

Hoiualal ei ole ilma valitseja nõusolekuta lubatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlviku sihtotstarvet; koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid; kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut; lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda; anda projekteerimistingimusi; anda ehitusluba; rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatisi; jahilukeid lisaöota.

Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist. Metsaseaduse kohase metsateatisel menetlemisel arvestatakse hoiuala kehtestamise eesmärki, mille alusel võib valitseja kohustada tegema kavandatavat metsaraiet kindlaks määratud ajal ning kasutama kavandatava raie korral kindlaks määratud tehnoloogiat. Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või looduskaitseaduse §-s 33 sätestatud korras.

1.4.2. Pussa käpaliste püsielupaiga kaitsekord

Pussa käpaliste püsielupaigas kehtib looduskaitseadusest tulenev kaitsekord, määruses „I ja II kaitsekategooria käpaliste püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” kehtestatud erisustega (lisa 1b). Erisused on seotud spetsiifiliselt kaitse-eesmärgiks olevate käpaliste elupaikade seisundi parandamisega, neis seatakse nõuded poollooduslikel kooslustel toimuvatele hooldus- ja taastamistöodele. Püsielupaik kuulub sihtkaitsevööndisse.

Püsielupaigas on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud üksnes püsielupaiga valitseja nõusolekul. Püsielupaigas on lubatud jahipidamine ning marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste varumine.

Püsielupaigas on lubatud mootorita sõidukiga sõitmine teedel ja radadel. Mootoriga sõidukiga sõitmine on lubatud teedel, mis on märgitud põhikaardil. Väljaspool teed sõitmine ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, püsielupaiga valitsemisega ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning püsielupaiga valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

Püsielupaigas on keelatud telkimine; lõkke tegemine, välja arvatud kaitse-eeskirjaga lubatud hooldustööde käigus; puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, välja arvatud püsielupaiga valitseja nõusolekul.

Püsielupaiga valitseja nõusolekul on püsielupaigas lubatud metsa kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile; ehitise püstitamine püsielupaiga tarbeks; olemasoleva tee, tehnovõrgu rajatise ja ehitise hooldustööd; hooldustööd kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks; poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu säilimiseks vajalik tegevus.

Püsielupaiga valitseja nõusolekul on püsielupaigas käpaliste elutingimuste säilimiseks või parandamiseks lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hooldustööd ja veerežiimi taastamine.

Muud sätted tulenevad otseselt looduskaitseaduse paragrahvidest 14 ja 30.

1.5. Uuritus

1.5.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud

2002. aastal viisid Aivar Leito ja Priit Penu kolmel pilootalal (millest üks jäi valdavalt Karala küla territooriumile) läbi uuringu, milles püüti välja selgitada põllumajandusliku tootmise ja rändlindude vahelise konflikti suurust ja selle lahendamise võimalusi (Leito jt, 2002). Töö käigus tehti kindlaks maakasutus ja võrreldi seda ekspertide poolt soovitatud maakasutusega, mis tagaks rändlindude optimaalse toitumise. Töö suurem eesmärk oli algatada komplekssete kompensatsioonialade loomine, kus ühelt poolt oleks arvestatud rändlindude söödavajadusi ja teisalt püütud hinnata (ja kompenseerida) materiaalseid ressursse nende vajaduste rahuldamiseks. Lisas 2 on välja toodud nimetatud töös valminud näidismaakasutuse plaan, mis peaks tagama piisava toidubaasi ala läbivatele lindudele. Olgugi, et andmed on mõnevõrra vananenud ja ega arvesta kehtivat kaitsekorda võib seda taustteadmisenä kasutada maahooldamise planeerimisel.

Suurem osa Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaiga territooriumist on viimase kahekümne aasta jooksul elupaigatüüpide osas inventeeritud. Esimesed elupaigatüüpide inventuurid viis läbi ELF 1991. aastal. Sama organisatsiooni poolt on 1990-ndatel inventeeritud hinnanguliselt pooled ala rannaniitudest, loopealsetest ja roostikest. Samade tööde käigus koguti infot ka kaitsealuste taimeliikide kohta (töodes

osalesid Ülle Püttsepp, Illi Tarmu, Andrus Kuus, Rein Kalamees, Meelis Pärtel, Mart Jüssi, Mari Reitalu, Anneli Palo, Margus Ots, Kadri Tali, Toomas Kukk ja Toomas Trapido).

Seoses ala arvamisega Natura 2000 võrgustikku, inventeeriti esimese kümnendi alguses suurem osa ala elupaikadest uuesti. 2001. aastal osalesid töödes Mari Reitalu ja Sirje Saksjaak, 2002. aastal Triin Reitalu. Samade tööde käigus koguti infot ka kaitsealuste taimeliikide kohta. Nimetatud inventuuridele on järgnenud väiksemaid, milles on täpsustatud üksikuid koosluste rühmi (sageli on elupaigatüüpide inventuuride käigus kogutud andmeid ka kaitsealuste taimeliikide kohta): 2009. aastal inventeeris Meeli Mesipuu väikese osa hoiuala kultuurrohumaadest ja 2012. aastal väikese osa hoiuala loopealsetest; 2010. aastal inventeeris Mari Reitalu üle-eestilise sooinventuuri raames ala sood ja soostunud niidud; 2012. aastal inventeerisid Kersti Riibak ja Oliver Parrest hoiualale jäävad metsakooslused; 2015. aastal inventeerisid Peedu Saar, Ott Luuk ja Meeli Mesipuu hoiualal niidukooslusi; 2016. aastal inventeeris Taavi Taavita hoiualal niidukooslusi; 2016. aastal inventeerisid Oliver Parrest ja Pille Mänd hoiualal ja püsielupaigas niidukooslusi ja metsakooslusi.

Merepõhja elustiku ja elupaikade inventuur viidi läbi NEMA projekti raames aastatel 2015-2016. Töö viisid läbi TÜ Eesti Mereinstituudi merebioloogia osakonna töötajad: Kristjan Herkül, Katarina Oganjan, Sander Paekivi, Greta Reisalu, Kaire Kaljurand, Teemar Püss, Martin Teeveer, Liis Rostin, Liina Pajusalu, Mark Pahk, Priit Kersen, Anastasiia Kovtun-Kante, Ivan Kuprijanov, Birgit Jullinen, Jelena Kuprijanova, Merli Pärnoja, Lauri London ja Kristiina Nurkse.

Kaitsekorralduskava koostamise raames viis Pärandkoosluste Kaitse Ühing 2012. aastal hoiuala piires läbi haudelinnustiku inventuuri. Töodes osalesid Hannes Pehlak (vastutajana), Triin Kaasiku, Mati Martinson, Mart Mölder sen., Karl Eik Rebane, Jüri-Karl Seim ja Kipi-Koovi ning Pilguse looduslaagrilised. Haudelindude inventuuri käigus registreeriti 43 pesitsevat liiki, lisaks 6 linnuliiki ülelennul või toitumas (tabel 6). Kuna sarnast inventuuri alal varem läbi viidud ei ole, siis täpsustus töö käigus oluliselt ala linnustiku liigiline koosseis. Samuti toodi välja lindude jaoks kõige prioriteetsemad kooslused ja anti kaitsekorralduslikke soovitusi alade hooldamiseks (lisa 3).

Kaitsealuse liigi püramiid-koerakäpa populatsiooni üle-Eestiline inventuur viidi läbi 2017. aastal MTÜ Käoraamat poolt, selle töö raames inventeeriti ka Karala-Pilguse hoiualale ja Pussa käpaliste püsielupaika jäävad teadaolevad ja potentsiaalsed leiukohad. Töid teostasid Rainar Kurbel ja Toomas Hirse. Inventuuri ühe osana määratleti ka liigi elupaikade hooldusvajadus kõige kriitilisemas seisus olevates leiukohtades. Samuti tehti töö tulemustele tuginedes Pussa käpaliste püsielupaiga laiendamise ettepanek, kuid kuna ettepaneku ala on juba Karala-Pilguse hoiuala osa, kus püramiid-koerakäpa elupaikade kaitse on tagatud, siis ettepanekut ei arvestata. Püsielupaiga ja hoiuala piiril on oluliselt korrigeeritud püramiid-koerakäpa elupaikade piire, sest osaliselt on kasvuala laienenud lagedamatele niidualadele, kuid osaliselt on kasvuala kinnikasvamise tõttu vähenenud.

1.5.2. Riiklik seire

Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa k apaliste püsielupaigas on 13 riiklikku seireala/-jaama, kus viiakse läbi kuut allprogrammi seiret. ülevaade läbiviidavast seirest on tabelis 4.

Tabel 4. Riiklik seire Karala-Pilguse hoiualal ja Pussa k apaliste püsielupaigas

Jrk	Nimi	Seirejaama tase	Keskkonna-registri kood	Seirejaam avalik/salastatud	Seire allprogramm
1	Laglede lennuloenduse marsruut L�aane-Eestis	seirejaam v�oi seireala koos andmetega	SJB1461000	Avalik	Haned, luiged ja sookurg
2	Karala	seirejaam v�oi seireala koos andmetega	SJA3874000	Mitteavalik	Ohustatud soontaime- ja samblaliigid (randogaputk)
3	Pussa	seirejaam v�oi seireala koos andmetega	SJA0515000	Mitteavalik	Ohustatud soontaime- ja samblaliigid (p�uramiidkoerk�app)
4	Aa04: M�oldrist Austlani	m�o�tekoht	SAA6343339	Avalik	Kesktalvine veelinnuloendus
5	Aa05: M�oldrist Austlani	m�o�tekoht	SAA6343340	Avalik	Kesktalvine veelinnuloendus
6	Aa03	seirejaam v�oi seireala koos andmetega	SJA4239000	Avalik	Kesktalvine veelinnuloendus
7	Aa04	seirejaam v�oi seireala koos andmetega	SJB0201000	Avalik	Kesktalvine veelinnuloendus
8	Aa05	seirejaam v�oi seireala koos andmetega	SJB0112000	Avalik	Kesktalvine veelinnuloendus
9	Aa06	seirejaam v�oi seireala koos andmetega	SJA1948000	Avalik	Kesktalvine veelinnuloendus
10	Kihelkonna laht: SK28 (SUSE, MAFY+SUSE)	seirejaam v�oi seireala	SJB1655000	Avalik	Mereseire (NEMA LoD elupaikade seirejaam)
11	Merekogum EE_11: Kihelkonna lahe rannikuvesi	seirejaam v�oi seireala koos andmetega	SJA9514000	Avalik	Ohtlike ainete seire meres
12	Pilguse	seireala			Kotkad ja must-toonekurg
13	Pilguse	seireala			Kassikakk

Karala-Pilguse hoiualale jäi KR-i andmetel varasemalt ka riikliku seire allprogrammi „Apteegikaan” Nigu seireala (SJA8423000), kuid tegemist oli ühekordse ajutise lisa seirealaga, mida seirati 2001. aastal. Püsivaks seirejaamaks Nigu ala ei tehtud. Reeglina tehakse apteegikaani seiret aastase seiresammuga.

Hoiualale jääb riikliku seire allprogrammi „Ohustatud soontaime- ja samblaliigid” kaks seireala: Pussa ja Karala seirealad. Pussa seirealal tehti viimati vaatlusi 2010. aasta, mil seirati II kategooria kaitsealust taimeliiki püramiid-koerkäpp. Karala seirealal seirati viimati 2012. aastal II kategooria kaitsealust taimeliiki rand-ogaputk. Ohustatud soontaime- ja samblaliikide seiresamm on varieeruv, sõltudes muu hulgas liigi ohustatusest ja kaitsekategooriast, aga jääb vahemikku kolm kuni viis aastat.

Hoiualale jääb riikliku seire allprogrammi „Kotkad ja must-toonekurg” seireala. Kontrollitakse KR-s olevaid pesapaiku. Merikotka pesade asustatust ja liigi sigimisedukust kontrollitakse kahel teadaoleval pesapuul. Viimane merikotka seireaasta Pilgusel oli 2017. aastal. Allprogrammi liikide seiresamm on merikotkal igal aastal kolmandiku populatsiooni ulatuses (kolme aasta jooksul vaadatakse üle kõik teadaolevad pesapaigad).

Hoiualale jääb riikliku seire allprogrammi „Kassikakkk” seireala. Kontrollitakse KR-s olevat pesitsusterritooriumi. Teadaolevate territooriumide asustatuse selgitamiseks tehakse kevadisi kuulamiskäike (veebruari aprillini), suvisel ajal (mai lõpust alates) otsitakse kassikakkude pesi, pesakondi, murdeid ja muid liigi esinemist tõendavaid märke. Viimane kassikaku seireaasta Pilgusel oli 2017. aastal. Allprogrammi liikide seiresamm on kassiakul igal aastal, kus vaadatakse üle kõik teadaolevad pesitsusterritooriumid.

Hoiualale jääb riikliku seire allprogrammi „Haned, luigid ja sookurg” seireala, kus on määratletud laglede lennuloenduse marsruut Lääne-Eestis. Täpsemalt kasutatakse nimetatud seireala hoiualal valgepõsk-laglede seireks (viimane vaatlus aastal 2017). Valgepõsk-laglede lennuloendus toimub iga kahe aasta tagant mai esimesel poolel.

Hoiualale jääb riikliku seire allprogrammi „Kesktalvine veelinnuloendus” neli vaatlussektorit – Aa03, Aa04, Aa05 ja Aa06. Sektorite jaotus hõlmab kogu hoiuala mereala. Lisaks on KR-s veel kaks kesktalvise veelinnuloenduse seirejaama mõõtekohta SAA6343339 ja SAA6343340, mille asemele on 2016. aastal tehtud uued kesktalvise veelinnuloenduse seirejaamad (punktobjektid muudeti polügoonideks). Kesktalvist veelinnuloendust viiakse läbi iga-aastaselt jaanuari keskel.

Hoiualale Mõndalau juurde jääb riikliku seire mereseire allprogrammi NEMA projekti raames välja töötatud LoD elupaikade seire jaam, kus seirati aastatel 2015-2016. Tulenevalt projektipõhisusest ei ole määratletud seiresammu.

Hoiualale jääb riikliku seire allprogrammi „Ohtlike ainete seire meres” üks seireala. Analüüsitakse raskemetallide ja orgaaniliste saasteainete sisaldust kalades, räimes ja ahvenas. Ohtlike ainete seiret meres tehakse aastase seiresammuga.

1.5.3. Inventuuride ja uuringute vajadus

Vajalik on eelkõige Pussa käpaliste püsielupaigas kaitse-eesmärgiks seatud II kaitsekategooria taimeliikide inventuur, sest inventuure on püsielupaigas läbi viidud vähe ja keskkonnaregistri andmestik on aegunud ja kohati ebatäpne. Suurem osa leiukoha andmeid on pärit 90-ndatest või 80-ndatest aastatest, arvestades muutusi maakasutuses, võib oletada, et andmed on osaliselt vananenud. Osaliselt on täpsustusi 2017. aastal siiski tehtud. Olemasolevad keskkonnaregistrisse jõudnud leiukohad on kaardistatud peamiselt elupaikade inventuuride käigus. Vähemal määral ja väikesel pindalal on liike välja tulnud ka ohustatud taimeliikide riikliku seire käigus. Lisaks on vajalik teadaoleva kauni kuldkinga ning potentsiaalsete kauni kuldkinga ja valge tolmpa leiukohtade leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine hoiuala metsaalal.

Vajalik on haudelinnustiku inventuur eelkõige Karala-Pilguse hoiuala rannaniitudel, loopealsetel, kuivadel niitudel lubjarikkal mullal, kadastikes, laidudel ning rannikulõugaste ja lahtede ümbruses, sest valitud elupaikade haudelinnustiku riiklike seirealade hulka Karala-Pilguse rannik praeguse seisuga ei kuulu. Kuna osad kaitse-eesmärgiks olevad linnud on rändlinnud, kes alal ei pesitse, siis teostada lisaks haudelinnustiku inventuurile Karala-Pilguse hoiualal ka ranniku rändeloendused keskendudes eelkõige Karala-Pilguse hoiuala mererannikule koos rannaniitude ja madalate lahtedega.

EOÜ Natura 2000 kaitsealade võrgustikku kuuluvate linnualade linnustiku seire ettepanek ja seirekava aastateks 2013–2024 toob samuti välja, et Karala-Pilguse linnualal on A prioriteetsusega elupaigad: rannikuelupaigad ja laiud ning B prioriteetsusega elupaigad: järved ja roostikud. Seirekava teeb ettepaneku teostada standardiseeritud metoodika alusel rannikuelupaikade, laidude, järvede ja roostike linnustiku loendused ning ranniku rändeloendused. Laidude seire toimub riikliku seire raames (Nellis, 2013).

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1. Elustik

2.1.1. Taimed

Karala-Pilguse hoiualalt on teada 35 kaitsealust taimeliiki, neist 18 kuulub II ja 17 III kategooriasse. Ainsaks kaitse-eesmärgina määratletud liigiks on kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), mis on ka Karala-Pilguse loodusala eesmärgiks (tabel 5). Pussa kápaliste púsielupaigast on teada 15 kaitsealust taimeliiki, kusjuures II kategooriasse kuulub neist kuus ja III üheksa liiki. Kaitse-eesmärgiks on púsielupaigas kuus kaitsealust II kategooria liiki: kárbesõis (*Ophrys insectifera*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), púramiid-koerakápp (*Anacamptis pyramidalis*), tõmmu kápp (*Orchis ustulata*) ning valge ja punane tolmpéa (*Cephalanthera longifolia* ja *rubra*; tabel 5).

Táidendavalt kaitsealuseid II ja III kategooria taimeliike hoiuala ja púsielupaiga eesmärgiks ei seata, sest Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ei ole tegu ohustatud liikidega või ei leidu alal esinduslikke leiukohti. Liikide hea seisund on tagatud lábi isendi- ja elupaigatúüpide kaitse või lábi kehtestatud sihtkaitsevõõndi réžiimi.

Tabel 5. Kaitsealused taime- ja samblikuliigid Karala-Pilguse hoiualal ja Pussa käpaliste püsielupaigas (Keskkonnaregister 2017)

Liigi nimetus	Kat	HA/PEP KE	LoA KE	LoD II lisa	Leiukoht HA/PEP	EPN
Aas-karukell (<i>Pulsatilla pratensis</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohuväline
Balti sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza baltica</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohuväline
Hall käpp (<i>Orchis militaris</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohulähedane
Harilik käoraamat (<i>Gymnadenia conopsea</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohuväline
Harilik muguljuur (<i>Herminium monorchis</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohulähedane
Harilik porss (<i>Myrica gale</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohulähedane
Harilik särasamblik (<i>Fulgensia bracteata</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohulähedane
Jumalakäpp (<i>Orchis mascula</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohulähedane
Jäk keedsammal (<i>Tortella rigens</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Jah	Jah/Ei	Ohualdis
Kahelehine käoheel (<i>Platanthera bifolia</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohuväline
Kahkjaspunane sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza incarnata</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohuväline
Kahkjaspunane sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza incarnata subsp ochroleuca</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohulähedane
Kaunis kuldking (<i>Cypripedium calceolus</i>)	II	Jah/Jah	Jah	Jah	Jah/Jah	Ohulähedane
Kärbesõis (<i>Ophrys insectifera</i>)	II	Ei/Jah	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohulähedane
Laialehine neiuvaip (<i>Epipactis helleborine</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohuväline
Lääne-mõõkrohi (<i>Cladium mariscus</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohulähedane
Lamav ristik (<i>Trifolium campestre</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohualdis
Meripuju (<i>Artemisia maritima</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohualdis
Mustjas sepsikas (<i>Schoenus nigricans</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohualdis
Müür-raunjalg (<i>Asplenium ruta-muraria</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohualdis
Niidu-asparhernes (<i>Tetragonolobus maritimus</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohulähedane
Oja-haneputk (<i>Berula erecta</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohulähedane
Pruunikas pesajuur (<i>Neottia nidus-avis</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Ei/Jah	Ohuväline
Punane tolmpa (<i>Cephalanthera rubra</i>)	II	Ei/Jah	Ei	Ei	Ei/Jah	Ohualdis
Püramiid-koerakäpp (<i>Anacamptis pyramidalis</i>)	II	Ei/Jah	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohualdis
Randkesakann (<i>Sagina maritima</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohualdis
Rand-ogaputk (<i>Eryngium maritimum</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohustatud
Randorashein (<i>Elymus farctus</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohualdis
Rand-seahernes (<i>Lathyrus japonicus subsp maritimus</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohulähedane
Randsoodahein (<i>Suaeda maritima</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohulähedane
Randtarn (<i>Carex extensa</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohulähedane
Rohekas käoheel (<i>Platanthera chlorantha</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohuväline
Soo-neiuvaip (<i>Epipactis palustris</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohuväline
Suur käöpõll (<i>Listera ovata</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohuväline
Tumepunane neiuvaip (<i>Epipactis atrorubens</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohuväline
Tõmmu käpp (<i>Orchis ustulata</i>)	II	Ei/Jah	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohustatud
Täpiline sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza incarnata subsp cruenta</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Puuduliku andmestikuga
Valge tolmpa (<i>Cephalanthera longifolia</i>)	II	Ei/Jah	Ei	Ei	Jah/Jah	Ohulähedane
Vask-porosamblik (<i>Cladonia convoluta</i>)	II	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohualdis
Vööthuul-sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>)	III	Ei/Ei	Ei	Ei	Jah/Ei	Ohuväline

2.1.1.1. Kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*)

II kat; LoD II ja IV; HA KE – jah, PEP KE – jah; LoA – jah.

Kaunis kuldking on kontinentaalse Euraasia levikuga liik, mis kasvab hajusalt üle Eesti (Kukk jt, 2005). Metsakasvukohatüüpidest on kuldkingale sobivad kastiku- ja lubikaloo, laanemetsadest jänesekapsa kasvukohatüüp, väga sobilikud on salumetsad. Ka madal- ja eriti kõdusoometsades võib kuldkinga leida. Vastavalt 2007. aastal Eestis tehtud kuldkinga inventuurile on meil valdav osa leiukohti salumetsades. Niitude, puisniitude ja kadastike hulk kasvukohtadena on üsna tagasihoidlik (Kauni kuldkinga tegevuskava, 2015). Taim õitseb mai lõpus ja juunis, kusjuures õitsemise kestus sõltub tolmeldamise edukusest ja võib ühe õie puhul venida kuni kolme nädalani (Kull, 1987). Pärast õitsemist on taime ära tunda pisut keerulisem, kuigi helerohelised pisut maikellukest meenutavad suured lehed on nähtavad kuni sügiseni (Kull jt, 2002). Tegemist on väheneva arvukusega liigiga, kelle ohuteguriteks on peamiselt metsaraie (uueendusraie, valed raievõtted) ja poollooduslike koosluste majandamise muutused. Kauni kuldkinga kaitse korraldamiseks on koostatud tegevuskava (Kauni kuldkinga tegevuskava, 2015). Püsielupaigas kaunil kuldkingal olulised ohutegurid puuduvad, sest kaitse tagab sihtkaitsevööndi kaitsekord. Hoiualal paiknev kauni kuldkinga leiukoht on samuti kaitstud, sest asub kaitse-eesmärgiks olevas metsaelupaigatüübis. Võimalikku valgustingimuste parandamist kavaga ei planeerita, kuid vajaduse tekkides on osaline kujundusraie võimalik kahjustamata sellega metsaelupaigatüübi looduskaitsest seisundit.

Karala-Pilguse hoiualal on keskkonnaregistri andmetel üks punktobjektina tähistatud kauni kuldkinga leiukoht (KLO9327859). Vaatlus on tehtud 2012. aastal. Taimede arvukuse hinnanguks on märgitud üksikud. Vajalik on laialdasemalt inventeerida teadaoleva kauni kuldkinga ning potentsiaalsete kauni kuldkinga leiukohtade levikut hoiuala metsaalal.

Pussa käpaliste püsielupaigas on keskkonnaregistri andmetel üks polügoonina tähistatud kauni kuldkinga leiukoht (KLO9300889) pindalaga 17,8 hektarit, viimane osaline keskkonnaregistrisse veel mitte jõudnud vaatlus on tehtud 2017. aastal arvukuse hinnanguga 1242 võsu. Natura standardandmebaasis on populatsiooni hinnatud väärtuslikuks ja kaitsestaatust heaks.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Kaunis kuldking levib püsielupaigas vähemalt ühes leiukohas 1200 võsuga.
Kauni kuldkinga leiukohti hoiualal on vähemalt üks üksikute isenditega (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks).
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Kaunis kuldking levib püsielupaigas vähemalt ühes leiukohas 1200 võsuga.
Kauni kuldkinga leiukohti hoiualal on vähemalt üks üksikute isenditega (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks).
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Vananenud või puudulik info liigi leviku ja arvukuse kohta hoiualal ja püsielupaigas.

Meede: Taimede leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine hoiualal ja püsielupaigas.

2.1.1.2. Kärbesõis (*Ophrys insectifera*)

II kat; LoD – ei; HA KE – ei, PEP KE – jah; LoA – ei.

Kärbesõis levib üle suurema osa Euroopa. Taim kasvab peamiselt lubjarikastel niiskematel niitudel, allikasoodes, niiskematel puisniitudel, lookadastikes, loomännikutes ja madalsoodes. (Kull jt, 2002). Eesti taimede määrajas (Leht, 1999) kirjeldatakse liigi levikut järgmiselt: paiguti, põhiliselt Lääne-Eestis ja saartel; Eesti taimede levikuatlases (Kukk jt, 2005): paiguti, tavalisem Lääne- ja Loode-Eestis. Kultuurisuhte järgi kuulub kärbesõis hemeradiafooride hulka (Kukk, 1999). Liigi ohuteguriteks on peamiselt niitude, karjamaade jms avamaade võsastumine niitmise või/ ja karjatamise katkemisel ning soode kuivendamine ja turba võtmine. Püsielupaigas ja hoiualal on kärbesõie oluliseks ohuteguriks majandamise puudumine poollooduslikel kooslustel. Hoolduse puudumisel ala võsastub ja liik kaotab järk-järgult sobivad kasvu- ja levikutingimused.

Karala-Pilguse hoiualal on keskkonnaregistri andmetel kuue polügoonina tähistatud neli kärbesõie leiukohta (KLO9312586, KLO9302873, KLO9302871 ja KLO9302872). Esimeses leiukohas on viimane vaatlus tehtud 2006. aastal (50 isendit 0,6 hektaril, seisund hea), teises leiukohas 1993. aastal (13,7 hektarist jääb hoiualale 9,8 hektarit, isendite arvu ega populatsiooni seisundit ei ole välja toodud), kolmandas leiukohas 1993. aastal (11,5 hektaril isendite arvu ega populatsiooni seisundit ei ole välja toodud) ja neljandas leiukohas 1993. aastal (kolmel polügoonil kokku 2,2 hektaril, isendite arvu ega populatsiooni seisundit ei ole välja toodud). 2017. aastal toimunud püramiid-koerakäpa inventuuri raames kaardistati ka kaks uut kärbesõie leiukohta, mida ei ole keskkonnaregistrisse veel kantud. Esimeses leiukohas oli 3 taimet halvas seisundis. Teises leiukohas, millest osaliselt jääb hoiualale 0,1 hektarit, oli 20 taimet rahuldavas seisundis. Kavaga ei tehta ettepanekut kärbesõie hoiuala kaitse-eesmärgiks seadmiseks, sest liigi kaitse tagab poollooduslike koosluste hooldamine.

Keskkonnaregistri andmetel on kärbesõiel Pussa käpaliste püsielupaigas kaks punktleiukohana kirjeldatud leiukohta (KLO9308530 ja KLO9309373). Esimeses leiukohas on viimane keskkonnaregistrisse veel mitte jõudnud vaatlus tehtud 2017. aastal märkusega arhiveerida, sest tegemist on ebatäpse kandealusega ja sobimatu kasvukohaga. Teises leiukohas on viimane vaatlus tehtud 2005. aastal, mil isendite arvu ega populatsiooni seisundit ei ole välja toodud. 2017. aastal toimunud püramiid-koerakäpa inventuuri raames kaardistati ka üks uus kärbesõie leiukoht, mida ei ole keskkonnaregistrisse veel kantud. Osaliselt jääb püsielupaiga leiukohta 8 taimet rahuldavas seisundis.

- **Pikaajaline ja kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Püsielupaiga kärbesõie teadaolevates leiukohtades on liik säilinud (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks).
- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- Vananenud või puudulik info liigi leviku ja arvukuse kohta püsielupaigas.
Meede: Taimede leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine püsielupaigas.
- Majandamise puudumine poollooduslikel kooslustel.
Meede: Poollooduslike koosluste karjatamine/niitmine.

2.1.1.3. Punane tolmphea (*Cephalanthera rubra*)

II kat; LoD – ei; HA KE – ei, PEP KE – jah; LoA – ei.

Punane tolmphea on Euroopa levikuga liik, mis kasvab paiguti Lääne-Eestis, kusjuures suur osa mandrile jäävatest populatsioonidest on ilmselt hävinud (Kukk jt, 2005). Lubjalembese ja poolvarju eelistava taimena asustab ta peamiselt loometsi, põõsastikke, kuivi männikuid, mõnikord ka paeklibuseid teeservi (Kull jt, 2002). Taim kuulub kultuurisuhte järgi hemeradiafooride hulka (Kukk, 1999). Tegemist on väheneva arvukusega liigiga, keda ohustavad peamiselt metsamajanduslik ja põllumajanduslik tegevus. Püsielupaigas punasel tolmpheal olulised ohutegurid puuduvad, sest kaitse tagab sihtkaitsevööndi kaitsekord.

Pussa käpaliste püsielupaigas on keskkonnaregistri andmetel üks punktobjektina tähistatud punase tolmphea leiukoht (KLO9308124), kus viimane keskkonnaregistrisse veel mitte jõudnud vaatlus on tehtud 2017. aastal märkusega arhiveerida, sest tegemist on ebatäpse kandealusega. Puudub sobiv kasvukoht. Sobivamaid kasvukohti võib leida püsielupaiga edelaosa loometsadest.

- **Pikaajaline ja kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Punane tolmphea levib püsielupaigas (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks).
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Vananenud või puudulik info liigi leviku ja arvukuse kohta püsielupaigas.
Meede: Taimede leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine püsielupaigas.

2.1.1.4. Püramiid-koerakäpp (*Anacamptis pyramidalis*)

II kat; LoD – ei; HA KE – ei, PEP KE – jah; LoA – ei.

Püramiid-koerakäpp on Euroopa levikuga taim, mis kasvab Eestis oma kirdepiiril, kusjuures lähimad populatsioonid jäävad Gotlandi saarele. Mandri-Eestis leidub koerakäppa vaid Noarootsi poolsaare alguses. Saartel on liik levinud üksnes Lääne-Saaremaal ja Sõrve poolsaarel (Kull jt, 2002), Eesti taimede levikuatlase (Kukk jt, 2005) järgi on tegemist harva esineva taimega, kultuurisuhte järgi hemeradiafooriga (Kukk, 1999). Liigi ohuteguriteks on peamiselt niitude, karjamaade jms avamaade võsastumine niitmise või/ja karjatamise katkemisel; põllumaa ja selle kasutamise muutmine (kuivendamine, mehhaniseerimine ja selle muutused, muutused viljeluskultuurides) ja metsastamine. Liigi arvukust hinnatakse vähenevaks. Püsielupaigas ja hoiualal on püramiid-koerakäppa oluliseks ohuteguriks majandamise puudumine poollooduslikel

kooslustel. Hoolduse puudumisel ala võsastub ja liik kaotab järk-järgult sobivad kasvu- ja levikutingimused.

2017. aastal toimunud püramiid-koerakäpa vanade leiukohtade inventuuri ja uute alade inventuuri andmetel, mida ei ole keskkonnaregistrisse veel kantud, leidub Karala-Pilguse hoiualal liiki neljas leiukohas. Vanas polügoon leiukohas (KLO9311859) on taimede arvukuse hinnanguks märgitud 0 isendit halvas seisundis 0,3 hektaril. Vana punktleiukoht (KLO9311116) on muudetud polügooniks, millest osaliselt jääb hoiualale 0,18 hektarit taimede arvukusega vähemalt 20 isendit rahuldavas seisundis. Vana punktleiukoht püsielupaigas (KLO9309371) on muudetud kaheks polügooniks, millest osaliselt jääb hoiualale 0,57 hektarit taimede arvukusega vähemalt 160 isendit rahuldavas seisundis. Uues kolmest lahustükist koosnevas leiukohas leiti kokku 27 taime heas seisundis. Vana polügoon leiukoha (KLO9310480) kohta tehti ettepanek keskkonnaregistrist kustutada, sest on ebatüüpiline kasvukoht liigile, ilmselt kasvupaik inimõju lakkamise tulemusena hävinud. Kavaga ei tehta ettepanekut püramiid-koerakäpa hoiuala kaitse-eesmärgiks seadmiseks, sest liigi kaitse tagab poollooduslike koosluste hooldamine.

2017. aastal toimunud püramiid-koerakäpa vanade leiukohtade inventuuri ja uute alade inventuuri andmetel, mida ei ole keskkonnaregistrisse veel kantud leidub Pussa käpaliste püsielupaigas liiki kahes leiukohas. Vana punktleiukoht (KLO9311116) muudeti Pussa käpaliste püsielupaiga polügooniks, millest osaliselt jääb püsielupaigale 1,5 hektarit taimede arvukusega vähemalt 220 isendit rahuldavas seisundis. Vana punktleiukoht (KLO9309371) on muudetud kaheks polügooniks, millest osaliselt jääb püsielupaigale 1,64 hektarit taimede arvukusega vähemalt 100 isendit rahuldavas seisundis. Vanas punktleiukohas (KLO9311117) taimi ei leitud. Vanade polügoon leiukohtade (KLO9310480 ja KLO9310479) kohta tehti ettepanek keskkonnaregistrist kustutada, sest on ebatüüpilised kasvukohad liigile, ilmselt kasvupaik inimõju lakkamise tulemusena hävinud.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Püramiid-koerakäpp levib püsielupaigas vähemalt kahes leiukohas 320 isendiga.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Püramiid-koerakäpp levib püsielupaigas vähemalt kahes leiukohas 320 isendiga.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Majandamise puudumine poollooduslikel kooslustel.
Meede: Poollooduslike koosluste karjatamine/niitmine.

2.1.1.5. Tõmmu käpp (*Orchis ustulata*)

II kat; LoD – ei; HA KE – ei, PEP KE – jah; LoA – ei.

Tõmmu käpp on Eurosiberi levikuga liik (Kukk jt, 2005), mis kasvab kuivadel niitudel ja puisniitudel (Leht, 1999). Eesti taimede levikuatlase (Kukk jt, 2005) järgi on tegemist harva esineva liigiga, mis kasvab peamiselt Lääne-Eestis, Eesti mandri osas on leiukohtade arv märgatavalt vähenenud. Tõmmu käpal levib Eestis kaks erinevat alamliiki, millest üks

õitseb mai alguses, teine alles juulis. Kuna alamliigid erinevad ka leviku järgi, võib Lääne-Saaremaal kohata nimelt hiljem õitsevat liiki (Kull jt, 2002). Kultuurisuhte järgi on tõmmu käpp hemeradiafoor (Kukk, 1999). Liigi ohuteguriteks on peamiselt niitude, karjamaade jms avamaade võsastumine või/ ja karjatamise lakkamisel. Püsielupaigas ja hoiualal on tõmmu käpa oluliseks ohuteguriks majandamise puudumine poollooduslikel kooslustel. Hoolduse puudumisel ala võsastub ja liik kaotab järk-järgult sobivad kasvu- ja levikutingimused.

Karala-Pilguse hoiualal on keskkonnaregistri andmetel üks punktobjektina tähistatud leiukoht (KLO9325446). Vaatlus on tehtud 2010. aastal. Taimede arvukuse hinnanguks on märgitud üksikud. Kavaga ei tehta ettepanekut tõmmu käpa hoiuala kaitse-eesmärgiks seadmiseks, sest liigi kaitse tagab poollooduslike koosluste hooldamine.

Pussa käpaliste püsielupaigas on keskkonnaregistri andmetel üks tõmmu käpa leiukoht (KLO9308634), kus viimane vaatlus on tehtud 1994. aastal (leiukohast jääb 5 hektarist püsielupaigale 4,9 hektarit, isendite arvu ega populatsiooni seisundit ei ole välja toodud).

- **Pikaajaline ja kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Tõmmu käpp levib püsielupaigas (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks).
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Vananenud või puudulik info liigi leviku ja arvukuse kohta püsielupaigas.
Meede: Taimede leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine püsielupaigas.
 - Majandamise puudumine poollooduslikel kooslustel.
Meede: Poollooduslike koosluste karjatamine/niitmine.

2.1.1.6. Valge tolmphea (*Cephalanthera longifolia*)

II kat; LoD – ei; HA KE – ei, PEP KE – jah; LoA – ei.

Valge tolmphea on Eurosiberi levikuga liik (Kukk jt, 2005) ja kasvab harva läänesaartel ja mandril Virtsu ümbruses. Taim eelistab puisniite, loopealseid, kadastikke, hõredaid loometsi ja õitseb juuni alguses. Vegetatiivne taim võib hõlpsalt segi minna punase tolmphea ja hoopis tavalisemate liikidega perekonnast neiuvaip (*Epipactis*). Valget tolmphead eristavad aga kollakasrohelisemad ja selgelt kahekülgse asetusega varrelehed (Kull jt, 2002). Valge tolmphea on hemeradiafoor (Kukk, 1999). Tegemist on väheneva arvukusega liigiga, mille ohuteguriteks on peamiselt metsa- ja põllumajanduslik tegevus. Püsielupaigas valgel tolmpheal olulised ohutegurid puuduvad, sest kaitse tagab sihtkaitsevööndi kaitsekord.

Karala-Pilguse hoiualal on keskkonnaregistri andmetel üks polügoonina tähistatud valge tolmphea leiukoht (KLO9301229). 2017. aastal toimunud valge tolmphea vanade leiukohtade vaatluse andmetel, mida ei ole keskkonnaregistrisse veel kantud, sealt leiukohast taimi ei leitud. Vajalik on laialdasemalt inventeerida potentsiaalsete valge tolmphea leiukohtade

levikut hoiuala metsaalal. Kavaga ei tehta ettepanekut valge tolmpa hoiuala kaitse-eesmärgiks seadmiseks, sest liigi kaitse tagab elupaiga- ja isendikaitse.

2017. aastal toimunud valge tolmpa vanade leiukohtade vaatluse andmetel, mida ei ole keskkonnaregistrisse veel kantud leidub Pussa käpaliste püsielupaigas liiki ühes leiukohas. Vana punktleiukoht (KLO9308104) on muudetud polügooniks, kus leidub 228 isendit 10,8 hektaril. Vanas punktleiukohas (KLO9309372) ja vanas polügoon leiukohas (KLO9301229) taimi ei leitud. Vanade punktleiukohtade (KLO9308103, KLO9308105 ja KLO9308106) kohta tehti ettepanek keskkonnaregistrist kustutada, sest on ebatäpsed kandealused.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Valge tolmpa levib püsielupaigas vähemalt ühes leiukohas 220 isendiga.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Valge tolmpa levib püsielupaigas vähemalt ühes leiukohas 220 isendiga.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Vananenud või puudulik info liigi leviku ja arvukuse kohta hoiualal ja püsielupaigas.
Meede: Taime leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine hoiualal ja püsielupaigas.

2.1.2. Samblikud

Karala-Pilguse hoiualalt on teada kaks kaitsealust samblikuliiki, neist vask-porosamblik (*Cladonia convoluta*) kuulub II ja harilik särasamblik (*Fulgensia bracteata*) III kaitse kategooriasse (tabel 5). Karala-Pilguse hoiualal on keskkonnaregistri andmetel üks punktobjektina tähistatud vask-porosambliku leiukoht (KLO9700610) ja üks punktobjektina tähistatud hariliku särasambliku leiukoht (KLO9700594). Kavaga ei tehta ettepanekut vask-porosambliku ja hariliku särasambliku hoiuala kaitse-eesmärgiks seadmiseks, sest liigi kaitse tagab elupaiga- ja isendikaitse.

2.1.3. Linnud

Karala-Pilguse hoiuala kuulub täies ulatuses Natura alana loodud Karala-Pilguse linnuala koosseisu ning enamuse hoiualal kaitstavatest liikidest moodustavad linnud. Hoiuala kaitse-eesmärgidena on loetletud 18 linnuliiki. Kaitse-eesmärkide hulka on loetletud ka kolm liiki, kelle pesitsemisest alal viimastel aastatel andmed puuduvad, aga kes on pesitsenud alal või selle läheduses (Naistekivimaal) varem. Nendeks on I kategooria kaitsealused tutkas (*Philomachus pugnax*) ja niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) ning III kategooria kaitsealune valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*). Kõiki kaitse-eesmärgiks olevaid liike tutvustatakse alljärgnevalt pikemalt ja need on loetletud tabelis 6, samas tabelis on loetletud ka kõik Karala-Pilguse hoiuala haudelindude inventuuril (2012) registreeritud liigid.

Karala-Pilguse linnuala kaitse-eesmärgiks olevad 11 linnuliiki kattuvad kümnel juhul hoiualal eesmärgiks olevate liikidega, lisaks on linnualal eesmärgiks viupart (*Anas penelope*, kes on hoiualal läbirändaja, kuid liigi lisamine hoiuala kaitse-eesmärkide hulka ei ole põhjendatud, sest tegemist on ohuvälise mitte kaitsealuse liigiga, kes ei ole LiD I lisa liik. Viupartile sobilike puhke- ja toitealade kaitse läbirändel tagab elupaikade kaitse. Linnuala koosseisu jääb ka Pussa käpaliste püsielupaik, kus siseriiklikult kaitstakse taimi ja nende elupaikasad. Püsielupaiga kuulumine linnuala koosseisu on põhjendatud, sest alale jääb kadastikke ja poollooduslikke rohumaid, mis mereäärse asendi, linnurikaste väikesaarte ja siselahtede läheduse tõttu on olulised puhke- ja toitealad linnuala eesmärgiks olevatele liikidele.

Linnustiku poolest eraldi esiletõstmist väärib Vilsandi rahvuspargi koosseisu ja samuti Karala-Pilguse linnualale (aga mitte hoiualale) jääv Naistekivimaa. Naistekivimaale on keskkonnaregistri andmetel kaardistatud pesitsejana I kategooria kaitsealune tutkas (*Philomachus pugnax*; vt 2.1.2.16) ja veel kümme pesitsevat II kategooria kaitsealust liiki: soopart (*Anas acuta*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*; vt 2.1.2.7), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*), väikekajakas (*Larus minutus*), merivart (*Aythya marila*), kivirullija (*Arenaria interpres*), tutt-tiir (*Sterna sandivicensis*), sooräts (*Asio flammeus*) ja räusk (*Sterna caspia*) ning üks väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii*) mitteregulaarne ööbimis- ja toitumiskoht. Naistekivimaa linnustiku kohta loe ka Vilsandi rahvuspargi kaitsekorralduskavast (Vilsandi rahvuspargi kaitsekorralduskava 2012). Väikeses osas ulatub keskkonnaregistri andmetel hoiuala edelaosa servaalale ka kirjuhaha (*Polysticta stelleri*) talvitusala, kuid riikliku seire raames tehtava kesktalvise veelinnuloenduse andmetel ei kasuta kirjuhahad hoiuala talvitusalana.

Tabel 6. Linnuliigid Karala-Pilguse hoiualal ja Pussa kapaliste püsielupaigas. (Keskkonnaregister 2017 ja haudelindude inventuur 2012)

Liigi nimetus	Kat	HA KE	LiA KE	LiD I lisa	Haudepaarid HA-I (2012)	Isendite arv ülelennul või toitumas HA-I (2012)	EPN
Hahk (<i>Somateria mollissima</i>)	-	Ei	Ei	Ei	30	-	Ohulähedane
Hallhaigur (<i>Ardea cinerea</i>)	-	Ei	Ei	Ei	-	1	Ohuväline
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	-	Ei	Ei	Ei	2	-	Ohulähedane
Hanilane (<i>Motacilla flava</i>)	III	Ei	Ei	Ei	1	-	Ohuväline
Hõbekajakas (<i>Larus argentatus</i>)	-	Ei	Ei	Ei	34	-	Ohuväline
Jaakoskel (<i>Mergus merganser</i>)	-	Ei	Ei	Ei	3	-	Ohuväline
Jõgi-ritsiklind (<i>Locustella fluviatilis</i>)	-	Ei	Ei	Ei	1	-	Ohuväline
Jogitiir (<i>Sterna hirundo</i>)	III	Ei	Ei	Jah	11	-	Ohuväline
Kalakajakas (<i>Larus canus</i>)	-	Ei	Ei	Ei	18	67	Ohuväline
Kalakotkas (<i>Pandion haliaetus</i>)	I	Ei	Ei	Jah	-	1	Ohualdis
Kassikakk (<i>Bubo bubo</i>)	I	Jah	Ei	Jah	-	-	Ohualdis
Kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>)	-	Jah	Jah	Ei	12	-	Ohuväline
Kirjuhahk (<i>Polysticta stelleri</i>)	II	Ei	Ei	Jah	-	-	Ohustatud
Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	-	Jah	Jah	Ei	19	-	Ohuväline
Lauk (<i>Fulica atra</i>)	-	Ei	Ei	Ei	3	-	Ohuväline
Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	III	Jah	Ei	Ei	6	-	Ohulähedane
Luitsnokk-part (<i>Anas clypeata</i>)	-	Jah	Jah	Ei	2	-	Ohulähedane
Merikajakas (<i>Larus marinus</i>)	-	Ei	Ei	Ei	1	-	Ohuväline
Merikotkas (<i>Heliaetus albicilla</i>)	I	Jah	Jah	Jah	-	-	Ohulähedane
Merisk (<i>Haematopus ostralegus</i>)	-	Ei	Ei	Ei	12	-	Ohuväline

Liigi nimetus	Kat	HA KE	LiA KE	LiD I lisa	Haudepaarid HA-I (2012)	Isendite arv ülelennul või toitumas HA-I (2012)	EPN
Metstilder (<i>Tringa ochropus</i>)	-	Ei	Ei	Ei	1	-	Ohuväline
Mudatilder (<i>Tringa glareola</i>)	III	Ei	Ei	Jah	-	1	Ohuväline
Naaskelnokk (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	II	Jah	Jah	Jah	11	-	Ohulähedane
Naerukajakas (<i>Larus ribibundus</i>)	-	Ei	Ei	Ei	10	-	Ohuväline
Niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>)	I	Jah	Ei	Jah	-	-	Ohustatud
Nõmmelõoke (<i>Lullula arborea</i>)	III	Jah	Ei	Jah	1	-	Ohuväline
Peoleo (<i>Oriolus oriolus</i>)	-	Ei	Ei	Ei	1	-	Ohuväline
Piilpart (<i>Anas crecca</i>)	-	Jah	Jah	Ei	1	-	Ohuväline
Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	III	Jah	Jah	Ei	9	-	Ohuväline
Punapea-vart (<i>Aythya ferina</i>)	-	Ei	Ei	Ei	2	-	Ohuväline
Punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>)	III	Jah	Ei	Jah	11	-	Ohuväline
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	-	Ei	Ei	Ei	3	-	Ohuväline
Rägapart (<i>Anas querquedula</i>)	-	Ei	Ei	Ei	4	-	Ohulähedane
Randtiir (<i>Sterna paradisaea</i>)	III	Ei	Ei	Jah	52	-	Ohuväline
Rästas-roolind (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)	-	Ei	Ei	Ei	12	-	Ohuväline
Raudkull (<i>Accipiter nisus</i>)	III	Ei	Ei	Ei	-	1	Ohuväline
Ristpart (<i>Tadorna tadorna</i>)	III	Ei	Ei	Ei	13	-	Ohuväline
Roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	III	Ei	Ei	Jah	1	-	Ohuväline
Rooruik (<i>Rallus aquaticus</i>)	III	Ei	Ei	Ei	1	-	Ohuväline
Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	III	Ei	Ei	Jah	3	-	Ohuväline
Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>)	-	Jah	Jah	Ei	8	-	Ohuväline
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	III	Jah	Ei	Jah	5	-	Ohuväline

Liigi nimetus	Kat	HA KE	LiA KE	LiD I lisa	Haudepaarid HA-I (2012)	Isendite arv ülelennul või toitumas HA-I (2012)	EPN
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	-	Jah	Jah	Ei	-	140	Ohuväline
Suitsupääsuke (<i>Hirundo rustica</i>)	III	Ei	Ei	Ei	2	-	Ohuväline
Suurkoovitaja (<i>Numenius arquata</i>)	III	Ei	Ei	Ei	2		Ohuväline
Täpikhuik (<i>Porzana porzana</i>)	III	Ei	Ei	Jah	1		Ohuväline
Tikutaja (<i>Gallinago gallinagi</i>)	-	Ei	Ei	Ei	5		Ohuväline
Tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>)	I	Jah	Ei	Jah	-		Ohustatud
Tuttpütt (<i>Podiceps cristatus</i>)	-	Ei	Ei	Ei	14		Ohuväline
Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	-	Ei	Ei	Ei	2		Ohuväline
Väikekajakas (<i>Hydrocoloeus minutus</i>)	II	Ei	Ei	Jah	-	1	Ohualdis
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus bewickii</i>)	II	Ei	Ei	Jah	-	-	Ohualdis
Väiketiir (<i>Sterna albifrons</i>)	III	Ei	Ei	Jah	4		Ohulähedane
Väiketüll (<i>Charadrius dubius</i>)	III	Ei	Ei	Ei	3		Ohuväline
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	III	Jah	Jah	Jah	-		Mittehinnatav
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	-	Ei	Jah	Ei	-		Ohuväline
Vööt-põõsalind (<i>Sylvia nisoria</i>)	III	Jah	Ei	Jah	6		Ohuväline

2.1.2.1. Kassikakk (*Bubo bubo*)

I kat; LiD I; HA KE – jah; LiA – ei.

Kassikakk on Eestis vähearvukas haudelind. Kassikaku kaitse korraldamiseks on koostatud tegevuskava (Kassikaku kaitse tegevuskava 2014). Elts jt (2013) järgi on Eesti kassikaku populatsiooni suuruseks 50–90 haudepaari ja arvukus on mõõdukas languses. Liigi levik koondub peamiselt rannikupiirkondadesse. Kassikakk on paigalind. Sobivad pesitsusterritooriumid võivad püsida asustatuna aastakümneid. Kassikakud alustavad pesitsemist jaanuaris-veebruaris. Eestis pesitseb kassikakk peamiselt puisrabades, palumännikutes ja lageraielankidel. Pesa rajatakse enamasti maha, mõne murdunud puu juurestiku või tüve alla, kännu või tüve kõrvale, kanarbikumättale rabasaarel või oksahunnikusse. Toitu jahib lind peamiselt avamaastikel. Kassikakk toitub väikestest imetajatest (hiirtest, karihiirtest) ja värvulistest kuni hanesuuruste lindude ning täiskasvanud jänesteni. Harvemini murtakse kahepaikseid, roomajaid, kalu ning suuremaid mardikalisi. Liigitegevuskava alusel on kassikaku peamisteks ohuteguriteks looduslikud mõjutegurid (pesariüüste), saagialade kvaliteedi muutumine ja pesitsusaegne häirimine. Kassikaku pesitsemise algus langeb kokku kevadtalvise raiehooajaga ja pesitsusaegne metsaraie kassikaku elupaigas või selle lähikonnas nurjab väga suure tõenäosusega pesitsemise. Peamiseks häirefaktoriks tuleb pidada pesale lähemal kui 500 meetrit toimuvaid metsamajanduslikke töid.

Keskkonnaregistri andmetel pesitseb Karala-Pilguse hoiualal üks kassikaku paar. Pesitsusterritooriumina on tähistatud 7,2 hektari suurune metsa ala Nigu lahe ja Katri luha vahel. Pesitsusala seiratakse iga aastaselt riikliku seire raames. Viimati oli elupaik asustatud 2013. aastal. Hoiuala kaitsekord tagab kassikaku elupaiga säilimise ning võimaldab elupaiga taasasustamist. Elupaiga taasasustamisel ei võimalda hoiuala kaitsekord seada vajalikke liikumispiiranguid pesitsusperioodil. Seniks kuni pesapaik on asustamata, ei tehta kavaga kaitsekorra muutmise ettepanekut.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 1 kassikaku paar.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 1 kassikaku paar.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Metsamajanduse mõju. Kehtiv kaitsekord ei keela otseselt metsamajanduslikku tegevust kassikaku pesitsusterritooriumi naabruses.
Meede: Metsade majandamisel väljaspool kaitse-eesmärgiks olevat vana looduspõhise metsa ja poollooduslike koosluste taastamisel arvestada kassikaku pesitsusajaga.
 - Pesitsusaegne häirimine (jahipidamine, turism, linnuvaatlejad).
Meede: Kohalike ja ala küllastajate teadlikkuse tõstmine.
 - Saagialade kvaliteedi langus, so avamaastike võsastumine.
Meede: Poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine.

2.1.2.2. Kiivitaja (*Vanellus vanellus*)

Kat – ei; HA KE – jah; LiA – jah.

Kiivitaja on Eestis haudelind ja läbirändaja. Kiivitaja saabub märtsis ja lahkub novembris, liik on ühtlaselt levinud üle terve Eesti, olles üks avamaastike tüüpilisemaid linde (Leibak, 1994). Elts jt (2013) järgi on Eesti kiivitaja populatsiooni suuruseks 40 000–60 000 haudepaari ja arvukus on tugevas tõusus. Kiivitaja elutseb erinevat tüüpi niitudel, vähem soodes, pesaks on kõrtega vooderdatud lohk maapinnal (Kumari, 1954).

Haudelinnustiku inventuuri andmetel (2012) pesitseb hajusalt üle Karala-Pilguse hoiuala 12 kiivitaja paari. Kuus jt (2003) järgi pesitseb Karala-Pilguse looduslal 25–40 paari kiivitajaid. Potentsiaalne ohutegur on väikekiskjad, kes mõjutavad maismaal pesitseva linnu pesitsemisedukust.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 12 kiivitaja paari.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 12 kiivitaja paari.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Avamaastike võsastumine/ roostumine.
Meede: Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele väga olulised, so Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa (lisa 3).

2.1.2.3. Kühmnokk-luik (*Cygnus olor*)

Kat – ei; HA KE – jah; LiA – jah.

Kühmnokk-luik on Eestis haudelind, läbirändaja ja talvitaja. Kühmnokk-luikede pesitsemist Eestis kirjeldati esmakordselt 20-nda sajandi alguses, sellest ajast alates on pesitsevate isendite arvukus tõusnud (Leibak jt, 1994; Elts jt, 2009). Elts jt (2013) järgi on Eesti kühmnokk-luige populatsiooni suuruseks 3500–4000 haudepaari ja arvukus on mõõdukas tõusus. Kühmnokk-luiged saabuvad märtsis ja lahkuvad novembris või detsembris, pehmematel talvedel talvitub suur osa populatsioonist Lääne-Eesti rannikuvetes. Liik pesitseb rannaroostikus, järvedel või meresaartel (Renno, 1993).

Haudelinnustiku inventuuri andmetel (2012) pesitseb Karala-Pilguse hoiuala ida- ja keskosas 19 kühmnokk-luige paari, neist 11 on kirja pandud Müsnirahudelt. Kuus jt (2003) järgi pesitseb Karala-Pilguse looduslal 20–30 paari kühmnokk-luiki. Kesktalvise veelinnuloenduse käigus loendati 2017. aastal Karala-Pilguse hoiualal kokku 1337 kühmnokk-luike. 2017. aastal loendatud talvitavate kühmnokk-luikede arv on suurim, mida Eestis täheldatud. Viimase viie aasta kesktalvise veelinnuloenduste keskmine arvukus hoiualal on u 369 kühmnokk-luike.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Hoiualal pesitseb vähemalt 19 kümnokk-luige paari ja talvitub vähemalt 360 kümnokk-luige.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 19 kümnokk-luige paari ja talvitub vähemalt 360 kümnokk-luige.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Veekogude seisundi halvenemine, nt õlireostus.
Meede: Üleriigilised meetmed õlireostuste ennetamiseks, avastamiseks, likvideerimiseks ja tagajärgede rehabiliteerimiseks.

2.1.2.4. Liivatüll (*Charadrius hiaticula*)

III kat; HA KE – jah; LiA – ei.

Liivatüll on Eestis kahaneva arvukusega haudelind ja sage läbirändaja. Elts jt (2013) järgi on Eesti liivatülli populatsiooni suuruseks 1000–2000 haudepaari ja arvukus on mõõdukas languses. Liik saabub Eestisse aprilli alguses ja lahkub oktoobriks (Renno, 1993; Leibak jt, 1994). Elupaigaks on klübune ja liivane, harvemini murustunud mererannik. Pesa jaoks kraabib maapinda lohu (Kumari, 1954).

Haudelinnustiku inventuuri andmetel (2012) pesitseb Karala-Pilguse hoiualal hajusalt 6 liivatülli paari. E-Elurikkuse andmebaasi andmetel on 2017. aastal vaadeldud hoiualal Oitme-Nossurahu piirkonnas suvel üheksat paikset liivatülli. Potentsiaalne ohutegur on väikekiskjad, kes mõjutavad maismaal pesitseva linnu pesitsemisedukust.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 6 liivatülli paari.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 6 liivatülli paari.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Pesapaikade kadumine – rannaalade roostumine, kulustumine ja kadastumine.
Meede: Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele väga olulised piirkonnad, so Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa (lisa 3).

2.1.2.5. Luitsnokk-part (*Anas clypeata*)

Kat – ei; HA KE – jah; LiA – jah.

Luitsnokk-part on Eestis läbirändaja ja haudelind. Luitsnokk-pardid saavad aprilli esimeses pooles ja lahkuvad oktoobris (Renno, 1993). Elts jt (2013) järgi on Eesti luitsnokk-pardi populatsiooni suuruseks 1000–1500 haudepaari ja arvukus on stabiilne. Liik pesitseb peamiselt Lääne-Eestis ja saartel, mandri populatsioonid asuvad peamiselt suuremate jõgede luhtadel (Leibak jt, 1994). Luitsnokk-part on pesitsusajal kõige rohkem seotud kaldavööndi tarnastikuga ja madalaveeliste kalda-aladega. Pesa ehitab tasasele

maale rohu- või tarnamättale (Kumari, 1954). Rändel peatumiseks kasutab toite- ja puhkealadena madalat rannikumerd ja rannikulõukaid.

Haudelinnustiku inventuuri andmetel (2012) pesitseb Karala-Pilguse hoiuala idaosas kaks luitsnokk-pardi paari. Kuus jt (2003) järgi peatub rändel Karala-Pilguse looduslal kuni 245 luitsnokk-parti. E-Elurikkuse andmebaasi andmetel on 2017. aastal vaadeldud hoiualal Oitme-Nossurahu piirkonnas kevadel 25 rändel peatuvat luitsnokk-parti. Potentsiaalne ohutegur on väikekiskjad, kes mõjutavad maismaal pesitseva linnu pesitsemisedukust.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal peatub rändel vähemalt 200 luitsnokk-parti.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal peatub rändel vähemalt 200 luitsnokk-parti.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Veekogude seisundi halvenemine, nt õlireostus.
Meede: Üleriigilised meetmed õlireostuste ennetamiseks, avastamiseks, likvideerimiseks ja tagajärgede rehabiliteerimiseks.
 - Küttimine. Luitsnokk-part kuulub jahilinnuna väikeulukite hulka, keda võib vastavalt jahiseadusele küttida.
Meede: Alternatiivid on hoiualast kaitseala tegemine või muuta põhimõtteliselt hoiualade kaitsekorda või seada jahitegevusele juhtumipõhiselt piiranguid eraldiseisva haldusaktiga.

2.1.2.6. Merikotkas (*Heliaeetus albicilla*)

I kat; LiD I; HA KE – jah; LiA – jah.

Merikotkas on Eestis haudelind, läbirändaja ja talvituja. Merikotka kaitse korraldamiseks on koostatud tegevuskava (Merikotka kaitse tegevuskava 2013). Merikotka arvukuse viimane madalseis oli 70-ndatel, kui pesitsevate paaride arv oli väiksem kui 20, sellest ajast peale on liigi arvukus pidevalt tõusnud (Leibak jt, 1994; Elts jt, 2009). Elts jt (2013) järgi on Eesti merikotka populatsiooni suuruseks 220–250 haudepaari ja arvukus on tugevas tõusus. Merikotkas on paigalind, kes pesitseb niisketes kuuse-segametsades, rabastuvates männikutes ja hõredates mereranniku metsades, veekogudest mitte väga kaugel. Kauase asustusega pesapaikades on merikotkal enamasti rohkem kui üks pesa, mida ta aastate järgi vahelduvalt kasutab. Peamiseks pesapuuks on mänd. Merikotkas jahib peamiselt veelinde ja kalu (Kumari 1954). Liigitegevuskava alusel on merikotka peamiseks ohuteguriteks keskkonnamürgid, pliihaavlite ja muu pliidi sisaldava laskemoona kasutamine, sobivate pesapuude nappus ja pesapaikade hävimine ning hukkumine elektriliinides, teedel ja tuuleparkides. Pesitsusaegset häirimist, toitumisalade kvaliteedi langust ja lindude tahtlikku tapmist peetakse väiksemaks ohuteguriks.

Merikotka kaitseks on Karala-Pilguse hoiualale Katri luha ümber moodustatud kaks Pilguse merikotka püsielupaika (200 meetri raadiusega ringid merikotka pesapuude ümber). Pesitsusala seiratakse riikliku seire raames igal aastal kolmandiku populatsiooni ulatuses. Viimane merikotka seireaasta hoiualal oli 2017. aastal. Keskkonnaregistri

andmetel on pesad varisenud 2013. aastal. Kotkas pesitses hoiualal viimati 2010. aastal, kui lennuvõimetus üks poeg.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 1 merikotka paar.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 1 merikotka paar.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Pesitsusaegne häirimine (jahipidamine, turism, linnuvaatlejad).
Meede: Kohalike ja külastajate teadlikkuse tõstmine.
 - Metsamajanduse mõju. Kehtiv kaitsekord ei keela otseselt metsamajanduslikku tegevust merikotka püsielupaikadega piirneval alal.
Meede: Kohalike teadlikkuse tõstmine.

2.1.2.7. Naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*)

II kat; LiD I; HA KE – jah; LiA – jah.

Naaskelnokk on Eestis väiksearvuline haudelind. Naaskelnoka püsivat pesitsemist Eesti territooriumil kirjeldatakse alates 60-ndatest (Kallas, 1967; Leibak jt, 1994). Liik saabub Eestisse aprillis ja lahkub augustis. Naaskelnokk pesitseb väikeste kolooniate või üksikpaaridena sageli üleujutatavatel laugetel madalmurustel mudapaljanditega rannaniitudel veepiiri läheduses. (Renno, 1993; Leibak jt, 1994). Elts jt (2013) järgi on Eesti naaskelnoka populatsiooni suuruseks 150–300 haudepaari ja arvukus on stabiilne.

Haudelinnustiku inventuuri andmetel (2012) pesitseb Karala-Pilguse hoiuala idaosas Müsnirahudel 11 naaskelnoka paari. Elupaik on hinnatud liigi jaoks väga oluliseks. Keskkonnaregistri andmetel jääb naaskelnoka elupaik samuti Karala-Pilguse linnualasse kuuluvale Naistekivimaale, kus 2016. aasta riikliku seire andmetel pesitses 5 paari naaskelnokki. Karala-Pilguse linnuala kuulub Eestis naaskelnoka jaoks viie olulisema ala hulka (Kuus jt, 2003). Kuus jt (2003) järgi pesitseb Karala-Pilguse linnualal 6–30 paari naaskelnokki. E-Elurikkuse andmebaasi andmetel on 2017. aastal vaadeldud hoiualal Oitme-Nossurahu piirkonnas kevadel kaheksat paikset naaskelnokka. Potentsiaalne ohutegur on väikekiskjad, kes mõjutavad maismaal pesitseva linnu pesitsemisedukust.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 11 naaskelnoka paari.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 11 naaskelnoka paari.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Pesitsusaegne häirimine (jahipidamine, turism, linnuvaatlejad).
Meede: Kohalike ja külastajate teadlikkuse tõstmine.
 - Avamaastike võsastumine/ roostumine.

Meede: Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele väga olulised piirkonnad, so Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa (lisa 3).

2.1.2.8. Niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*)

I kat; LiD I; HA KE – jah; LiA – ei.

Niidurüdi on soorüdi alamliik, kelle populatsioon Läänemere ääres ja ka Eestis on kiiresti kahanemas. Liik eelistab väga madala taimestikuga avatud märga niitu. Liigi kaitset korraldatakse tegevuskava alusel (Niidurüdi kaitse tegevuskava 2018). Niidurüdi arvukuse maksimum oli möödunud sajandi keskel, mil Eestis pesitses kuni 1500 paari, viimasel paarikümnel aastal on liigi arvukus kahanenud 180–230 paarini. Asurkond levib Lääne-Eestis ja saartel. Pesitsevad niidurüdid saavad Eestisse märtsi lõpus või aprilli alguses ja lahkuvad juba juunis või juulis. Niidurüdil on elupaigale küllalt spetsiifilised nõudmised. Pesitsemiseks sobiv salinne või suprasaliinne rannaniit on kuivendamata ja mitmekesise struktuuriga. Sobiv niit peab olema kohati üleujutatav, madalmuruse taimkattega, ohtrate järk-järgult kuivavate lompidega, mudalaikude ja veesoontega. Pesa ehitatakse niiduseljäandikule, pisut kõrgema rohustuga laiku. Niidurüdi võib pesitseda ka rabas, kus ta eelistab madala taimestikuga mudaseid laiike (nokkheinakooslused) või põhjaveetoitelisusele viitava ilmega taimestiku laiike, kus kasvavad näiteks ubaleht ja tarnad. Niidurüdi toitub valdavalt selgrootutest loomadest, harvem on toiduks taimed. Liigitegevuskava alusel on niidurüdi peamisteks ohuteguriteks maastiku muutused ja pesarüüste. Enamasti on niidurüdi kadumise põhjuseks olnud rohustu kõrgenemine, pesitsusalade kulustumine ning tüüpilise lompide ja soonekohtadega pinnastruktuuri kadumine. Potentsiaalne ohutegur on väikekiskjad, kes mõjutavad maismaal pesitseva linnu pesitsemisedukust.

Karala-Pilguse hoiualal 2017. aasta seisuga niidurüdi ei pesitse. Viimane liigi pesitsemine hoiualal Oitme-Nossurahu rannaniitudel registreeriti keskkonnaregistri andmetel 2003. aastal (1 paar) ja enne seda Katri ranna rannaniitudel 1994. aastal. Kuna liik pesitseb hoiualale võrdlemisi lähedal paikneval Rahuste rannaniidul, siis on küllalt suur tõenäosus, et liik taasasustab sobivate elupaikade olemasolul vana pesitsusala. Seetõttu tuleb Oitme-Nossurahu rannaniitu (23 ha) taastada niidurüdile pesitsemiseks sobivaks. Vajalik on ka piirneva lubjarikkal mullal kuiva niidu (14 ha) ja loopealse (2 ha) avatuse taastamine, sest puu- ja põõsatukad niitudel pakuvad varjupaika kiskjatele, kes ohustavad niidurüdi pesitsusedukust.

Kaitsekorralduslikus mõttes on oluline pöörata tähelepanu potentsiaalselt sobivate elupaikade hooldamisele. Niidurüdi puhul on väga tähtis hooldamise kvaliteet: liigile ei sobi elupaigad, kus veepiiril levib roostikuriba, kus on liiga ohtralt põõsa- ja puutukki, niitmise korral on vajalik läbi viia järelkarjatamist. Liigi elupaikade taastamine on võimalik vaid kõrge karjatamiskoormuse (taastatavatel aladel 1,5–2 lü/ha) tagamisel. Kui niidurüdi ala taasasustab, tuleb rannaniidu hooldamisel arvestada niidurüdi pesitsusperioodiga: mitte hooldada ala 15. aprill kuni 1. juuli suurema karjatamiskoormusega kui 1 lü/ha, vältida sel ajal niidu niitmist ja võimalusel ka niidul viibimist. Kõige tõenäolisem on niidurüdi uuesti pesitsemine Oitme-Nossurahu rannaniidul, kus niidurüdi viimati pesitsemas nähti (lisa 3).

Käesoleval ajal ei ole alal säilinud liigile sobivaid elupaiku, seega seatakse lühiajaliseks kaitse-eesmärgiks potentsiaalse elupaiga (rannaniidu) taastamine hoiualal. Niidurüdile sobiva A esinduslikkusega rannaniidu osa tuleb suurendada. Eesmärgiks ei seata pesitsevate paaride arvu, kuna käesoleval ajal liik alal ei pesitse ning pole võimalik tagada, et piisava hoolduskoormuse korral liik ala uuesti asustab. Pikaajaliseks eesmärgiks seatakse ühe paari pesitsemine alal.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 1 niidurüdi paar.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal on niidurüdile sobivat rannaniitu vähemalt 23 hektarit.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Avamaastike võsastumine/ roostumine.
Meede: Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse ala, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele, sh niidurüdile väga oluline piirkond, so Oitme-Nossurahu (lisa 3).
 - Kuivendamine
Meede: Rannaniidul on keelatud uute kraavide rajamine. Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöödel tuleb tagada rannaniidu loodusliku veerežiimi maksimaalne säilimine ning võimaldada eesvoolude, teemaid ja õuemaid kuivendavate kraavide hoiutöid minimaalses vajalikus mahus. Lokaalsetel rannaniidul paiknevatel kraavidel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada. Kuivendamist rohkem mõjutavad hoiutööd on näiteks kraavi sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine.

2.1.2.9. Nõmmelõoke (*Lullula arborea*)

III kat; LiD I; HA KE – jah; LiA – ei.

Nõmmelõoke on Eestis haudelind, läbirändaja ja harv talvituja. Nõmmelõoke on Eestis üldlevinud liik, kes saabub märtsi lõpus ja ja lahkub oktoobri alguses (Renno, 1993). Nõmmelõoke on nõmmede, nõmmemetsade, mändidega kaetud liivikute, loometsade ja kuivade liivaste raiesmike iseloomulik liik. Pesa ehitab maapinnale, väga peidetult taimestiku varju (Kumari, 1954). Elts jt (2013) järgi on Eesti nõmmelõokese populatsiooni suuruseks 10 000–20 000 haudepaari ja arvukus on stabiilne.

Haudelinnustiku inventuuri andmetel (2012) pesitseb Karala-Pilguse hoiualal üks nõmmelõokese paar. E-Elurikkuse andmebaasi andmetel on 2016. aastal vaadeldud hoiualal Roopa lahe piirkonnas suvel kolme paigset nõmmelõokest. Potentsiaalne ohutegur on väikekiskjad, kes mõjutavad maismaal pesitseva linnu pesitsemisedukust.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 1 nõmmelõokese paar.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Hoiualal pesitseb vähemalt 1 nõmmelõokese paar.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- Avamaastike võsastumine/ roostumine.

Meede: Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele väga olulised piirkonnad, so Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa (lisa 3).

2.1.2.10. Piilpart (*Anas cracca*)

Kat – ei; HA KE – jah; LiA – jah.

Piilpart on Eestis läbirändaja ja haudelind. Piilpart saabub märtsi lõpul või aprilli esimeses pooles ja lahkub oktoobris (Renno, 1993). Elts jt (2013) järgi on Eesti piilparti populatsiooni suuruseks 2000–3000 haudepaari ja arvukus on stabiilne. Piilpart pesitseb küllalt ühtlaselt üle terve Eesti, eelistades väikseid taimestikurikkaid siseveekogusid (Leibak jt, 1994). Teistest partidest sagedamini kohtab piilparti rabajärvedel ja laugastel. Pesa ehitab maapinnale rohu sisse (Kumari, 1954). Rändel peatumiseks kasutab toite- ja puhkealadena madalat rannikumerd ja rannikulõukaid.

Haudelinnustiku inventuuri andmetel pesitseb Karala-Pilguse hoiuala idaosas 1 piilparti paar. Kuus jt (2003) järgi peatub Karala-Pilguse looduslal rändel kuni 1000 piilparti. E-Elurikkuse andmebaasi andmetel on 2017. aastal vaadeldud hoiualal Oitme-Nossurahu piirkonnas kevadel 130 rändel peatuvat piilparti. Potentsiaalne ohutegur on väikekiskjad, kes mõjutavad maismaal pesitseva linnu pesitsemisedukust.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Hoiualal peatub rändel vähemalt 900 piilparti.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Hoiualal peatub rändel vähemalt 900 piilparti.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- Veekogude seisundi halvenemine, nt õlireostus.

Meede: Üleriigilised meetmed õlireostuste ennetamiseks, avastamiseks, likvideerimiseks ja tagajärgede rehabiliteerimiseks.

- Kütmine. Piilpart kuulub jahilinnuna väikeulukite hulka, keda võib vastavalt jahiseadusele küttida.

Meede: Alternatiivid on hoiualast kaitseala tegemine või muuta põhimõtteliselt hoiualade kaitsekorda või seada jahitegevusele juhtumipõhiselt piiranguid eraldiseisva haldusaktiga.

2.1.2.11. Punajalg-tilder (*Tringa totanus*)

III kat; HA KE – jah; LiA – jah.

Punajalg-tilder on Eestis haudelind ja läbirändaja. Punajalg-tilder saabub Eestisse aprilli alguses või märtsi lõpus, lahkub septembris ja on üks arvukamaid kurvitsalisi Eestis. Liigi asustustihedus on suurim Lääne-Eestis ja saartel, alates 60-ndatest on punajalg-tildrit

järjest enam pesitsemas kohatud ka sisemaal (Leibak jt, 1994). Elts jt (2013) järgi on Eesti punajalg-tildri populatsiooni suuruseks 3000–6000 haudepaari ja arvukus on mõõdukas languses. Rannikualadel eelistab punajalg-tilder pesitseda rannaniitudel, sisemaal soistel järveäärsetel niitudel, jõeluhtadel, aga ka rabades, pesa ehitab maapinnale (Renno, 1993).

Haudelinnustiku inventuuri andmetel (2012) pesitseb Karala-Pilguse hoiualal hajusalt 9 punajalg-tildri paari. E-Elurikkuse andmebaasi andmetel on 2017. aastal vaadeldud hoiualal Roopa lahe piirkonnas suvel kümnet paikset punajalg-tildrit. Potentsiaalne ohutegur on väikekiskjad, kes mõjutavad maismaal pesitseva linnu pesitsemisedukust.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 9 punajalg-tildri paari.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 9 punajalg-tildri paari.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Avamaastike võsastumine/ roostumine.
Meede: Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele väga olulised piirkonnad, so Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa (lisa 3).

2.1.2.12. Punaselg-õgija (*Lanius collurio*)

III kat; LiD I; HA KE – jah; LiA – ei.

Punaselg-õgija on Eesti üldlevinud ja arvukas haudelind, kes saabub mai keskel ja lahkub septembri alguseks (Rootsmäe jt, 1974). Elts jt (2013) järgi on Eesti punaselg-õgija populatsiooni suuruseks 40 000–60 000 haudepaari ja arvukus on mõõdukas languses. Punaselg-õgija elutseb hõredates leht-, sega- ja okaspuistutes, aga sagedamini puisniitudel, põdsastikes, niidulappidega vahelduvates võsades, aga ka aedades ja parkides. Pesa asukoht on varieeruv, aga see jääb enamasti 0,5-1,5 meetri kõrgusele (Renno, 1993; Kumari, 1954).

Haudelinnustiku inventuuri andmetel (2012) pesitseb hajusalt üle hoiuala 11 punaselg-õgija paari.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 11 punaselg-õgija paari.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 11 punaselg-õgija paari.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Kadastike kinnikasvamine ja metsastumine.
Meede: Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Kadastike pindala püsib vähemalt tänasel tasemel, so 43 hektarit.

2.1.2.13. Sinikael-part (*Anas platyrhynchos*)

Kat – ei; HA KE – jah; LiA – jah.

Sinikael-part on Eestis haudelind, läbirändaja ja talvituja. Sinikael-part on Eesti kõige arvukam haneline, kes elutseb üle terve maa väga erinevatel veekogudel, samuti jääb suur osa linde Eestisse talvituma (Renno, 1993). Elts jt (2013) järgi on Eesti sinikael-pardi populatsiooni suuruseks 30 000–50 000 haudepaari ja arvukus on stabiilne. Sinikael-pardi pesapaigad ei asu mitte ainult vete ääres, vaid ka veest üsna kaugel metsades, niitudel, rabades ja mõnikord isegi põldudel (Kumari, 1954). Rändel peatumiseks kasutab toite- ja puhkealadena madalat rannikumerd ja rannikulõukaid.

Haudelinnustiku inventuuri andmetel (2012) pesitseb Karala-Pilguse hoiualal 8 sinikael-pardi paari (neist 7 Müsnirahudel). Kuus jt (2003) järgi pesitseb Karala-Pilguse looduslal 25–45 ja peatub kuni 1300 sinikael-parti. E-Elurikkuse andmebaasi andmetel on 2017. aastal vaadeldud hoiualal Oitme-Nossurahu piirkonnas kevadel 12 rändel peatuvat sinikael-parti. Kesktalvise veelinnuloenduse käigus loendati 2017. aastal Karala-Pilguse hoiualal kokku 330 sinikael-parti. Potentsiaalne ohutegur on väikekiskjad, kes mõjutavad maismaal pesitseva linnu pesitsemisedukust.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal peatub rändel vähemalt 1200 sinikael-parti ja pesitseb vähemalt 8 sinikael-pardi paari.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal peatub rändel vähemalt 1200 sinikael-parti ja pesitseb vähemalt 8 sinikael-pardi paari.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Veekogude seisundi halvenemine, nt õlireostus.
Meede: Üleriigilised meetmed õlireostuste ennetamiseks, avastamiseks, likvideerimiseks ja tagajärgede rehabiliteerimiseks.
 - Küttimine. Sinikael-part kuulub jahilinnuna väikeulukite hulka, keda võib vastavalt jahiseadusele küttida.
Meede: Alternatiivid on hoiualast kaitseala tegemine või muuta põhimõtteliselt hoiualade kaitsekorda või seada jahitegevusele juhtumipõhiselt piiranguid eraldiseisva haldusaktiga.

2.1.2.14. Sookurg (*Grus grus*)

III kat; LiD I; HA KE – jah; LiA – ei.

Sookurg on Eestis haudelind ja läbirändaja. Sookure kaitse korraldamiseks on koostatud tegevuskava (Sookure kaitse tegevuskava 2009, koostamisel on uus eelnõu). Elts jt (2013) järgi on Eesti sookure populatsiooni suuruseks 7000–8000 haudepaari ja arvukus on mõõdukas tõusus. Sookurg saabub märtsis, erandlikult juba veebruari lõpul, sügisränne algab septembri teisel poolel ja lõpeb novembris. Sookurg pesitseb madalsoodes, vähem rabades, siirdesoodes, niisketes metsades, rannikeveekogudes ja vanades karjäärides. Pesa paikneb maas, enamasti lagedas kohas rohumättal. Pesakoht on reeglina vesine, kuid ilma

sügava avaveeta. Sookurg on segatoiduline ja toitub valdavalt avamaastikul, mitmesugustel märgaladel, niitudel ja põldudel, vähem poolsuletud ning suletud maastikel nagu näiteks raiesmikel ja märgades metsades. Liigitegevuskava alusel on sookure peamisteks ohuteguriteks elupaikade hävinemine ja/või kvaliteedi langus, häirimine, lindude tahtlik tapmine, kokkupõrked elektriliinidega ja kliima soojenemine, kuid nende mõju Eestis on väike. Rändeaegsetes ööbimis- ja toitumispaikades häirib linde kõige enam sügisene veelinnujaht. Vältida tuleks tuuleparkide rajamist sookure toitumisaladele ja rändeteedele, sest tegemist on olulise rändetakistusega, mis sunnib linde oma lennutrajektoori muutma.

Haudelinnustiku inventuuri andmetel (2012) pesitseb Karala-Pilguse hoiualal viis sookure paari. Neist kolm pesitseb ala idaosas Nigu ja Süllalahe lähistel, üks Salujärve ääres ala keskosas ja üks ala ida serval. Sügiseti (augustis-septembris) käib Pilguse lähel ööbimas sadu sookurgi (Ots jt, 2008). Hoiualale jääval Pilguse riiklikul seirealal loendati sookurgi sügisrändel viimati 2009. aastal, kus kirja pandi 38 sookurge.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 5 sookure paari.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 5 sookure paari.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Pesitsusaegne häirimine (jahipidamine, turism, linnuvaatlejad).
Meede: Kohalike ja külastajate teadlikkuse tõstmine.

2.1.2.15. Sõtkas (*Bucephala clangula*)

Kat – ei; HA KE – jah; LiA – jah.

Sõtkas on Eestis väikesearvuline haudelind, arvukas läbirändaja ja talvitaja. Sõtkas saabub märtsi teisel poolel või aprilli alguses ja lahkub novembris (Renno, 1993). Elts jt (2013) järgi on Eesti sõtka populatsiooni suuruseks 3000–5000 haudepaari ja arvukus on mõõdukas tõsus. Eestis elutsevatest partlastest on sõtkas mandriga seotud kõige enam. Liigi arvukus on suurim Alutaguse metsade piirkonnas, aga ka Lõuna-Eestis (Leibak jt, 1994). Sõtkas pesitseb taimesikuvaeste metsajärvede ääres, kus pesa ehitab puuõõnsusse, kändude alla või kaldakoopasse (Kumari, 1954). Rändel peatumiseks kasutab toite- ja puhkealadena madalat rannikumerd ja rannikulõukaid.

Haudelinnustiku inventuuri käigus (2012) loendati Karala-Pilguse hoiualalt 140 sõtkast. Kuus jt (2003) järgi peatub Karala-Pilguse looduslal rändel kuni 1130 sõtkast (edaspidi on läbirändavate isendite arvukus jäänud väiksemaks). Kesktalvise veelinnuloenduse käigus loendati 2017. aastal Karala-Pilguse hoiualal kokku 418 sõtkast. Viimase viie aasta kesktalvise veelinnuloenduste keskmine arvukus hoiualal on u 160 sõtkast.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal peatub rändel vähemalt 500 sõtkast ja talvitub vähemalt 160 sõtkast.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Hoiualal peatub rändel vähemalt 500 sõtkast ja talvitub vähemalt 160 sõtkast.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- Kütmine. Sõtkas kuulub jahilinnuna väikeulukite hulka, keda võib vastavalt jahiseadusele küttida.

Meede: Alternatiivid on hoiualast kaitseala tegemine või muuta põhimõtteliselt hoiualade kaitsekorda või seada jahitegevusele juhtumipõhiselt piiranguid eraldiseisva haldusaktiga.

2.1.2.16. Tutkas (*Philomachus pugnax*)

I kat; LiD I; HA KE – jah; LiA – ei.

Tutka kaitset korraldatakse tegevuskava alusel (Tutka kaitse tegevuskava 2008). Tutkas on rändlind, kes pesitseb Euraasia tundravööndis ja parasvöötmes ning talvitub peamiselt Lääne-, Ida- ja Lõuna-Aafrikas ning Kagu- ja Lõuna-Aasias. Lind saabub Eestisse aprillis ja lahkub septembris (Renno, 1993). Tutkas pesitseb erinevates avamaastikes – lammi- ja rannaniitudel ning soodes, ennekõike on ta niiskete heinamaade lind, vähem pesitseb tutkas karjamaadel. Rannaniitudel asustab tutkas merest kaugemaid, suprasaliinseid alasid, eriti nende soostuvaid osi. Euroopa parasvöötmes pesitseva tutka asurkonna arvukus on viimastel aastakümnetel katastroofiliselt kahanenud. Elts jt (2013) järgi on Eesti tutka populatsiooni suuruseks 10–30 haudepaari ja arvukus on mõõdukas languses. Liigitegevuskava alusel on tutka peamisteks ohuteguriteks elupaikade kvaliteedi langus (tutka jaoks sobivalt majandatavate rohumaade kadumine) ja röövlomade mõju.

Tutka kindlat pesitsemist Karala-Pilguse hoiualalt teada ei ole. Keskkonnaregistri andmetel on liik pesitsenud Vilsandi rahvuspargi alla kuuluval Naistekivimaal. Viimane kehtiv vaatlus on tehtud 2002. aastal, kui kirja on pandud kaks pesitsevat tutkast. Sellest ajast saati on pesitsevate tutkaste arvukus Eestis tervikuna jätkuvalt langenud. Ornitoloog Rein Nellise hinnangul on tõenäosus väike, et liik ala taasasustab. Hetkel tutkas Saaremaal pesitsejana teadaolevalt puudub. Liigitegevuskava alusel on Viirelaid tähistatud kui võimalik pesitsusala. Eelnimetatud põhjustel tehakse ettepanek liik Karala-Pilguse hoiuala kaitse-eesmärkide hulgast eemaldamiseks lisa 5).

2.1.2.17. Valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*)

III kat; LiD I; HA KE – jah; LiA – jah.

Valgepõsk-lagle on Eestis tavaline läbirändaja läänerannikul ja saartel (Renno, 1993), viimastel aastakümnetel ka aina sagedam pesitseja (Leito, 2011). Elts jt (2013) järgi on Eesti valgepõsk-lagle populatsiooni suuruseks 80–110 haudepaari ja arvukus on mõõdukas languses. Kevadränne kestab aprillis-mais, sügisränne oktoobris-novembris (Renno, 1993; Leibak jt, 1994), Rändeperioodidega on seotud ka laglederahjustused põldudel (Leito, 1997), kuigi liigi eelistatud toitupaigad on halofiilsed rannaniidud (Kumari, 1954). Valgepõsk-lagle pesitseb valdavalt väikestel (kuni 20 ha) murustel saartel, kus kasvab ka põõsaid ning üksikuid puid. Tihti asuvad pesad kadakapõõsa varjus või kadastikus (Leito, 2011).

Karala-Pilguse loodusalale koguneb regulaarselt vähemalt üks protsent valgepõsk-lagle rändete (või Euroopa Liidu) populatsioonist (Kuus jt, 2003). Samadel andmetel koguneb Karala-Pilguse loodusalale kuni 9000 isendit (edaspidi on läbirändavate isendite arvukus jäänud väiksemaks), kusjuures lagleparvedes on kohatud ka haruldast punakael-laglet (Ots jt, 2008; Leibak jt, 1994).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal peatub rändel vähemalt 2000 valgepõsk-lagle.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal peatub rändel vähemalt 2000 valgepõsk-lagle.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Avamaastike võsastumine/ roostumine.
Meede: Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui hanelistele väga olulised piirkonnad, so Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa (lisa 3).
 - Küttimine. Valgepõsk-lagle kuulub jahilinnuna väikeulukite hulka, keda võib vastavalt jahiseadusele küttida.
Meede: Alternatiivid on hoiualast kaitseala tegemine või muuta põhimõtteliselt hoiualade kaitsekorda või seada jahitegevusele juhtumipõhiselt piiranguid eraldiseisva haldusaktiga.

2.1.2.18. Vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*) III kat; LiD I; HA KE – jah; LiA – ei.

Vööt-põõsalind on Eestis haudelind ja läbirändaja. Vööt-põõsalind oli Eesti territooriumil haruldane kuni 19. sajandi lõpuni, 20 sajandil on liigi arvukus järjest kasvanud ja tänaseks on lind Lääne-Eestis ja saartel tavaline kuid vähearvukas liik, sisemaal kohtab vööt-põõsalindu harvem (Leibak jt, 1994). Elts jt (2013) järgi on Eesti vööt-põõsalinnu populatsiooni suuruseks 5000–10 000 haudepaari ja arvukus on mõõdukas languses. Vööt-põõsalind saabub mai keskel ja lahkub augustis. Liik elutseb põõsasniitudel, mitmesugustes võsades ja põõsastikes, rannakadastikes, suuremates põõsastega parkides (jagab sageli elupaiku punaselg-õgijaga; Rootsmäe jt, 1974). Pesa ehitab lind nii lehtpõõsaile kui ka noortele tihedaoksalistele okaspuudele päris maapinna lähedale, harva kõrgemale kui 1,5 meetrit (Kumari, 1954).

Haudelinnustiku inventuuri andmetel (2012) pesitseb Karala-Pilguse hoiualal hajusalt 6 vööt-põõsalinnu paari. E-Elurikkuse andmebaasi andmetel on 2016. aastal vaadeldud hoiualal Katri panga piirkonnas suvel kahte paikset vööt-põõsalindu.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 6 vööt-põõsalinnu paari.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hoiualal pesitseb vähemalt 6 vööt-põõsalinnu paari.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- Kadastike kinnikasvamine ja metsastumine.
Meede: Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Kadastike pindala püsib vähemalt tänasel tasemel, so 43 hektarit.

2.1.4. Kahepaiksed

Karala-Pilguse hoiualale on kaardistatud I kategooria kaitsealuse kõre (*Bufo calamita*) vana leiukoht. Loodusdirektiivi IV lisa liik kõre on Eestis haruldane liik. Keskkonnaregistri andmetel nähti Karala-Pilguse hoiualal kõre viimati 1993. aastal. Liik asustas hoiuala idaosas asuvat Kaabna järve (tõenäolisemalt selle kaldapiirkonda ja ümbritsevaid niite). Vaadeldud isendite arvu ja populatsiooni seisundi kohta andmed puuduvad. Hetkel kõre hoiualal ei ela, tema kunagine elupaik on lääne-mõõkrohtu täis kasvanud ning on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui oluline elupaik roostikus pesitsevatele lindudele. Kõre hoiuala kaitse-eesmärgiks lisamise ettepanekut kavaga ei tehta, sest Kaabna järve taastamine kõrele sobilikuks ei ole enam otstarbekas.

Karala-Pilguse hoiualale on kaardistatud III kategooria kaitsealuse rabakonna (*Rana arvalis*) leiukoht. Loodusdirektiivi IV lisa liik rabakonn on Eestis suhteliselt tavaline liik. Liigi levila on Eestis pidevalt laienenud ning populatsiooni seisundit loetakse stabiilseks. Keskkonnaregistris on liigi leiukoht märgitud 0,87 ha suuruse alana hoiuala keskosas (kuivad niidud lubjarikkal mullal elupaigatüüpi jääv märjem osa), kus 2010. aastal arvukust ei hinnatud. Rabakonna hoiuala kaitse-eesmärgiks lisamise ettepanekut kavaga ei tehta, sest liigi kaitse tagab elupaiga kaitse.

2.1.5. Selgrootud

Karala-Pilguse hoiualale on kaardistatud II kategooria kaitsealuse apteegikaani (*Hirudo medicinalis*) vana leiukoht Nigu lahes, kus leiti 2001. aastal üks isend. Keskkonnaregistri andmetel apteegikaani 2008. aastal Nigu lahest ei leitud. Apteegikaani hoiuala kaitse-eesmärgiks lisamise ettepanekut kavaga ei tehta, sest liigi kaitse tagab elupaiga kaitse. Vajalik on Nigu lahega vahetult piirnevate rannaniitude ja loopealsete karjatamine loomadega, sest apteegikaan on selgrootsete loomade välisparasiit, kelle eluks on vältimatult vajalik peremeesorganismide perioodiline esinemine.

2.2. Elupaigad

Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaika inventeeritud elupaigatüüpidest antakse ülevaade alapeatükkides 2.2.1 ja 2.2.2. Lisaks nimetatud aladele jääb Karala-Pilguse loodusala ka Vilsandi rahvusparki koosseisu jääv Naistekivimaa, kus ei ole elupaigatüüpide inventuure läbi viidud, aga suure tõenäosusega on seal järgmised elupaigatüübid: esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*) ja loopealsed (6280*). Naistekivimaad ei saa käsitleda elupaigatüübina väikesaared ja laiud (1620), sest saare suurus on üle kümne hektari. Kehtiva kaitsekorra alusel ei ole Naistekivimaal võimalik poollooduslike kooslusi hooldada, sest linnustiku kaitse-eesmärgil on ala jäetud looduslikule arengule.

2.2.1. Elupaigad Karala-Pilguse hoiualal

Karala-Pilguse hoiuala kaitse-eesmärk on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide: rannikulõukad (1150*), esmased rannavallid (1210), merele avatud pankrannad (1230), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), püsitaimestuga liivarannad (1640), valged luited ehk liikuvad rannikuluited (2120), hallid luited ehk kinnistunud rannikuluited (2130*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), lood (6280*), sinihelmikakooslused (6410), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalsood (7230) ja vanad loodusemetsad (9010*) kaitse. Kõik Karala-Pilguse hoiualal erinevate inventuuride käigus kaardistatud elupaigatüübid on välja toodud tabelis 7 ja joonisel 4. Elupaigatüübid on alljärgnevalt grupeeritud ja eraldi alapunktidenä pikemalt lahti kirjutatud. Kaitsekorralduslikuks perioodiks elupaigatüüpidele pindalalisi eesmärke seades on poollooduslike koosluste (1630*, 5130, 6210*, 6280*, 6410 ja 6510) eesmärkide seadmisel lähtutud keskkonnaregistri vastavast kaardikihist (seisuga 10.10.2017), välja arvatud elupaigatüübil 7230, kus hooldamine ei ole alati otstarbekas. Metsade (9010*) eesmärkide seadmisel lähtuti Keskkonnaameti 2012. aasta inventuurist, mereelupaikade veealused liivamadala (1110) ja karid (1170) eesmärkide seadmisel lähtuti 2015. aasta inventuurist ja kõigi teiste elupaigatüüpide (1150*, 1210, 1230, 1620, 1640, 2120, 2130, 7210*, 7230) korral lähtuti 2000-ndate aastate alguses läbiviidud Natura elupaigatüüpide inventuuri andmetest, mida on 2012., 2014., 2015. ja 2016. aastal täpsustatud PLK inventuuridega ja 2010. aasta soode inventuuriga.

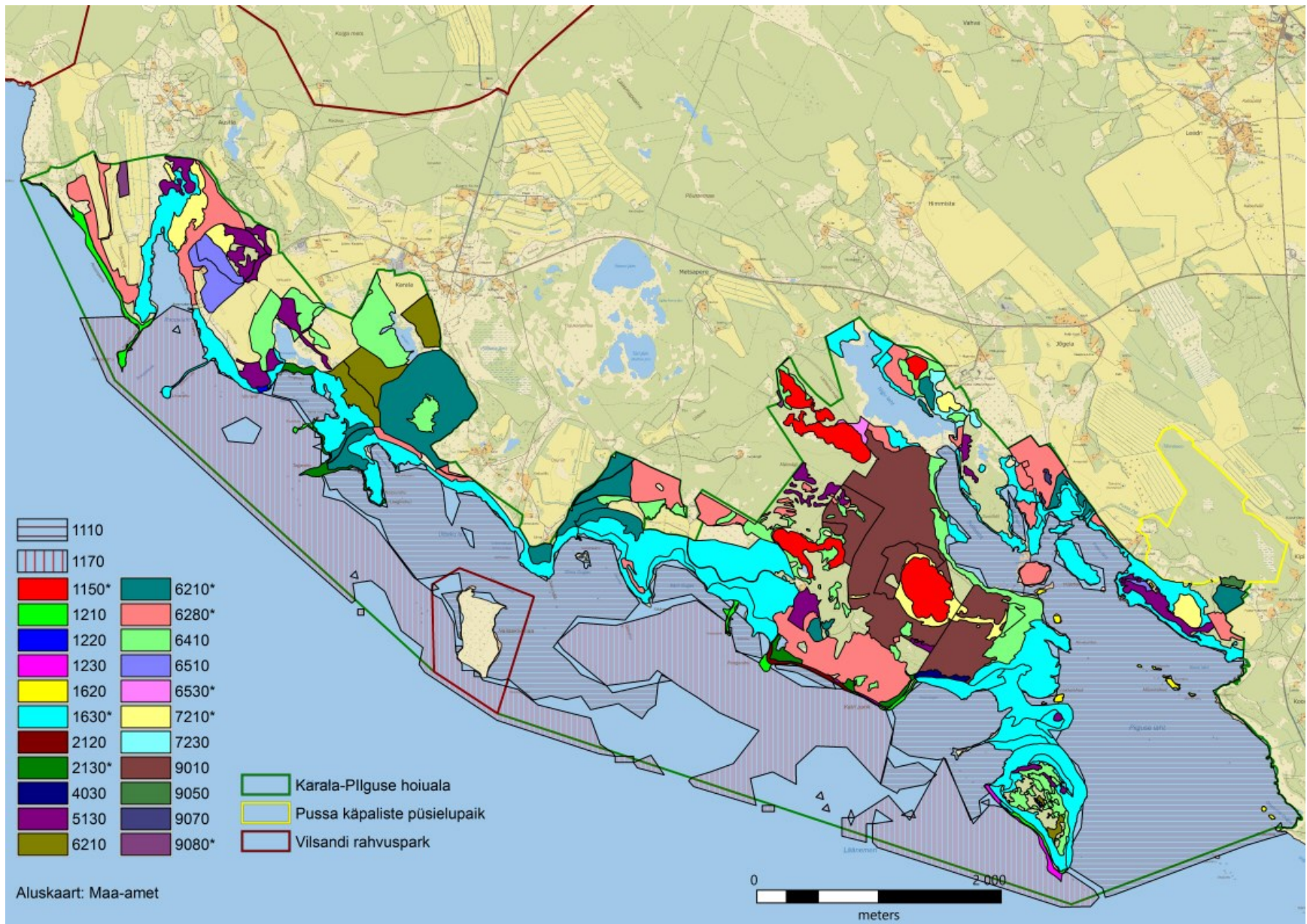
Karala-Pilguse loodusala eesmärkideks on loodusdirektiivi I lisa kaitstavad elupaigatüübid: rannikulõukad (1150*), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), püsitaimestuga liivarannad (1640), valged luited ehk liikuvad rannikuluited (2120), hallid luited ehk kinnistunud rannikuluited (2130*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), lood (6280*), sinihelmikakooslused (6410), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusemetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*) ning soostuvad ja soolehtmetsad (9080*).

Lisaks eesmärgiks olevatele elupaigatüüpidele on erinevate inventuuride käigus väikesel pindalal (alla kolme hektari) kaardistatud ka püsitaimestuga kivirandu (1220), vähe- kuni kesktoitelisi kalgiveelisi järvi (3140), kuivi nõmmesid (4030), niiskuslembeseid kõrgrohustuid (6430), puisniite (6530*), rohundirikkaid kuusikuid (9050), puiskarjamaid (9070) ning soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*). Loetletud elupaigatüüpe ei seata hoiuala kaitse-eesmärgiks, sest need on inventeeritud väga väikesel pindalal, madala esinduslikkusega või on teistes inventuurides kaardistatud juba eesmärgiks oleva elupaigatüübina. Suuremal pindalal on eesmärgiks mitte olevate elupaigatüüpide inventeeritud aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite (6510) 15 hektarit ning siirde- ja õõtsiksoid (7140) 12 hektarit. Kavaga tehakse ettepanek lisada aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud hoiuala kaitse-eesmärkide hulka (lisa 5). ELF-i 2010. aasta soodeinventuuri käigus siirde- ja õõtsiksoona (7140) kaardistatud 12 hektarit on 2000-ndate aastate alguse Natura elupaigatüüpide inventuuri alusel üks osa suuremast sinihelmikakoosluse (6410) alast, mis tagab ala kaitse ja mistõttu ei tehta ettepanekut seda ala eesmärkide hulka arvata.

Karala-Pilguse hoiuala pindalast üle poole moodustab mereala. Mereelupaigatüüpidest kaardistas TÜ Eesti Mereinstituudi merebioloogia osakond 2015. aastal veealuseid liivamadalaid (1110) 641,4 hektarit, karisid (1170) 467,6 hektarit ja liivaseid ja mudaseid pagurandasid (1140) 163,8 hektarit. Kavaga tehakse ettepanek lisada veealused liivamadalad ja karid hoiuala kaitse-eesmärkide hulka, sest väga esinduslikku elupaigatüüpi leidub suurel alal. Liivaseid ja mudaseid pagurandu ei seata hoiuala kaitse-eesmärgiks, sest elupaigatüüp kattub enamasti veealuste liivamadalatega, millele juba tehakse eraldi ettepanek hoiuala eesmärgiks arvata ja mis tagab ala kaitse.

Inventuuride käigus on Karala-Pilguse hoiualale kaardistatud 0-elupaikadeks männikultuurid, mis jäävad Roobimaa järvest lõuna poole, moodustades elupaigana inventeeritud metsadega ühtse terviku. Üle kogu hoiuala on 0-elupaikadeks määratud veel põlde, roostikke, õuealaid ja vanu karjääre.

Ulatuslike loodusõnnetuste likvideerimiseks ja metsakahjustuste leviku tõkestamiseks võib kaitstava loodusobjekti valitseja hoiualal lubada kujundusraied ka lisa 6 toodud põhimõtteid arvestades.

Joonis 4. Karala-Pilguse hoiuala elupaigatüübid.

Tabel 7. Elupaigatüüpide pindala (ha) ja esinduslikkus Karala-Pilguse hoiuala piires eri inventuuride andmetel. Esinduslikkus: A – väga esinduslik, B – esinduslik, C – arvestatav esinduslikkus, D – väheesinduslik. Tärniga on tähistatud esmatahtsad elupaigatüübid

Elupaigatüüp	HA KE	LoA KE	Natura standard-andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna- registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Mere-elupaikade inventuur 2015 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	HA kokku (ha/ esinduslikkus)
1110	Ei	Ei	-	-	-	-	-	-	641,4/ A	Kavaga tehakse ettepanek hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest väga esinduslikku elupaigatüüpi leidub suurel alal.	641,4/ A
1140	Ei	Ei	-	-	-	-	-	-	163,8/ A	Kavaga ei tehta ettepanekut hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest elupaigatüüp kattub enamasti 1110-ga, millele tehakse eraldi ettepanek hoiuala eesmärgiks arvata ja mis tagab ala kaitse.	163,8/ A
1150*	Jah	Jah	252/ C	29/ hindamata	41,1/ A 211,5/ C	-	-	-		Pindala vähenes 2015. a mereelupaikade inventuuriga, kui elupaigatüüpi inventeeriti ümber 1110-ks.	41,1/ A
1170	Ei	Ei	-	-	-	-	-	-	467,6/ A	Kavaga tehakse ettepanek hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest väga esinduslikku elupaigatüüpi leidub suurel alal.	467,6/ A
1210	Jah	Jah	14/ C	79,8/ B ¹	13,9/ B	-	-	-		Pindala vähenes 2016. a PLK inventuuriga, kui	11,1/ B

Elupaiga- tüüp	HA KE	LoA KE	Natura standard- andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna- registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Mere- elupaikade inventuur 2015 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	HA kokku (ha/ esindus- likkus)
										2,8 ha inventeeriti ümber 1630*-ks.	
1220	Ei	Jah	0,7/ C	-	0,8/ C	-	-	-		Pindala vähenes kameraalsete paranduste tulemusel, kui 0,4 ha aravati 1630*-ks. Kavaga ei tehta ettepanekut hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest on inventeeritud väga väikesel pindalal.	0,4/ C
1230	Jah	Jah	3,2/ B	-	0,5/ B 2,3/ hindamata	-	-	-		1230-na ei ole inventeeritud Silma ja Roopa pangad. Kavaga 1230 täpsemat kaardistamist ei planeerita, sest looduslikule arengule jäetavad madalad pangad võivad merelise tegevuse tõttu olla tihti mattunud klibuvallide alla.	0,5/ B 2,3/ hindamata
1620	Jah	Jah	9/ C	-	9/ C 0,3/ hindamata	-	-	-		Pindala vähenes 2015. a PLK inventuuriga, kui 7,5 ha inventeeriti ümber peamiselt 5130-ks ja vähesel määral 1630*-ks ja 6510-ks (valemäärang Kaabna järve ja Pilguse lahe	1,5/ C 0,3/ hindamata

Elupaiga- tüüp	HA KE	LoA KE	Natura standard- andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna- registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Mere- elupaikade inventuur 2015 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	HA kokku (ha/ esindus- likkus)
										vahelisel maakitsusel).	
1630*	Jah	Jah	217/ B	98,2/ B 79,8/ B ¹	151,8/ B 12/ C 54/ hindamata	6,4/ A 141,9/ B 54,5/ C 53/ hindamata	-	-		Pindala suurenes 2015. a ja 2016. a PLK inventuuriga, kui Oitme-Nossurahu juures inventeeriti 2130 ja 6210* ning Mõndelaiu juures 1150* ja 1640 osaliselt ümber 1630*-ks. Elupaigatüübi pindala hulka arvatakse ka 2002. a inventeeritud 0,7 ha 1630-t Pilguse mõisast lõunas.	6,4/ A 142,6/ B 54,5/ C 53/ hindamata
1640	Jah	Jah	22/ B	-	22,5/ hindamata	-	-	-		2016. a PLK inventuuriga määrati Katri pangast ida poole jääv 1640 ala 1630*-ga kaasnevaks elupaigatüübiks. Pisikese Nasvarahu keskosa on ümber määratud 6280*-ks. Kavaga tehakse ettepanek arvata elupaigatüüp hoiuala kaitse-eesmärkidest välja, sest 1630*-ga kaasneva elupaigatüübina on kaitse tagatud.	
2120	Jah	Jah	2/ B	-	2,1/ B	-	-	-		-	2,1/ B

Elupaiga- tüüp	HA KE	LoA KE	Natura standard- andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna- registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Mere- elupaikade inventuur 2015 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	HA kokku (ha/ esindus- likkus)
2130*	Jah	Jah	18/ B	-	19/ B	-	-	-	-	Pindala vähenes 2016. a PLK inventuuriga, kui 10,7 ha inventeeriti ümber peamiselt 1630*-ks, 6280*-ks ja 6210*- ks.	8,3/ B
3140	Ei	Ei	-	2,9/ hindamata	-	-	-	-	-	Salujärv. Kavaga ei tehta ettepanekut hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest on väga madal (< 1 m) ja kinni kasvanud järv.	2,9/ hindamata
4030	Ei	Ei	-	-	-	1,7/ B 0,2/ C	-	-	-	Kavaga ei tehta ettepanekut hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest on inventeeritud väga väikesel pindalal.	1,7/ B 0,2/ C
5130	Jah	Jah	61/ C	2,4/ B	38,7/ B 20/ C	2,7/ B 16,7/ C 1,4/ D 22,5/ hindamata	-	-	-	Pindala vähenes 2015. a PLK inventuuriga, kui 5130 inventeeriti ümber 6280*-ks ja 4030-ks ning pindala muutus osaliselt ka 2015. a ja 2016. a PLK inventuuriga, kui 1620 (varasem valemäärang), 1630* ja 1640 inventeeriti ümber 5130-ks.	2,7/ B 16,7/ C 1,4/ D 22,5/ hindamata
6210*	Jah	Jah	109,4/ C	79,8/ B ¹	58/ B 29/ C 17/ hindamata	21,2/ A 61,7/ B 6,2/ C	-	-	-	Pindala suurenes 2015. a ja 2016. a PLK inventuuriga, kui osaliselt	21,2/ A 61,7/ B 6,2/ C

Elupaiga- tüüp	HA KE	LoA KE	Natura standard- andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna- registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Mere- elupaikade inventuur 2015 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	HA kokku (ha/ esindus- likkus)
						18,7/ hindamata				inventeeriti 1630* ja 2130 ümber 6210*-ks ning elupaigatüüpi inventeeriti juurde ka varem inventeerimata ala arvelt.	18,7/ hindamata
6280*	Jah	Jah	97/ B	13,7/ B 0,02/ C	54,9/ B 32,7/ C 4,8/ hindamata	1/ A 80/ B 30,2/ C 5/ hindamata	-	-		Pindala suurenes 2012. a PLK inventuuriga, kui osaliselt inventeeriti 6210* ümber 6280*- ks. Pindala on korrigeeritud ka 1630*, 1640, 5130, 2130* ja varem inventeerimata ala arvelt. Elupaigatüübi pindala hulka arvatakse ka 2002. a inventeeritud 7,4 ha 6280-t Pilguse mõisast lõunas.	1/ A 87,4/ B 30,2/ C 5/ hindamata
6410	Jah	Jah	89/ B	-	65,5/ B 19/ C	63,7/ B 26,2/ C 2,6/ D 1/ hindamata	0,7/ D ¹	-		Pindala suurenes 2014. a ja 2015. a PLK inventuuriga, kui osaliselt inventeeriti 1630* ja 9010* (valemäärang) ümber 6410-ks. 2010. a ELF-i soode inventuuriga, määrati osa 6410-t (3,7 hektarit) 7230-ks, kuid kuna see moodustab osa suuremast 6410-ne alast, mille kaitse on	63,7/ B 26,2/ C 2,6/ D 1/ hindamata

Elupaiga- tüüp	HA KE	LoA KE	Natura standard- andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna- registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Mere- elupaikade inventuur 2015 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	HA kokku (ha/ esindus- likkus)
										hooldusega tagatud, siis muudatust eesmärkides ei arvestata. Hooldust ei ole mõistlik planeerida 14 hektarile Salujärvega piirnevale õõtsikule ja sellega piirnevale roostikuribale ning 2010. aastal soode inventuuriga määratud 7140-le (oluline ala roostikulindude jaoks).	
6430	Ei	Ei	-	-	-	-	1,2/ C 0,8/ D ¹	-		Kavaga ei tehta ettepanekut hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest on madala esinduslikkusega ja inventeeritud väga väikesel pindalal.	1,2/ C 0,8/ D ¹
6510	Ei	Ei	-	-	-	6,4/ C; 8,6/ D	-	-		Kavaga tehakse ettepanek hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest 6510-na kaardistatud alad on olulised peatuvatele rändlindudele ja nende hooldamine on vajalik.	6,4/ C; 8,6/ D
6530	Ei	Ei	11/ D	-	1,7/ D	1,7/ D	-	-		Asub Roobimaa järve ja Nigu lahe vahelisel maakitsusel. Kavaga	

Elupaiga- tüüp	HA KE	LoA KE	Natura standard- andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna- registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Mere- elupaikade inventuur 2015 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	HA kokku (ha/ esindus- likkus)
										ei tehta ettepanekut hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest on männinoorendik loopeasel.	
7140	Ei	Ei	-	-	-	-	12/ B	-		Kavaga ei tehta ettepanekut hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest on 2000-ndate aastate alguse Natura elupaigatüüpide inventuuri alusel üks osa suuremast 6410- ne alast, mis tagab ala kaitse.	
7210*	Jah	Jah	31/ B	-	8,4/ A 19,9/ B	-	-	-		Pindala vähenes 2010. a ELF-i soode inventuuriga, kui 0,3 ha 7210*-t inventeeriti ümber 7230-ks, seega leidub 28 ha elupaigatüüpi.	8,4/ A 19,6/ B
7230	Jah	Jah	11/A	-	11/ A	0,2/ B	0,3/ B 3,7/ C	-		Pindala suurenes 2010. a ELF-i soode inventuuri ja 2012. a PLK inventuuriga. 2010. a ELF-i soode inventuuriga, määrati osa 6410-t Salupõldudest idas (3,7 hektarit) 7230- ks, kuid kuna see moodustab osa suuremast 6410-ne alast, mille kaitse on hooldusega tagatud,	11/ A 0,5/ B

Elupaiga- tüüp	HA KE	LoA KE	Natura standard- andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna- registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Mere- elupaikade inventuur 2015 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	HA kokku (ha/ esindus- likkus)
										siis muudatust eesmärkides ei arvestata.	
9010*	Jah	Jah	139/ C	-	122,8/ C 2,2/ D	-	-	109,9/ C 12/ potentsiaalne		Pindala vähenes veelgi 2012. a metsa inventuuriga, kui osa metsastunud kadastikku Kaabna järve juures määrati 0-elupaigaks ning vähenes 2014. a PLK inventuuriga, kui osa männikultuuri Otsamaal määrati 6410-ks.	107,6/ C 12/ potentsi- aalne
9050	Ei	Ei	-	-	-	-	-	0,6/ C		Kavaga ei tehta ettepanekut hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest on madala esinduslikkusega ja inventeeritud väga väikesel pindalal.	0,6/ C
9070	Ei	Ei	-	-	-	0,6/ D	-	-	-	Kavaga ei tehta ettepanekut hoiuala eesmärgiks arvamiseks, sest kompaktsel suurel 6280*-ne alal Vinnimäel olnud väike metsatukk taastatud 6280*-ks ja 9070-na käsitlemine on vale.	
9080*	Ei	Jah	15/ C	-	0,3/ C; 2,1/ D	-	-	-		Kavaga ei tehta ettepanekut hoiuala	0,3/ C; 2,1/ D

Elupaiga- tüüp	HA KE	LoA KE	Natura standard- andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna- registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Mere- elupaikade inventuur 2015 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	HA kokku (ha/ esindus- likkus)
										eesmärgiks arvamiseks, sest on madala esinduslikkusega ja inventeeritud väga väikesel pindalal.	

¹Määratud kaasneva elupaigatüübina.

2.2.1.1. Rannikuelupaigad

2.2.1.1.1. Veealused liivamadalad (1110)

LoD I; HA KE – ei; LoA – ei.

Veealuseid liivamadalaid on Karala-Pilguse hoiualale mereelupaigatüüpide inventuuri käigus (2015) kaardistatud kokku 641,4 hektaril. Elupaigatüübi esinduslikkus on kõikjal hinnatud A-ks. Elupaigatüübina on määratletud Ahtriskelõugas, Ülbaku laht, Silma lõugas, Katri lõugas, Rohe lõugas ning Pilguse laht koos Koovi lahe, Pussa lahe, Süllalahe ja Koplimala lõukaga.

Liivamadalaid võiksid ohustada eelkõige süvendamis- ja kaadamistööd. Sadamatest jääb hoiuala piiresse Roopa sadam, kus liivamadalaid ei leidu. Eeldatavalt pole uusi sadamaid kavas rajada madalate lahtede äärde, kus looduslikud tingimused selleks ei ole sobilikud. Paadilautri rajamine võiks mõjutada pigem maismaa ja vahetult mere piiril asuvaid elupaiku. Kavaga tehakse ettepanek lisada veealused liivamadalad hoiu- ja loodusala kaitse-eesmärkide hulka, sest väga esinduslikku elupaigatüüpi leidub suurel alal (lisa 5).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Veealuseid liivamadalaid on säilinud hoiualal vähemalt 641,4 hektarit esinduslikkusega A.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Veealuseid liivamadalaid on säilinud hoiualal vähemalt 641,4 hektarit esinduslikkusega A.

2.2.1.1.2. Rannikulõukad (1150*)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Rannikulõukaid on Karala-Pilguse hoiualale Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2002) kaardistatud kokku 41,1 hektaril. Elupaigatüüpide esinduslikkus on kõikjal hinnatud A-ks (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatüübile on C). Kaardistatud elupaigatüübid jäävad kahele poole Nigu ja Sülla lahte. ELF on 1990-ndatel aastatel rannikulõukaks inventeerinud 29 hektarit elupaigatüüpe. Kuna kahe inventuuri rannikulõugasteks kaardistatud elupaigatüübid kattuvad osaliselt ja osaliselt on varasemat ELF-i inventuuri ümber hinnatud, siis ei saa viimast lugeda adekvaatseks elupaigatüübi pindalaks. Paal (1997) järgi on tegemist soolatoitelise (halotroofse) veekogu kasvukohatüübiga (6116). Inventuuriandmetes rõhutatakse elupaiga tähtsust lindude toitumis- ja pesitsuspaigana.

Samuti on Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2002) rannikulõukaks inventeeritud 211,5 hektarit Pilguse lahte Mõndalaiust idas esinduslikkusega C. Kuna antud ala inventeeris TÜ Eesti Mereinstituudi merebioloogia osakond 2015. aastal ümber veealuseks liivamadalaks (1110), siis tehakse kavaga ettepanek lisada veealused liivamadalad hoiuala kaitse-eesmärgiks, et tagada elupaigatüübi kaitse. Varasem Pilguse lahe rannikulõukaks määramine tulenes erinevatest elupaigatüübi määratlemise kriteeriumidest.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Rannikulõukaid on säilinud hoiualal vähemalt 41 hektarit esinduslikkusega A.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Rannikulõukaid on säilinud hoiualal vähemalt 41 hektarit esinduslikkusega A.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Majandamise lakkamine rannikulõugastega piirnevatel poollooduslike kooslustel.
Meede: Poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine rannikulõugastega piirnevatel aladel.

2.2.1.1.3. Karid (1170)

LoD I; HA KE – ei; LoA – ei.

Karisid on Karala-Pilguse hoiualale mereelupaigatüüpide inventuuri käigus (2015) kaardistatud kokku 467,6 hektaril. Elupaigatüübi esinduslikkus on kõikjal hinnatud A-ks. Elupaigatüübina on määratletud Roopakurgust Naistekivimaani jääv mereala ilma lahesoppideta, Üllirahu, Pangarahu ja Katri panga alune ning Mõndelaiust edelasse jääv mereala.

Karisid võiksid ohustada eelkõige süvendamis- ja kaadamistööd ning igasugused merre ehitamised. Sadamatest jääb hoiuala piiresse Roopa sadam, kust avamerele liikumiseks läbitakse Roopakurgus asuvaid karisid. Eeldatavalt ei ole Roopa sadamal faarvaatri süvendamine kavas, sest tegemist on kohaliku tähtsusega väikese sadamaga, mis ei ole mõeldud suure süvisega aluste sildumiseks. Paadilautri rajamine võiks mõjutada pigem maismaa ja vahetult mere piiril asuvaid elupaiku. Kavaga tehakse ettepanek lisada karid hoiu- ja loodusala kaitse-eesmärkide hulka, sest väga esinduslikku elupaigatüüpi leidub suurel alal (lisa 5).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Karisid on säilinud hoiualal vähemalt 467,6 hektarit esinduslikkusega A.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Karisid on säilinud hoiualal vähemalt 467,6 hektarit esinduslikkusega A.

2.2.1.1.4. Esmased rannavallid (1210)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Esmaseid rannavalle on Karala-Pilguse hoiualale Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2002) kaardistatud 13,9 hektarit, elupaigatüübi esinduslikkuseks on kogu alal hinnatud B (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatüübile on C). Inventeeritud ala pindala vähenes 2016. aasta PLK inventuuriga, kui 2,8 hektarit inventeeriti ümber rannaniiduks, seega leidub 11,1 hektarit elupaigatüüpi. Esmaseid rannavalle on inventeeritud maismaa ja mere piirile üksikute ribadena kogu hoiuala ulatuses, suurim osa elupaigatüübist jääb aga Roopa nina läänekaldale, kus nimetatud elupaigana on kirjeldatud kogu Roopa pank. Arvatavasti on viimasel juhul vähemalt osaliselt tegemist ka elupaigatüübiga püsitaimestuga kivirannad (1220). Paal (1997) järgi on osadel juhtudel

kasvukohatüübiks määratud salinne (2311), osadel suprasaliine rannaniit (2312), mõnel juhul on kasvukohatüüp jäänud määramata.

Inventuuriandmetes tuuakse välja, et kohati on elupaigatüüpi inimtegevusega (kaevandamisega) rikutud. Arvestades inventuuriandmete vanust ja elupaigatüübi ebapüsivat iseloomu (tormid ja jää kujundavad neid oluliselt ümber) võib arvata, et kunagise kaevandamise mõju elupaigatüübile on oluliselt vähenenud, samuti ei ilmne kahjustamise jälgi ortofotolt (elupaigatüübi kahjustamine toimus enne hoiuala moodustamist). ELF on 1990-ndatel aastatelesmaseid rannavalle inventeerinud 79,8 hektaril. Et tegemist on kaasneva tüübiga, ei saa viimast lugeda adekvaatseks elupaigatüübi pindalaks.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Esmaseid rannavalle on säilinud hoiualal vähemalt 11 hektarit esinduslikkusega B.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Esmaseid rannavalle on säilinud hoiualal vähemalt 11 hektarit esinduslikkusega B.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Mootorsõidukiga sõitmine elupaigatüübil. Esmaste rannavallide habras taimkate ja pinnas on mootorsõidukite poolt kergesti kahjustatav.
Meede: Kaitsekorrast kinnipidamine. Keskkonnaharidus.

2.2.1.1.5. Merele avatud pankrannad (1230)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Merele avatud pankrannana on Karala-Pilguse hoiualal Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2002) kaardistatud Katri pank. Elupaigatüübi suurus on 0,5 hektarit ja esinduslikkus B (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatüübile on B). Katri panga pikkus on 100 meetrit ja kõrgus 1 meetrit. Panga jalamile kuhjub mereliiv. Paljanduvad Paadla lademe Uduvere kihid. Merele avatud pankrandasid on 2,3 hektarit inventeeritud ka Mõndalau läänekaldale, elupaigatüübi esinduslikkus ei ole teada. Paal (1997) järgi on nimetatud kohtades tegemist paekivitaimestu kasvukohatüübiga (4111). Merele avatud pankrandadena ei ole inventeeritud Silma ja Roopa pangad, kus samuti paljanduvad aluspõhja kivimid. Silma pank tõuseb astmeliselt, kus paljanduvad Paadla lademe Himmiste ja Uduvere kihtide kivimid. Roopa pangal paljanduvad rannakaitse patarei aluse juures Paadla lademe Sauvere kihid. Kavaga merele avatud pankrandade täpsemat kaardistamist ei planeerita, sest looduslikule arengule jäetavad madalad pangad võivad merelise tegevuse tõttu olla tihti mattunud klibuvallide alla, mille puhul on tegemist samuti kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga esmased rannavallid (1210). Lisaks paiknevad astmelised pangad ajuti vee all.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Merele avatud pankrandu on säilinud hoiualal vähemalt 2,5 hektarit esinduslikkusega B. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Merele avatud pankrandu on säilinud hoiualal vähemalt 2,5 hektarit esinduslikkusega B. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Fossiilide korjamine.
Meede: Ala geoloogiliste väärtuste tutvustamine infostendidel.

2.2.1.1.6. Väikesaared ning laiud (1620)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Väikesaarte ja laidudena on Karala-Pilguse hoiualal Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2001) kaardistatud 9 hektarit elupaigatüüpi esinduslikkusega C ja 0,3 hektarit ilma esinduslikkuse hinnanguta (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatüübile on C). Elupaigatüübi määramisel mängivad olulist rolli saarel leiduvad zooloogilised väärtused: laidudel pesitsevad ja peatuvad linnud ja seal asuvad hüljeste lesilad. Oluline lindude pesitsus laidudel toimub Müsnirahudel, hüljeste lesilaid hoiualale ei jää. Siia elupaigatüüpi loetakse need laiud ja saared, mille pindala ei ületa 10 hektarit. Laiud paiknevad Pilguse lahes, millest osad on sõltuvalt vee tasemest aeg-ajalt maismaaga ühenduses. Pindala vähenes 2015. aasta PLK inventuuriga, kui 7,5 hektarit inventeeriti ümber peamiselt kadastikeks ja vähesel määral rannaniitudeks ja kuivadeks niitudeks lubjarikkal mullal (valemäärang Kaabna järve ja Pilguse lahe vahelisel maakitsusel). Arvestades ka elupaigatüübi 2016. aasta kameraalsete parandustega Müsnirahudel ja Otsenina lõuka pisilaidudel, leidub elupaigatüüpi 1,5 hektarit esinduslikkusega C ja 0,3 hektarit ilma esinduslikkuse hinnanguta. Paal (1997) järgi on tegemist madalvee kasvukohatüübiga (6211). Väikesaarte ning laidudena ei ole inventeeritud Pilguse lahes paiknevaid Nasvarahu ja Hüljetlaidu ning Silma lõukas paiknevat Südamerahu. Nimetatud laiud ei ole olulised lindude pesitsusalad, neist kahel esimesel toimub poollooduslike koosluste hooldamine niitmise ja karjatamisega, sest tegemist on ka rannaniitudeks ja loopealseteks inventeeritud elupaigatüüpidega ning kavaga planeeritakse poollooduslike koosluste hooldamise jätkumist. Võimalikku väikesaarte ning laidude kaardistamist kavaga eraldi tegevusena ei planeerita, sest see tehakse vajadusel jooksva tööna.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Väikesaari ja laide on säilinud hoiualal vähemalt 1,8 hektarit esinduslikkusega C. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Väikesaari ja laide on säilinud hoiualal vähemalt 1,8 hektarit esinduslikkusega C. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.

2.2.1.1.7. Rannaniidud (1630*)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Rannaniite on Karala-Pilguse hoiualale Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2001) kaardistatud kokku 217,8 hektarit, esinduslikkuse hinnangud varieeruvad B-st C-ni ja osal pindalast on esinduslikkus määramata (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse

hinnang elupaigale on B). Keskkonnaregistri poollooduslike koosluste kihil on kokku 255,8 hektarit rannaniite, millest 6,4 hektarit on esinduslikkusega A, 141,9 hektarit esinduslikkusega B, 54,5 hektarit esinduslikkusega C ja 53 hektaril on esinduslikkus määramata, kuid enamus sellest on juba hoolduses (Katri ranna rannaniit). Elupaigatüübi pindala hulka arvatakse ka 2002. a inventeeritud 0,7 ha B esinduslikkusega rannaniitu Pilguse mõisast lõunas. Pindala suurenes 2015. aasta ja 2016. aasta PLK inventuuriga, kui Oitme-Nossurahu juures inventeeriti hallid luited ja kuivad niidud lubjarikkal mullal ning Mõndelaiu juures rannikulõukad ja püsitaimestuga liivarannad osaliselt ümber rannaniitudeks. ELF on 1990-ndatel aastatel rannaniite inventeerinud 178 hektaril. Kuna tegemist on suures osas kaasneva tüübiga, ei saa viimast lugeda adekvaatseks elupaigatüübi pindalaks. 2017. aasta seisuga oli hoiualal hoolduses 103,2 hektarit rannaniite. Rannaniitude A esinduslikkusega alade suurendamisel on vaja rõhku panna eriti niidurüdi sobiva elupaiga taastamisel, kuid otsesesse seosesse neid ei panda, sest osaline B esinduslikkusega rannaniidu osa suuremas A esinduslikkusega rannaniidus ei tähenda, et see ei oleks sobilik niidurüdi elupaigaks.

Kuigi rannaniidud ääristavad katkendlikult kogu Karala-Pilguse hoiuala merepoolset osa, jääb suurem osa niite ala kesk- ja idaossa. Paal (1997) järgi on rannaniitude näol tegemist saliinse (2311) või suprasaliinse (2312) rannikuniidu kasvukohatüübiga. Inventuuriandmetes rõhutatakse üleminekukoosluste olemasolu rannaniidult soostunud- ja aruniitudele, ohuna tuuakse sageli välja roostumist.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Rannaniite on säilinud hoiualal vähemalt 149 hektarit esinduslikkusega A ja 107,5 hektarit esinduslikkusega B.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Rannaniite on säilinud hoiualal vähemalt 6,4 hektarit esinduslikkusega A, 142,6 hektarit esinduslikkusega B ja 107,5 hektarit esinduslikkusega C.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - + Rannaniite hooldatakse 103,2 hektaril.
 - Elupaigatüübi võsastumine ja roostumine hoolduse puudumisel.
Meede: Rannaniidu taastamine ning hooldamine karjatamisega ja vajadusel niitmise.
 - Kuivendamine
Meede: Rannaniidul on keelatud uute kraavide rajamine. Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöödel tuleb tagada rannaniidu loodusliku veerežiimi maksimaalne säilimine ning võimaldada eesvoolude, teemaid ja õuemaid kuivendavate kraavide hoiutöid minimaalses vajalikus mahus. Lokaalsetel rannaniidul paiknevatel kraavidel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada. Kuivendamist rohkem mõjutavad hoiutööd on näiteks kraavi sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine.

2.2.1.1.8. Püsitaimestuga liivarannad (1640)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Püsitaimestuga liivarandu on Karala-Pilguse hoiualale Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2001) kaardistatud kokku 22,5 hektarit, elupaigatüübi esinduslikkust ei ole määratud (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatüübile on B). Elupaigatüübina on kirjeldatud hoiuala idaossa jäävad Nasva- ja Pitkarahu ning üks polügoon Katri pangast idas. 2016. aasta PLK inventuuriga määrati Katri pangast ida poole jääv püsitaimestuga liivaranna ala rannaniiduga kaasnevaks elupaigatüübiks. Pisikese Nasvarahu keskosa on ümber määratud loopealseks. Kavaga tehakse ettepanek arvata elupaigatüüp hoiuala kaitse-eesmärkidest välja, sest rannaniiduga kaasneva elupaigatüübina on kaitse tagatud (lisa 5).

2.2.1.1.9. Valged luited ehk liikuvad rannikulited (2120)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Valged luited on Karala-Pilguse hoiualale Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2002) kaardistatud 2,1 hektarit esinduslikkusega B (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatüübile on B). Elupaigatüüp paikneb kitsa ribana mere ääres Katri pangast läänes. Paal (1997) järgi on tegemist valge rannikuluite kasvukohatüübiga (5111).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Valgeid luited on säilinud hoiualal vähemalt 2 hektarit esinduslikkusega B.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Valgeid luited on säilinud hoiualal vähemalt 2 hektarit esinduslikkusega B.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Mootorsõidukiga sõitmine elupaigatüübil. Valgete luidete habras taimkate ja pinnas on mootorsõidukite poolt kergesti kahjustatav.
Meede: Kaitsekorra kinnipidamine. Keskkonnaharidus.

2.2.1.1.10. Hallid luited ehk kinnistunud rannikulited (2130*)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Hallisid luited on Karala-Pilguse hoiualale Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2002) kaardistatud kokku 19 hektarit esinduslikkusega B (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatüübile on B). Paal (1997) järgi on tegemist halli rannikuluite kasvukohatüübiga (5112). Elupaigatüüp paikneb kitsaste ribadena piki mere äärt Rungarannas, Tagarahul ja Katri pangal. Pindala vähenes 2016. aasta PLK inventuuriga, kui 10,7 hektarit elupaigatüüpi inventeeriti ümber peamiselt rannaniitudeks, loopealseteks ja kuivadeks niitudeks lubjarikkal mullal, seega leidub 8,3 hektarit elupaigatüüpi. Inventuuriandmed rõhutavad elupaiga tähtsust kaitsealuste taimede kasvukohana, aga ütlevad selle ka inimõjudest osaliselt rikutud olevat.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Hallisid luiteid on säilinud hoiualal vähemalt 8 hektarit esinduslikkusega B.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Hallisid luiteid on säilinud hoiualal vähemalt 8 hektarit esinduslikkusega B.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Mootorsõidukiga sõitmine elupaigatüübis. Hallide luidete habras taimkate ja pinnas on mootorsõidukite poolt kergesti kahjustatav.
Meede: Kaitsekorraldusest kinnipidamine. Keskkonnaharidus.

2.2.1.2. Kadastikud ja niidud

2.2.1.2.1. Kadastikud (5130)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Kadastikke on Karala-Pilguse hoiualale Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2002) kaardistatud kokku 58,7 hektarit, esinduslikkuse hinnangud varieeruvad B-st C-ni. (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatüübile on C). Keskkonnaregistri poollooduslike koosluste kihil on kokku 43,3 hektarit kadastikke, millest 2,7 hektarit on esinduslikkusega B, 16,7 hektarit esinduslikkusega C, 1,4 hektarit esinduslikkusega D ja 22,5 hektaril on esinduslikkus hindamata. Pindala vähenes 2015. aasta PLK inventuuriga, kui kadastikke inventeeriti ümber loopealseteks ja kuivadeks nõmmedeks ning pindala muutus osaliselt ka 2015. aasta ja 2016. aasta PLK inventuuriga, kui väikesaared ning laiud (varasem valemäärang), rannaniidud ja püsitaimestuga liivarannad inventeeriti ümber kadastikeks. ELF on 1990-ndatel aastatel kadastikke inventeerinud 2,4 hektaril, mis vadavas osas kattub hilisema Natura elupaigatüüpide inventuuriga. 2017. aasta seisuga hoiualal kadastikke hoolduses ei olnud.

Kadastikud paiknevad lahustükkidena hajutatult üle terve hoiuala. Paal (1997) järgi on tegemist kuiva või niiske looniidu kasvukohatüüpidega (2111; 2112), ühel juhul ka kuiva pärisaruniidu kasvukohatüübiga (2141). Inventuuriandmetes märgitakse sageli jõudsat männi pealekasvu ja kadastike kujunemist metsailmelisteks kooslusteks.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Kadastikke on säilinud hoiualal vähemalt 2,7 hektarit esinduslikkusega A, 40,6 esinduslikkusega B.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Kadastikke on säilinud hoiualal vähemalt 2,7 hektarit esinduslikkusega B, 40,6 hektarit esinduslikkusega C.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Metsastumine (inventuuriandmetes tuuakse mitmel puhul välja, et need metsastuvad pealekasvava männi tõttu).
Meede: Männi väljaraiumine. Kadastike hooldamine ja taastamine.

2.2.1.2.2. Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2001) on kuivi niite lubjarikkal mullal Karala-Pilguse hoiualale kaardistatud kokku 104 hektarit, esinduslikkuse hinnangud varieeruvad B-st C-ni ja osal pindalast on esinduslikkus määramata (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatüübile on C). Keskkonnaregistri poollooduslike koosluste kihil on kokku 107,6 hektarit kuivi niite lubjarikkal mullal, millest 21,2 hektarit on esinduslikkusega A, 61,7 hektarit esinduslikkusega B, 6,2 hektarit esinduslikkusega C ja 18,7 hektaril on esinduslikkus hindamata. Pindala suurenes 2015. aasta ja 2016. aasta PLK

inventuuriga, kui osaliselt inventeeriti rannaniite ja hallisid luiteid ümber kuivadeks niitudeks lubjarikkal mullal ning elupaigatüüpi inventeeriti juurde ka varem inventeerimata ala arvelt. ELF on 1990-ndatel aastatel kuivi niite lubjarikkal mullal inventeerinud 79,8 hektaril. Kuna tegemist on kaasneva tüübiga, ei saa viimast lugeda adekvaatseks elupaiga pindalaks. 2017. aasta seisuga oli hoiualal hoolduses 80 hektarit kuivi niite lubjarikkal mullal.

Valdav osa elupaigatüübist jääb hoiuala keskossa Salupõldude lähedusse. Paal (1997) järgi on tegemist kuiva pärisaruniidu kasvukohatüübiga (2141), ühel juhul on kasutatud ka niiske looniidu (2112) ja saliinse rannikuniidu kasvukohatüüpi (2311). Inventuuriandmetes tuuakse enamasti välja, et elupaigal on enneõike maastikuline väärtus ja looduslik taimekooslus ei ole välja kujunenud. Viimasest võib oletada, et vähemalt osaliselt on tegemist olnud vanade põldudega.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Kuivi niite lubjarikkal mullal on säilinud hoiualal vähemalt 82,9 hektarit esinduslikkusega A ja 24,9 hektarit esinduslikkusega B.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Kuivi niite lubjarikkal mullal on säilinud hoiualal vähemalt 21,2 hektarit esinduslikkusega A, 61,7 hektarit esinduslikkusega B, 24,9 hektarit esinduslikkusega C.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - + Kuivi niite lubjarikkal mullal hooldatakse 80 hektaril.
 - Elupaigatüübi võsastumine ja roostumine hoolduse puudumisel.
Meede: Kuivade niitude lubjarikkal mullal taastamine ning hooldamine karjatamisega ja vajadusel niitmise.

2.2.1.2.3. Loopealsed (6280*)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2002) on loopealseid Karala-Pilguse hoiualale kaardistatud kokku 92,4 hektarit, esinduslikkuse hinnangud varieeruvad B-st C-ni ja osal pindalast on esinduslikkus määramata (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigale on B). Keskkonnaregistri poollooduslike koosluste kihil on kokku 116,2 hektarit loopealseid, millest 1 hektarit on esinduslikkusega A, 80 hektarit esinduslikkusega B, 30,2 hektarit esinduslikkusega C ja 5 hektaril on esinduslikkus hindamata. Pindala suurenes 2012. aasta PLK inventuuriga, kui osaliselt inventeeriti kuivad niidud lubjarikkal mullal ümber loopealseteks. Pindala on korrigeeritud ka rannaniitude, püsitaimestuga liivarandade, kadastike, hallide luidete ja varem inventeerimata ala arvelt. Elupaigatüübi pindala hulka arvatakse ka 2002. aastal inventeeritud 7,4 ha B esinduslikkusega loopealset Pilguse mõisast lõunas. ELF on 1990-ndatel aastatel loopealseid inventeerinud 13,7 hektaril, mis vadavas osas kattub hilisema Natura elupaigatüüpide inventuuriga. 2017. aasta seisuga oli hoiualal hoolduses 52 hektarit loopealseid.

Loopealsed paiknevad hajutatult üle terve hoiuala. Suuremad loopealsete alad jäävad Katri panga (Pangalint, Viinaauk), Pilguse mõisa (Vinnimägi), Katri ranna (Sääre talu ümbrus) ning Roopapanga ja Roopalahe lähedusse. Paal (1997) järgi on tegemist niiske ja kuiva looniidu kasvukohatüüpidega (2111 ja 2112), ühel juhul on kasutatud ka kuiva nõmmeniidu kasvukohatüübi koodi (2121). Inventuuriandmetes rõhutatakse loopealsete väärtust kaitsealuste taimede kasvukohana ja tuuakse välja oht kadastuda.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Loopealseid on säilinud hoiualal vähemalt 88,4 hektarit esinduslikkusega A ja 35,2 hektarit esinduslikkusega B.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Loopealseid on säilinud hoiualal vähemalt 1 hektarit esinduslikkusega A, 87,4 hektarit esinduslikkusega B ja 35,2 hektarit esinduslikkusega C.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - + Loopealseid hooldatakse 52 hektaril.
 - Elupaigatüübi võsastumine ja roostumine hoolduse puudumisel.
Meede: Loopealsete taastamine ning hooldamine karjatamisega.

2.2.1.2.4. Sinihelmikakooslused (6410)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Sinihelmikakooslusi on Karala-Pilguse hoiualale Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2002) kaardistatud kokku 84,5 hektarit, esinduslikkuse hinnangud varieeruvad B-st C-ni (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatüübile on B). Keskkonnaregistri poollooduslike koosluste kihil on kokku 93,5 hektarit sinihelmikakooslusi, millest 63,7 hektarit on esinduslikkusega B, 26,2 hektarit esinduslikkusega C, 2,6 hektarit esinduslikkusega D ja 1 hektaril on esinduslikkus hindamata. Pindala suurenes 2014. aasta ja 2015. aasta PLK inventuuriga, kui osaliselt inventeeriti rannaniidud ja vanad loodusmetsad (valemäärang) ümber sinihelmikakooslusteks. 2010. aasta ELF-i soode inventuuriga, määrati osa sinihelmikakooslusi Ülgapäe talust loodes (3,7 hektarit) liigirikasteks madalsoodeks, kuid kuna see moodustab osa suuremast sinihelmikakoosluste alast, mille kaitse on hooldusega tagatud, siis muudatust eesmärkides ei arvestata. ELF on 1990-ndatel aastatel sinihelmikakooslusi inventeerinud 0,7 hektaril. Et tegemist on kaasneva tüübiga, ei saa viimast lugeda adekvaatseks elupaigatüübi pindalaks. Hooldust ei ole mõistlik planeerida 14 hektarile Salujärvega piirnevale õõtsikule ja sellega piirnevale roostikuribale ning 2010. aastal soode inventuuriga määratud siirde- ja õõtsiksoole (7140) (oluline ala roostikulindude jaoks). Panga luhast põhja- ja lõunasuunas paiknevate sinihelmikakoosluste (osaliselt ka loopealsete ja kadastike) hooldamine on killustatud paiknemise tõttu ebaotstarbekas, kuid maastiku mitmekesisuse säilimise tagamise võimaldamiseks määratakse tegevus siiski III prioriteediga. 2017. aasta seisuga oli hoiualal hoolduses 19 hektarit sinihelmikakooslusi.

Sinihelmikakooslused paiknevad hajutatult üle terve hoiuala. Valdav osa pindalast on inventeeritud lahesoppide või merest eraldatud veekogude kallastele näiteks Ahtriskeloigu,

Salujärve, Panga luha, Linaaugu ja Süllalahe vahetus läheduses. Paal (1997) järgi on tegemist niiske pärisaruniidu (2142), niiske looniidu (2112) või liigirikka soostunud niidu (2412) kasvukohatüüpi kuuluvate kooslustega. Inventuuriandmetes tuuakse sageli esile elupaiga üleminekulisust loodudele, rõhutatakse elupaiga tähtsust kaitsealuste taimede kasvukohana ja ohuna kirjeldatakse roostumist.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Sinihelmikakooslusi on säilinud hoiualal vähemalt 63,7 hektarit esinduslikkusega A ja 29,8 hektarit esinduslikkusega B.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Sinihelmikakooslusi on säilinud hoiualal vähemalt 63,7 hektarit esinduslikkusega B ja 29,8 hektarit esinduslikkusega C.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - + Sinihelmikakooslusi hooldatakse 19 hektaril.
 - Elupaigatüübi võsastumine ja roostumine hoolduse puudumisel.
Meede: Sinihelmikakoosluste taastamine ning hooldamine karjatamisega. Salujärvega piirneva õõtsik ja sellega piirnev roostikuriba jätta looduslikule arengule.

2.2.1.2.5. Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)

LoD I; HA KE – ei; LoA – ei.

Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite on Karala-Pilguse hoiualale 2009. aasta ja 2015. aasta PLK inventuuriga kaardistatud kokku 15 hektarit, elupaigatüübi esinduslikkuse hinnangud on C või D. Tegemist on tugeva kuni keskmise kultuuristamise mõjuga heinamaadega, mille väärtus on ennekõike maastikuline. Samas on aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitudena kaardistatud alad olulised peatuvatele rändlindudele ja nende hooldamine vajalik. Valdav osa elupaigatüübist jääb hoiuala idaossa Saarde talu ümbrusse (Saarekoppel, Saarepõld). 2017. aasta seisuga oli hoiualal hoolduses 14,2 hektarit aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite. Eelnimetatud põhjusel tehakse kavaga ettepanek lisada aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud hoiu- ja loodusala kaitse-eesmärkide hulka (lisa 5).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite on säilinud hoiualal vähemalt 15 hektarit esinduslikkusega B.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite on säilinud hoiualal vähemalt 15 hektarit esinduslikkusega C.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - + Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite hooldatakse 14,2 hektaril.
 - Elupaigatüübi võsastumine.
Meede: Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude taastamine ning hooldamine karjatamisega.

2.2.1.3. Sood

2.2.1.3.1. Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Lubjarikkaid madalsoid lääne-mõõkrohuga on Karala-Pilguse hoiualale Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2001) kaardistatud kokku 28,3 hektarit, esinduslikkuse hinnangud varieeruvad A-st B-ni (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatübile on B). Pindala vähenes 2010. aasta ELF-i soode inventuuriga, kui 0,3 hektarit lubjarikkaid madalsoid lääne-mõõkrohuga Katri luhast läänes inventeeriti ümber liigirikasteks madalsoodeks, seega leidub 28 hektarit elupaigatüüpi.

Lubjarikasteks madalsoodeks lääne-mõõkrohuga on kirjeldatud vähem või rohkem merest eraldatud veekogud hoiuala ida- ja läänepoolses otsas: Sigademeri, Saardejärv, Maksmeri, Kaabna järv ja Katri luha kallas. Paal (1997) järgi on tegemist liigirikka soostunud niidu kasvukohatüüpi (2412) kuuluvate taimekooslustega, vähem on kirjeldatud soolatoitelise veekogu (6211) ja ühe korra liigivaese soostunud niidu kasvukohatüüpi (2411).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Lubjarikkaid madalsoid lääne-mõõkrohuga on säilinud hoiualal vähemalt 8,4 hektarit esinduslikkusega A ja 19,6 hektarit esinduslikkusega B.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Lubjarikkaid madalsoid lääne-mõõkrohuga on säilinud hoiualal vähemalt 8,4 hektarit esinduslikkusega A ja 19,6 hektarit esinduslikkusega B.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Kuivendamine.
Meede: Lubjarikkal madalsool lääne-mõõkrohuga on keelatud uute kraavide rajamine. Olemasolevate kraavide hoiutöid hoiuala kaitsekord ei keela ja eeldatavalt olulist negatiivset mõju see täiendavalt lubjarikkal madalsool lääne-mõõkrohule kaasa ei too.

2.2.1.3.2. Liigirikkad madalsood (7230)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Liigirikkaid madalsoid on Karala-Pilguse hoiualale Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2002) kaardistatud kokku 11 hektarit, elupaiga esinduslikkus on A (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatübile on A). Pindala suurenes 2010. aasta ELF-i soode inventuuriga 0,3 hektarit (Katri luhast läänes vana loodusmetsa sees olev väike kitsas soo, mis karjatamiseks ei sobi) ja 2012. aasta PLK inventuuriga 0,2 hektarit (Pilguse mõisast kagusse Vinnimäe lähedusse jääv mitmete poollooduslike koolsutega piirnev karjatamiseks sobiv soo). Mõlemal juhul on elupaigatüübi esinduslikkus B. ELF-i 2010. aasta soode inventuuriga, määrati osa sinihelmikakooslusi Salupõldudest idas (3,7 hektarit) liigirikkaks madalsooks, kuid kuna see moodustab osa suuremast sinihelmikakoosluse alast, mille kaitse on hooldusega tagatud, siis muudatust eesmärkides ei arvestata.

Liigirikkad madalsood paiknevad hoiuala idapoolses osas. Kolm suurimat ala jäävad Maksmere, Roobimaa järve ümber ja Panga luhast põhja. Paal (1997) järgi on suuremalt jaolt tegemist liigivaese madalsoo kasvukohatüübiga (3111), kahel juhul on kaasneva tüübina kasutatud ka liigivaese soostunud niidu kasvukohatüüpi (2411). Inventuuriandmetes tuuakse esile, et tegemist on paljude kaitsealuste taimeliikide, sh käpaliste kasvukohtadega. Liigirikkad madalsood ümber Maksmere (4,5 hektarit) võivad olla karjatatavad koos ümbritsevate poollooduslike kooslustega (karjamaa osa). Roobimaa järve ümber ja Panga luhast põhja jäävad alad (6,5 hektarit) võivad jääda looduslikku arengusse (läheduses pesitsevad häirimistundlikud I kategooria kaitsealused linnuliigid). 2017. aasta seisuga hoiualal liigirikkaid madalsood hoolduses ei olnud.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**
Liigirikkaid madalsood on säilinud hoiualal vähemalt 11 hektarit esinduslikkusega A ja 0,5 hektarit esinduslikkusega B.
- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**
Liigirikkaid madalsood on säilinud hoiualal vähemalt 11 hektarit esinduslikkusega A ja 0,5 hektarit esinduslikkusega B.
- **Mõjutegurid ja meetmed:**
 - Elupaigatüübi võsastumine ja roostumine hoolduse puudumisel.
Meede: Liigirikaste madalsoode taastamine ning hooldamine karjatamisega. Liigirikkad madalsood ümber Maksmere võivad olla karjatatavad koos ümbritsevate poollooduslike kooslustega (karjamaa osa). Roobimaa järve ümber ja Panga luhast põhja jäävad alad võivad jääda looduslikku arengusse (läheduses pesitsevad häirimistundlikud I kategooria kaitsealused linnuliigid).

2.2.1.4. Metsad

2.2.1.4.1. Vanad loodumetsad (9010*)

LoD I; HA KE – jah; LoA – jah.

Vanu loodumetsi on Karala-Pilguse hoiualale Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus (2002) kaardistatud kokku 125 hektarit, elupaigatüübi esinduslikkus on C või D (Natura standardandmebaasi esinduslikkuse hinnang elupaigatüübile on C). Keskkonnaameti poolt 2012. aastal läbiviidud hoiuala metsade inventuuri käigus kaardistati vanu loodumetsi 109,9 hektarit esinduslikkusega C ja 12 hektarit potentsiaalse elupaigatüübina. Pindala vähenes veelgi 2012. aasta metsa inventuuriga, kui osa metsastunud kadastikku Kaabna järve juures määrati 0-elupaigaks ning vähenes 2014. aasta PLK inventuuriga, kui osa männikultuuri Otsamaal määrati sinihelmikakoosluseks. Seega lõpptulemusena leidub vanu loodumetsi 107,6 hektarit esinduslikkusega C ja 12 hektarit on potentsiaalset elupaigatüüpi.

Vanad loodumetsad paiknevad kompaktselt ühe suure massiivina Katri luha ümber ja Sülle lahest läänes. Paal (1997) järgi on suuremalt jaolt tegemist mustika kasvukohatüüpi kuuluvate kooslustega (1132), väiksemal pindalal on määratud kastikuloo (1112), lubikaloo (1113), sambliku (1121), pohla (1132) ja angervaksa (1312) kasvukohatüüpi

metsi. Inventuuriandmetes tuuakse välja inimõju (kohati raiutud, kohati kultuurina rajatud), samas rõhutatakse hõreda metsa väärtust kaitsealuste taimeliikide kasvukohana ja olulise elupaigana merikotkale ja kassikakule. Potentsiaalseks ohuteguriks on vana loodusmetsa servas 0-elupaigana inventeeritud kultuurmännikutes toimuv metsamajanduslik tegevus, sest need toimivad puhvrina ümber elupaigatüübi ega ole looduskaitsealustelt väärtusetud. Kavaga kaitsekorra muutmise ettepanekut siiski ei tehta, sest võimaliku ulatusliku tormimurru tekkimise tõenäosus on väike ja väiksema tormimurru teke suurema vana loodusmetsa servas ei vähenda oluliselt elupaigatüübi soodsat seisundit. Vana loodusmetsa servas 0-elupaigana inventeeritud kultuurmännikutes võib kaitsekorra muutmise vajadus tekkida siis, kui hoiuala taasasustab kassikakk.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Vanu loodusmetsi on säilinud hoiualal vähemalt 107,6 hektarit esinduslikkusega B ja 12 hektarit esinduslikkusega C.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Vanu loodusmetsi on säilinud hoiualal vähemalt 107,6 hektarit esinduslikkusega C ja 12 hektarit potentsiaalset vana loodusmetsa on muutunud looduslähedasemaks.

2.2.2. Elupaigad Pussa käpaliste püsielupaigas

Pussa käpaliste püsielupaigas tuleb tagada kaitse-eesmärgiks olevate kuue II kategooria kaitsealuse taimeliigi: kärbesõie, kauni kuldkinga, püramiid-koerakäpa, tõmmu käpa ning valge ja punase tolmpa kasvukohtade kaitse. Seega elupaigatüübiti püsielupaigas kaitse-eesmärke ei seata, sest eesmärgid on seatud kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele.

Vastavalt püsielupaiga kaitse-eeskirjale võib vajadusel lubada kaitseala valitseja nõusolekul metsa kujundamist vastavalt kaitse-eesmärgile ja see tähendab, et vajadusel ka metsaelupaigatüüpidena inventeeritud aladel (näiteks valgustingimuste parandamist kauni kuldkinga, valge ja punase tolmpa kasvukohtades). Kindlasti on vajalik poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine, et tagada kärbesõie, püramiid-koerakäpa ja tõmmu käpa kasvukohtade kaitse. 2017. aasta seisuga püsielupaigas poollooduslikke kooslusi hoolduses ei olnud. Enamus püsielupaigast on eramets, kus kaitseala valitseja on lubanud erametsaomanikel varuda küttepuid kujundusraiega selliselt, et ühtlasi oleks tagatud ka kaitse-eesmärgiks olevatele käpalistele soodsad tingimused.

Tabelis 8 on lühidalt välja toodud kõik püsielupaigas erinevate inventuuride käigus kaardistatud elupaigatüübid. Inventuuriandmetes tuuakse esile elupaikade väärtust kaitsealuste taimeliikide kasvukohana. 0-elupaikadena on Pussa käpaliste püsielupaigas inventeeritud kultuurmännikuid ja vanu raiesmikke.

Tabel 8. Elupaigatüüpide pindala (ha) ja esinduslikkus Pussa käpaliste püselupaiga piires eri inventuuride andmetel. Esinduslikkus: A – väga esinduslik, B – esinduslik, C – arvestatav esinduslikkus, D – väheesinduslik. Tärniga on tähistatud esmatahtsad elupaigatüübid

Elupaiga-tüüp	PEP KE	LoA KE	Natura standard-andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna-registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2016 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	PEP kokku (ha/ esinduslikkus)
5130	Ei	Jah	61/ C	3/ B 5/ hindamata	2,8/ C	8,2/ C	-	-	-	Pindala suurenes 2016. a PLK inventuuriga, kui 1640 ja 6280* inventeeriti osaliselt ümber 5130-ks.	8,2/ C
6210*	Ei	Jah	109,4/ C	0,7/ D ¹	5,2/ C	3,4/ A 0,3/ B	-	-	-	Pindala vähenes 2016. a PLK inventuuriga, kui osaliselt inventeeriti elupaigatüüpi ümber 5130-ks ja 6280*-ks.	3,4/ A 0,3/ B
6280*	Ei	Jah	97/ B	-	5,2/ B	3,8/ B 1,5/ C	-	-	-	Pindala on jäänud samaks, kuid 2016. a PLK inventuuriga muutus elupaigatüübi paiknemine, kui osaliselt hinnati 6210* ja 6410 ümber 6280*-ks.	3,8/ B 1,5/ C
6410	Ei	Jah	89/ B	-	5/ B	0,2/ B	0,4/ D	-	-	Pindala vähenes 2016. a PLK inventuuriga, kui osaliselt inventeeriti elupaigatüüpi ümber 5130-ks ja 6280*-ks ning vähenes 2010. a	0,2/ B 0,4/ D

Elupaiga- tüüp	PEP KE	LoA KE	Natura standard- andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna- registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2016 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	PEP kokku (ha/ esindus- likkus)
										soode inventuuriga, kui osaliselt inventeeriti elupaigatüüpi ümber 6430-ks. Eraldatuse ja väiksuse tõttu kavaga hooldust ei planeerita.	
6430	Ei	Ei	-	-	-	-	0,2/ D	-	-	Varasemalt oli inventeeritud 6410-na.	0,2/ D
6530	Ei	Ei	11/ D	0,7/ D ¹	10,3/ D	-	-	-	-	2016. a metsa inventuuriga inventeeritud ümber 9010-ks ja 0-elupaigaks. 6530*-na käsitlemine ei ole enam otstarbekas, sest kujunenud enamasti loodusmetsa ilmeliseks.	-
7210*	Ei	Jah	31/ B	-	3,2/ A	-	3,2/ B	-	-	-	3,2/ B
9010*	Ei	Jah	139/ C	-	15/ C	-	-	-	9,5/ B 0,8/ C	2012. a metsa inventuuriga määrati 0,6 ha 9010*-t 9050-ks. 2016. a metsa inventuuriga inventeeriti 2002. a määratud 6530* ümber enamasti 9010*-ks ja osaliselt 0-elupaigaks. 6530*-na käsitlemine	9,5/ B 15,8/ C

Elupaiga- tüüp	PEP KE	LoA KE	Natura standard- andmebaas (ha/ esinduslikkus)	ELF-i inventuurid 90-ndatest. (ha/ üldhinnang)	Natura elupaigatüüpide inventuur, 2001, 2002 (ha/ esinduslikkus)	Keskkonna- registri pindala 10.10.2017 seisuga (KR PLK-kihil) (ha/ esinduslikkus)	ELF-i soode inventuur, 2010 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2012 (ha/ esinduslikkus)	Metsa inventuur, 2016 (ha/ esinduslikkus)	Märkused	PEP kokku (ha/ esindus- likkus)
										ei ole enam otstarbekas, sest kujunenud loodumetsa ilmeliseks.	
9020*	Ei	Jah	6/ B	-	6,1/ B	-	-	-	-	-	6,1/ B
9050	Ei	Ei	-	-	-	-	-	0,6/ C	-	2012. a metsa inventuuriga määrati 0,6 ha 9010*-t 9050-ks.	0,6/ C
9080*	Ei	Jah	15/ C	-	13,1/ C	-	-	-	-	-	13,1/ C

¹Määratud kaasneva elupaigatüübina.

2.3 Maastik, pargid ja üksikobjektid

Karala-Pilguse piirkond on avatud mereäärse maastikuga ja rannaniitudega väärtuslik maastik. Muinsuskaitseobjekte ja arheoloogiamälestisi piirkonnas ei ole, kuid riikliku registri (register.muinas.ee) järgi ulatub kultuurimälestisena hoiualale osaliselt Pilguse mõisa kinnismälestise kaitsetsoon. Ürglooduse objektidest jääb hoiualale Katri pank, Roopa pank ja Silma pank. Tähelepanuväärsed on ka Koovi lahe vahetu ranniku äärde jäävad kaks allikat, mida kasutatakse ka veevõtukohtadena. Hoiuala ja püsielupaiga piires puuduvad pargid. Keskkonnaregistrisse on hoiuala vahetuslähedusse looduskaitsealuse üksikobjektina kantud Pilguse metsõunapuu (KLO4000310) Pilguse mõisa õuealal. Puu kõrguseks on 9 meetrit ja seisundit on hinnatud rahuldavaks.

3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

Karala-Pilguse hoiualale ja Pussa käpaliste püsielupaigale on spetsiaalseid ala tutvustavaid kirjutisi tehtud vähe. Peamiselt on tegemist administratiivse iseloomuga materjalidega, kus loetletakse ala väärtusi ja tutvustatakse Natura alade üldisi eesmärgi. Linnuhuvilisele annab alast kiire ülevaate Ots jt (2008). Ala lühitutvustuse võib leida Keskkonnaameti koostatud trükises Saaremaa loodusväärtustest (Saaremaa loodusväärtused). Hea ülevaate alaga seotud märkimisväärsematest loodusobjektidest, aga ka teistest loodusturismiga vähem või rohkem seotud objektidest annab Saaremaa loodusturismi kodulehekülge (Saaremaa¹), mis tutvustab hoiualale jäävat pika ajalooga ja tänaseks renoveeritud Roopa sadamat, samasse püstitatud mälestusriistiga kõigi Läänemeres hukkunute mälestuseks. Randa ja randlaste elu on kirjaniku pilgu läbi kirjeldanud samas kasvanud August Mälk. Alaga seotud pärandkultuuri objektidest võib esile tuua rohkeid kiviaedu, Nigu lahe ülekäigukohta, Pilguse mõisa lubjapõletamiskohta Katri panga lähedal, merepääste slippi Roopa sadamas ja militaarehitisi rannikul (näiteks dzotte). Katri panga juurde on püstitatud pank ja üle-saaremaalist Silurimaa geoparki tutvustav infotahvel. Roopa sadamasse on paigaldatud infostend projekti LIFE Viva Grass (2014–2018) raames, mille eesmärk on toetada väärtuslike rohumade säilimist ja jätkusuutlikumat majandamist. Põhjalikumalt on piirkonna loodus- ja kultuuripärandit tutvustatud kahes Saaremaad käsitlevas koguteoses Saaremaa 1. (Kään jt, 2002) ja Saaremaa 2. (Jänes-Kapp jt, 2007).

Ala naabrusse jäävad majutusteenust ja erinevaid aktiivse puhkamise võimalusi (sh loodusmatkad, maastikusafarid, kalalkäigud, hobumatkad) pakkuvad ettevõtted. Külastuskoormus kasvab suvisel perioodil, mil lisanduvad turistid ja suvilaid või maamaju omavad inimesed. Kõige külastatavam piirkond ongi mereäär, eelkõige Roopa sadam, Roopapank ja Katri pank, kuid käiakse ka Taga- ja Nossurahul linde vaatlemas ning matkatakse Mõndalaidu. Merel toimub ka harrastuskalapüük. Kohalikud kasutavad looduslikult sobivaid ajaloolisi merele minemise kohti paadi veeskamiseks. Leidub ka vanu lautrikohti (näiteks Roopa rannas, Koovi rannas ja Tagarahul). Austla külla mereäärde vanasse karjääri riigimaal jääb riigikaitserajatisena radar. Hoiuala naabrusse jääb ka kireva ajalooga Pilguse mõis (Pilguse¹; Allik jt, 2007). Piirkonnas on organiseeritud

külaseltse: Kipi-Koovi külaselts ja Karala Külaelu Arendamise Selts. Ametlikke RMK lõkke- ja telkimise kohti ning matkaradasid ei ole alale rajatud ja ei ole kavaga plaanis ka rajada, sest sobilikud riigimaa tükid on enamasti karjatavad alad. Muinastulede öö lõket on tehtud Roopa sadamas ja Koovi lautri juures munitsipaalmaal. Karala-Pilguse hoiuala loodusväärtuste paremaks tutvustamiseks on vajalik uuendada Roopa sadamas olevat infotahvli. Teadvustamiseks hoiualal viibimist tuleb Karala-Pilguse hoiuala välispiir tähistada. Pussa käpaliste püsielupaiga välispiiri ei tähistata, sest tulenevalt kaitstava loodusobjekti tähistamise korrast püsielupaikasid ei tähistata.

Visioon 30 aasta perspektiivis:

- Alal domineerivad avatud maastikud, mis on jätkusuutlikult majandatud
- Külastuskoormuse mõju loodusväärtustele on piirides, mis tagab ala väärtuste säilimise.

Külastuskorralduse eesmärk kaitsekorralduslikuks perioodiks:

- Piirkonna külastajad on teadlikud hoiualast, ala väärtusi tutvustatakse infotahvli abil ja külastuse planeerimisel lähtutakse kohalike huvidest

Mõjutegurid ja meetmed:

- Hoiuala loodusväärtusi tutvustava infotahvli info aegumine.
Meede: Infotahvli uuendamine Roopa sadamas munitsipaalmaal.
- Hoiuala välispiiri tähistuse puudumine.
Meede: Hoiuala välispiiri tähistamine.

4. ALAGA SEOTUD PLANEERINGUD JA ARENGUDOKUMENDID

Saare maakonna teemaplaneeringus 2007 „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” on väärtusliku maastikuna määratletud Karala-Pilguse piirkond oma avatud mereäärse maastikuga ja rannaniitudega.

Lümanda valla üldplaneeringus aastani 2017 tuuakse välja, et kultuurilis-ajaloolise, identiteedi-, esteetilise ja puhkeväärtusega Karala - Pilguse alal on:

- miljööväärtuslike hoonestualadena määratletud Karala ja Austla ning Pilguse mõis ja seatud neile ehitus- ja kasutustingimused;
- arvestatud ala puhkeväärtusega lautrikohtade, puhke- ja virgestusmaade, supluskohtade määratlemisega ning neile maakasutus- ja ehitustingimuste seadmisega;
- maastiku avatuse ja loodusväärtuse säilitamiseks on elamumaid reserveeritud esmajoones ajalooliste külakeskuste aladele;
- määratletud väärtuslikud põllumaad, mis tuleb hoida avatuna, et säilitada vaated merele.

Üldplaneeringuga on määratletud vaatamisväärsustena:

- slipp ja mälestusrist Roopa sadamas;
- dzotid ja muud militaarehitised rannikul;
- agariku kogumis- ja kuivatamiskohad.

5. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

Kaitsekorralduslike tegevuste eesmärk on tagada Karala-Pilguse hoiualal ja Pussa käpaliste püsielupaigas kaitse-eesmärgiks võetud liikide ja elupaikade (lisa 1a ja lisa 1b) kaitse. Tegevused on teemade kaupa jaotatud viide gruppi:

- **inventuurid, seired, uuringud**
- **hooldus- ja taastamistööd**
- **taristu**
- **kavad, eeskirjad**
- **eelarve**

Kõik tegevused on alljärgnevalt lühidalt lahti kirjutatud. Sarnase eesmärgiga või kompleksed tegevused on tekstis esitatud paarikaupa. Sõltuvalt tegevusest täpsustatakse selle eesmärki, metoodikat või rahastamise allikat. Tabelis 9 on veel kord loetletud kõik tegevused, võimalikud teostajad, samuti on aastate kaupa välja toodud tööde orienteeruv maksumus v.a riiklik seire ja Keskkonnaameti eelarvest tehtavad tegevused, mida tähistatakse tabelis X-ga. Vastavalt kaitsekorralduskava koostamise korrale on tegevused prioritseeritud kolme klassi järgmiselt:

- Esimene prioriteet (I) – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus.
- Teine prioriteet (II) – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele.
- Kolmas prioriteet (III) – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

5.1. Inventuurid, seired, uuringud

5.1.1. Riiklik seire

Jätkata riikliku seire läbiviimist järgmiste programmide raames:

- ohustatud soontaim- ja samblaliigid – Pussa seirealal seiratakse püramiidkoerkäppa ja Karala seirealal seiratakse rand-ogaputke. Seiresamm on varieeruv, sõltudes muu hulgas liigi ohustatusest ja kaitsekategooriast, aga jääb vahemikku kolm kuni viis aastat;
- kotkad ja must-toonekurg – kontrollitakse KR-s olevaid merikotka pesapaiku. Seiresamm on merikotkal igal aastal kolmandiku populatsiooni ulatuses (kolme aasta jooksul vaadatakse üle kõik teadaolevad pesapaigad);
- kassikakkk – kontrollitakse KR-s olevat pesitsusterritooriumi. Seiresamm on kassiakul igal aastal.
- haned, luiged ja sookurg – viiakse läbi valgepõsk-laglede lennuloendust iga kahe aasta tagant mai esimesel poolel;
- kesktalvine veelinnuloendus – seire toimub igal aastal jaanuari keskel;
- mereseire – LoD mereelupaikade seire. Tulenevalt projektipõhisusest ei ole määratletud seiresammu;
- ohtlike ainete seire meres – analüüsitakse raskemetallide ja orgaaniliste saasteainete sisaldust kalades, räimes ja ahvenas aastase seiresammuga.

Riiklik seire on I prioriteedi tegevus. Töid korraldab KAUR, teostaja sõltub programmist (valitakse hanke korras).

5.1.2. Kaitsealuste taimeliikide inventuur

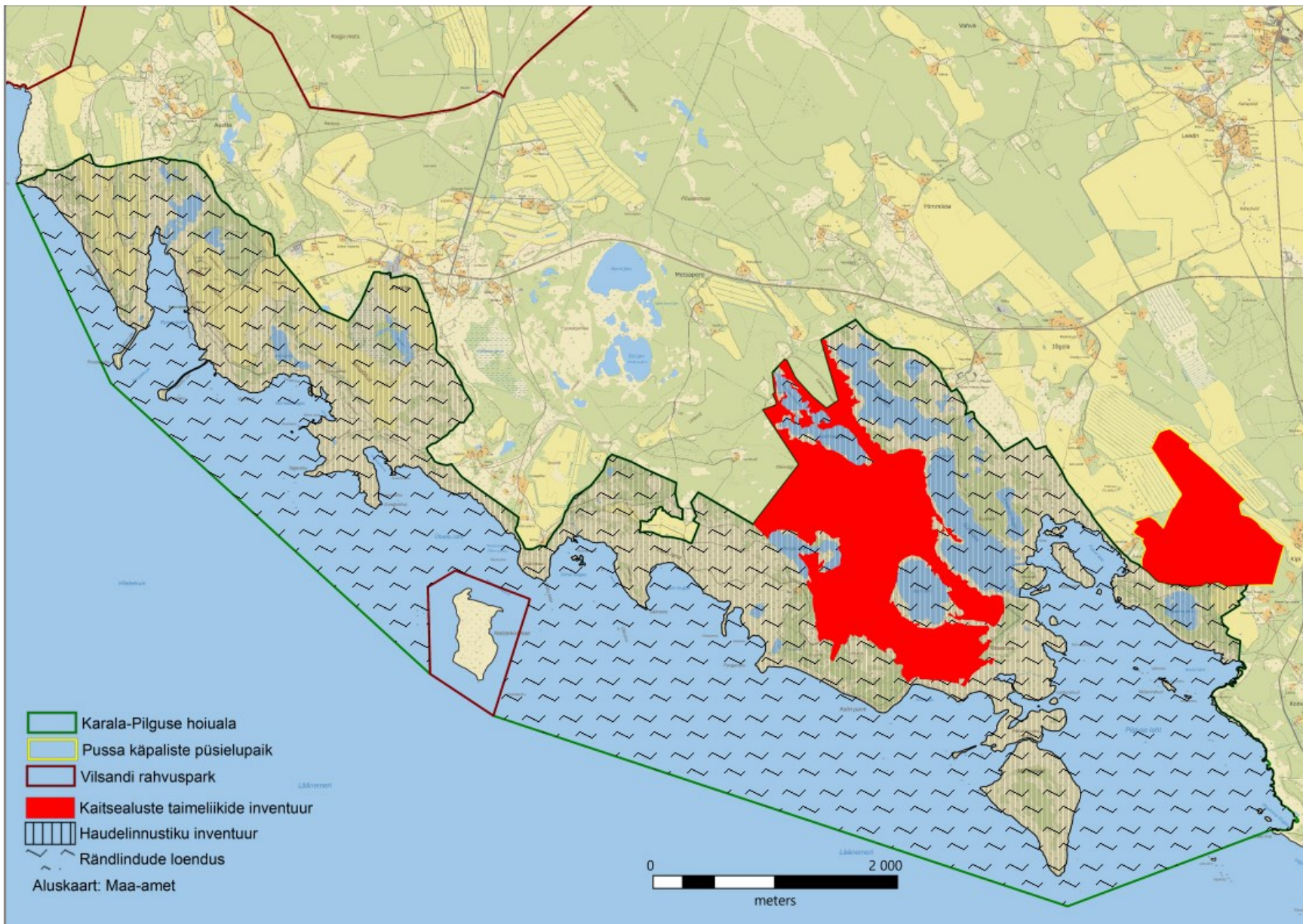
Vajalik on eelkõige Pussa käpaliste püsielupaigas kaitse-eesmärgiks seatud II kaitsekategooria taimeliikide inventuur, sest inventuure on püsielupaigas läbi viidud vähe ja keskkonnaregistri andmestik on aegunud ja kohati ebatäpne (osaliselt on täpsustusi 2017. aastal siiski tehtud). Lisaks on vajalik teadaoleva kauni kuldkinga ning potentsiaalsete kauni kuldkinga ja valge tolmepea leiukohtade leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine hoiuala metsaalal. Otstarbekas on inventeerida kõiki kaitsealuseid taimeliike. Töö käigus tuleb esmalt piiritleda populatsioonid ja hinnata isendite arvu vanades leiukohtades, võimalusel kaardistada uusi. Rangemat piiritlemist vajavad I ja II kategooria kaitsealused liigid, III kategooria puhul võib leiukohad piiritleda elupaiga täpsusega ja isendite ohtruse esitada hinnanguna. Inventuur peab katma Pussa käpaliste püsielupaiga ja metsaala Karala-Pilguse hoiuala Otsamaa piirkonnast põhjapoole Roobimaa järveni (joonis 5). Kaitsealuste taimeliikide inventuur on II prioriteedi tegevus. Töid korraldab KeA 2025 aastal.

5.1.3. Haudelinnustiku inventuur

Haudelinnustiku inventuur tuleb läbi viia kord kaitsekorraldusperioodi jooksul. Pesitsevate liikide inventeerimine eelkõige Karala-Pilguse hoiuala rannaniitudel, loopealsetel, kuivadel niitudel lubjarikkal mullal, kadastikes, laidudel ning rannikulõugaste ja lahtede ümbruses (joonis 5). Valitud elupaikade haudelinnustiku riiklike seirealade hulka Karala-Pilguse rannik praeguse seisuga ei kuulu, seega korraldada eraldi inventuur. Merikotka ja kassikaku pesitsusedukust hinnatakse riikliku seire raames. Haudelinnustiku inventuur on II prioriteedi tegevus. Töid korraldab KeA 2024. aastal.

5.1.4. Rändlindude loendus

Kuna osad kaitse-eesmärgiks olevad linnud on rändlinnud, kes alal ei pesitse, siis teostada lisaks haudelinnustiku inventuurile Karala-Pilguse hoiualal ka ranniku rändeloendused ühel aastal sügisel ja kevadel kord kaitsekorraldusperioodi jooksul. Loendusel keskenduda eelkõige Karala-Pilguse hoiuala mererannikule koos rannaniitude ja madalate lahtedega (joonis 5). Seire aluseks tuleb võtta linnualade seire ettepaneku rändel peatuvate haneliste, kurvitsaliste jt veekogudega seotud liikide kevad- ja sügisloendused (rannikuloendused) metoodikat (Nellis, 2013). Rändlindude loendus on II prioriteedi tegevus. Töid korraldab KeA 2024. aastal.

Joonis 5. Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaiga inventuurid ja seired.

5.2. Elupaikade hooldus- ja taastamistööd

5.2.1. Poollooduslike koosluste hooldamine

Poollooduslike koosluste hooldamine on kõige olulisem kaitsekorralduslik meede tagamaks hoiuala ja püsielupaiga kaitse-eesmärkide saavutamist. Hoolduse toimumisel peab jälgima selle tulemuslikkust. Vajalikuks võib osutada ka loomadele varjualuste tegemine. Poollooduslike koosluste tegevuskava aastateks 2014–2020 alusel on Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaiga niitude hooldamine enamasti I ja II prioriteet, välja arvatud erandina Salujärve äärde jääv ala, mis on IV prioriteet. Salujärvega piirnevale õõtsikule ja sellega piirnevale roostikuribale ning 2010. aasta soode inventuuriga siirde- ja õõtsiksoodeks (7140) määratud alal ei ole mõistlik hooldust planeerida, sest on oluline ala roostikulindude jaoks. Tegevuskavas Pussa käpaliste püsielupaigas puisniitudena käsitletud alad on 2016. aastal metsa inventuuriga ümber inventeeritud enamasti vanadeks loodusmetsadeks ja osaliselt 0-elupaigaks ja PLK hooldust ei planeerita.

Poollooduslike koosluste hooldamisel tuleb juhinduda rannaniitude hoolduskavas (Rannaniitude hoolduskava 2009–2011), aru- ja soostunud niitude hoolduskavas (Aru- ja soostunud niitude hoolduskava 2011) ja loopealsete hoolduskavas (Loopealsete ja kadastike hoolduskava 2011) toodud juhistest.

2017. aasta seisuga hooldati Karala-Pilguse hoiualal u 270 hektarit PLK-sid ja Pussa käpaliste püsielupaigas hooldust ei toimunud. Kaitsekorraldusperioodi lõpuks on eesmärk hooldada ligi 648 hektarit poollooduslikke kooslusi, millest 589 hektarit kuulub I prioriteeti, 28 hektarit II ning 31 hektarit III prioriteeti. Elupaigatüüpide lõikes on jaotus järgmine:

- 256,5 hektarit rannaniite (1630*);
- 51,5 hektarit kadastikke (5130), sealhulgas 8,2 hektarit PEP-s;
- 111,5 hektarit kuivi niite lubjarikkal mullal (6210*), sealhulgas 3,7 hektarit PEP-s;
- 128,9 hektarit loopealseid (6280*), sealhulgas 5,3 hektarit PEP-s;
- 79,5 hektarit sinihelmikakooslusi (6410);
- 15 hektarit aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite (6510);
- 4,7 hektarit liigirikkaid madalsoid (7230).

Rannaniitude, kadastike, kuivade niitude lubjarikkal mullal, loopealsete, sinihelmikakoosluste, aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude ning liigirikaste madalsoode hooldus toimub karjatamisega, et saavatada madalmurusus. Ulatuslikel tasastel kuivematel aladel tuleb vajadusel kõne alla ka niitmine, kuid eelistada tuleb karjatamist niitmisele. Kadakate katvus hooldataval loopealsel ei tohi ületada 30%. Eriti oluline on roostunud aladel roo tõrjumiseks varane veistega karjatamine. Poollooduslike koosluste hooldamistööd on I prioriteedi tegevus. Töid korraldavad maaomanikud või huvilised koostöös KeA ja RMK-ga. Tegevuste asukohad on joonisel 6.

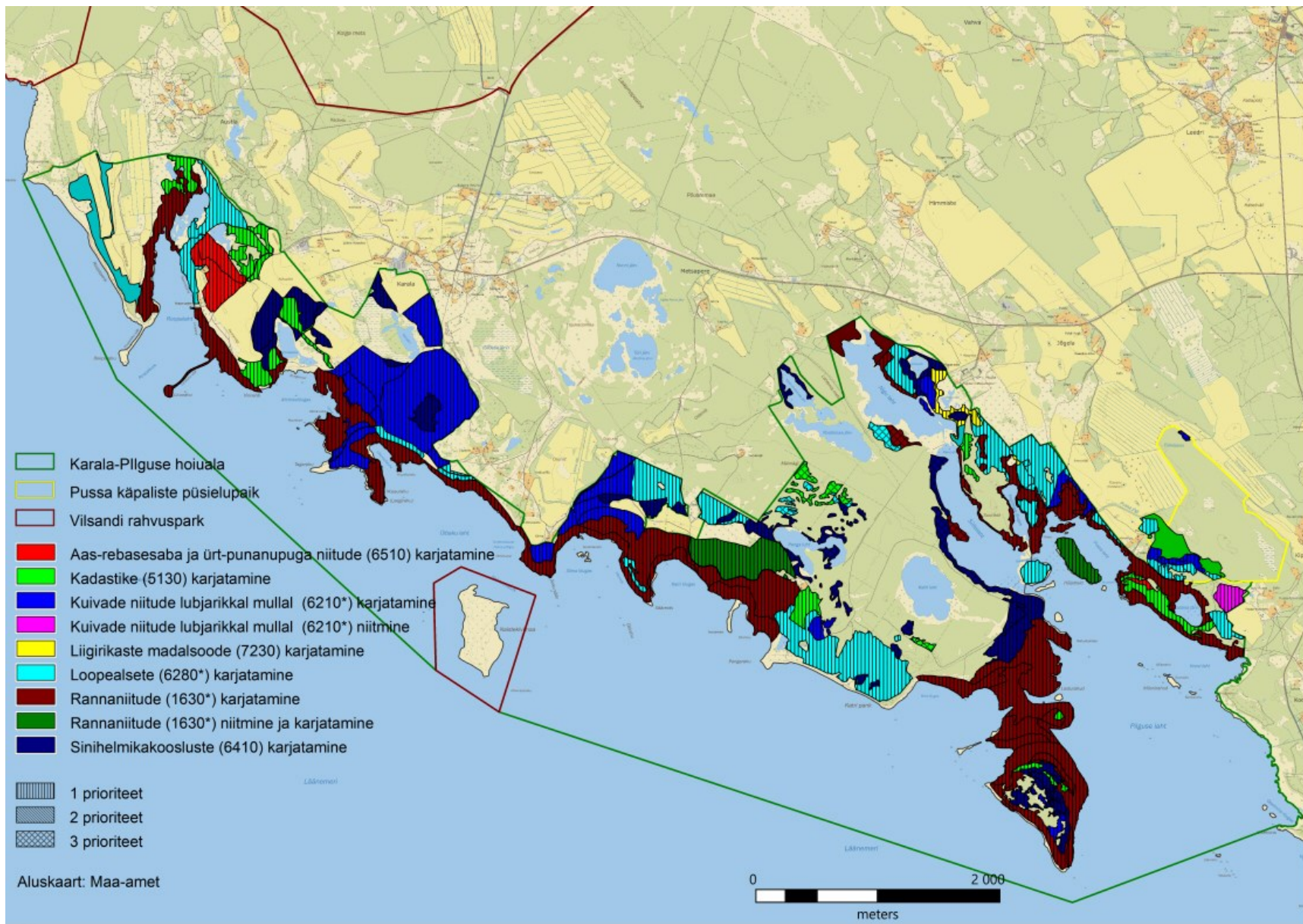
5.2.2. Poollooduslike koosluste taastamine

Kaitsekorraldusperioodil on eesmärk taastada ligi 258 hektarit poollooduslikke kooslusi, millest 200 hektarit kuulub I prioriteeti, 28 hektarit II ning 30 hektarit III prioriteeti. Taastamise prioriteedi määramisel on olulisemaks peetud nende alade taastamist, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui esmatähtsad hooldamist vajavad elupaigad (joonis 6), vähem oluliseks on peetud nende poollooduslike koosluste taastamist, mis levivad väikeste lahustükkidena või jäävad häirimistundlike linnuliikide elupaikade lähedusse. Elupaigatüüpide lõikes on jaotus järgmine:

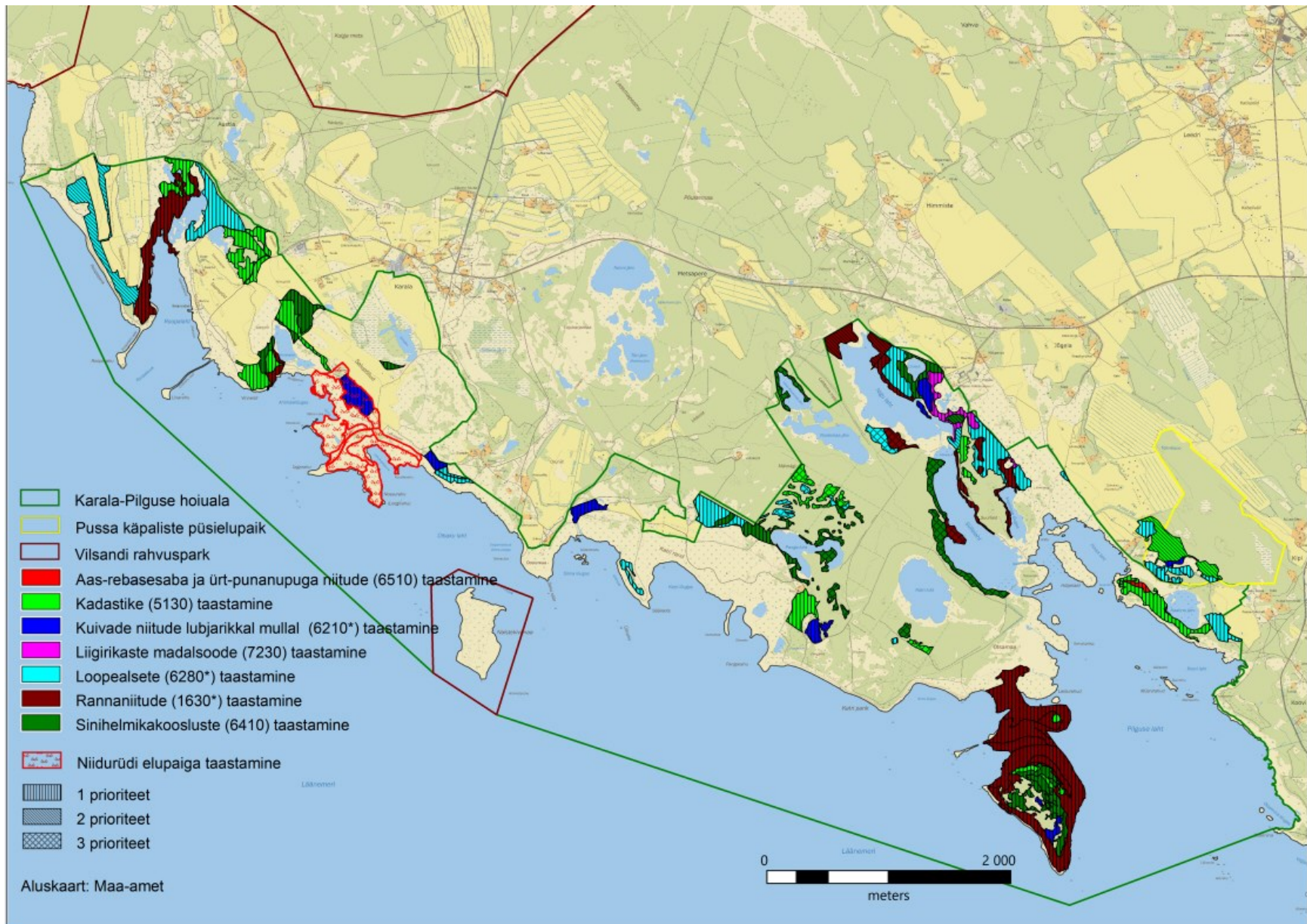
- 83,2 hektarit rannaniite (1630*);
- 51,5 hektarit kadastikke (5130), sealhulgas 8,2 hektarit PEP-s;
- 15,5 hektarit kuivi niite lubjarikkal mullal (6210*), sealhulgas 0,6 hektarit PEP-s;
- 58,3 hektarit loopealseid (6280*), sealhulgas 5,3 hektarit PEP-s;
- 44,6 hektarit sinihelmikakooslusi (6410);
- 0,7 hektarit aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite (6510);
- 4,7 hektarit liigirikkaid madalsoid (7230).

Taastamist vajavad kooslused, mis on kinnikasvamise (kadakas, mänd, pilliroog) tõttu oma esinduslikkust kaotamas. Taastamistöödena on vajalik puude ja põõsaste harvendamine ning roo niitmine ja koristamine.

Niidurüdile sobiliku rannaniidu taastamine on planeeritud Oitme-Nossurahu rannaniidule (23 ha) (joonis 7). Vajalik on ka piirneva kuiva niidu lubjarikkal mullal (14 ha) ja loopealse (2 ha) avatuse taastamine, sest puu- ja põõsatukad niitudel pakuvad varjupaika kiskjatele, kes ohustavad niidurüdi pesitsusedukust. 2017. aasta seisuga on küll enamus niidurüdi elupaigast Oitme-Nossurahu piirkonnas hoolduses, kuid neid tuleb niidurüdile veel sobilikumaks muuta. Täpsemad hooldusjuhised niidurüdi alapeatükis 2.1.2.8.

Joonis 6. Poollooduslike koosluste hooldamine Karala-Pilguse hoiualal ja Pussa kapaliste püsielupaigas.

Joonis 7. Poollooduslike koosluste taastamine Karala-Pilguse hoiualal ja Pussa käpaliste püsielupaigas, sh niidurüdi ala taastamine.

5.3. Taristu

5.3.1. Hoiuala tähistamine ja piiritähiste hooldus

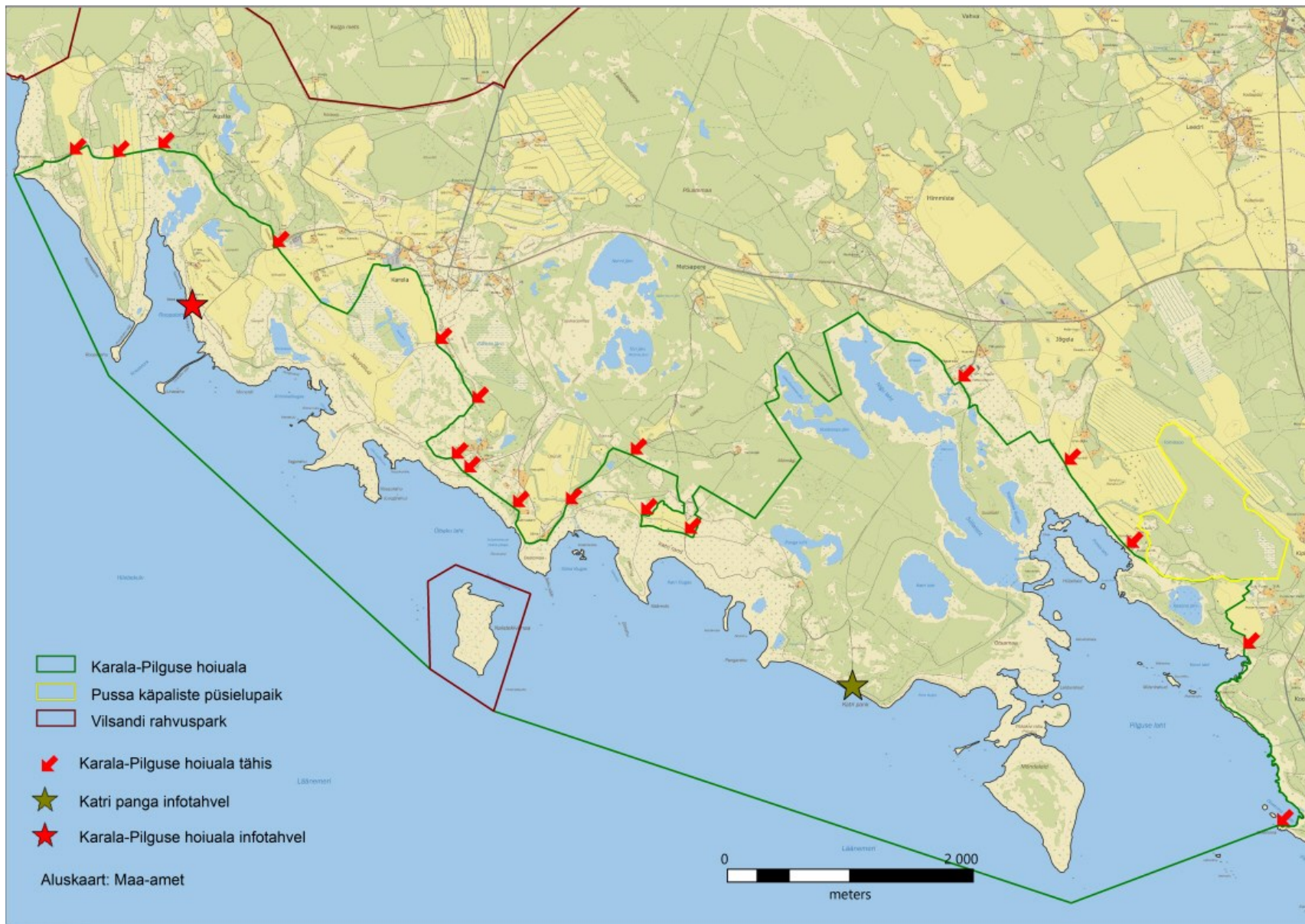
Karala-Pilguse hoiualal puudub välispiiri tähistus. Teadvustamiseks hoiualal viibimist tuleb Karala-Pilguse hoiuala välispiir tähistada. Pussa käpaliste püsielupaiga välispiiri ei tähistata, sest tulenevalt kaitstava loodusobjekti tähistamise korrast püsielupaikasid ei tähistata. Kavas nähakse alale ette 18 piiritähist (joonis 8). Piiritähiste asukohad on planeeritud selliselt, et need oleksid kõigi alale viivate teede ääres. Hoiuala tähistamine on II prioriteedi tegevus. Töid korraldab RMK 2018. aastal.

5.3.2. Katri panka tutvustava infotahvli hooldamine

Katri panka tutvustava infotahvli hooldamine (joonis 8). Tegemist on kunagise mittetulundusühingu Saaremaa Silurimaa Geopark paigaldatud infotahvliga, kelle tegevust jätkab mittetulundusühing Saarte Geopark ja sama mittetulundusühing vastutab ka infotahvli hooldamise eest. Infotahvlit tuleb kaitsekorralduslikul perioodil vähemalt ühe korra hooldamise vajaduse osas üle vaadata. Infotahvli hooldus on III prioriteedi tegevus.

5.3.3. Hoiuala väärtusi tutvustava infotahvli uuendamine ja hooldamine

Karala-Pilguse hoiuala loodusväärtuste paremaks tutvustamiseks on vajalik uuendada Roopa sadamas munitsipaalmaal olevat infotahvlit (joonis 8). Tegemist on kohaliku omavalitsuse paigaldatud infotahvliga. Keskkonnahariduse eesmärgil elupaiku ja peamisi linde ja taimi tutvustavat teksti aitab koostada KeA. Infotahvli uuendamise ja edaspidise hooldamise korraldab kohalik omavalitsus. Infotahvlit tuleb kaitsekorralduslikul perioodil vähemalt ühe korra hooldamise vajaduse osas üle vaadata. Infotahvli uuendamine ja hooldamine on III prioriteedi tegevus.

Joonis 8. Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaiga taristu.

5.4. Kavad, eeskirjad

5.4.1. Kaitse-eesmärkide ja kaitsekorra muutmine

Kavaga tehakse ettepanek arvata elupaigatüübid: veealused liivamadalad (1110), karid (1170) ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) hoiu- ja loodusala kaitse-eesmärkide hulka. Kavaga tehakse ettepanek arvata elupaigatüüp püsitaimeestuga liivarannad (1640) hoiuala kaitse-eesmärkidest välja. Kavaga tehakse ettepanek arvata linnuliik tutkas hoiuala kaitse eesmärkide hulgast välja. EOÜ teeb 2017. a koostatud kaitstavate alade linnujahi analüüsis ettepaneku kaaluda linnujahi keelamist Karala-Pilguse hoiualal. (lisa 5).

5.4.2. Kaitsekorralduskava vahehindamine

Vahehindamine koostatakse aastal 2022. Eesmärk on hinnata kaitsekorralduse tulemuslikkust ja vajadusel täpsustada või täiendada kaitsekorralduslikke tegevusi. Kriteeriumid tulemuslikkuse hindamiseks on kaitsekorralduskava peatükis 6. Vahehindamine on II prioriteedi tegevus. Korraldaja on KeA.

5.4.3. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine ja uue kaitsekorralduskava koostamine

Kaitsekorralduskava uuendamisele peab eelnema senise kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine, mis on uue kaitsekorralduskava lähtematerjaliks. Oluline on, et väärtused oleksid säilinud ning kavandatud tegevused võimalikult suures mahus ellu viidud. Tegemist on I prioriteedi tööga, mida korraldab KeA 2028. aastal.

5.5. Eelarve

Eelarve tabelisse 9 on koondatud eelnevate analüüsidenä esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.

Tabel 9. Eelarve. X – Täiendavaid eelarvelisi lisavahendeid ei planeerita, töö teostab KeA või RMK omavahenditest või on tegemist riikliku seirega.															
Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Priori- teet	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku
Sadades eurodes															
Inventuurid, seired, uuringud															
5.1.1.	Riiklik seire	Riiklik seire	KAUR	I	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5.1.2.	Kaitsealuste taimeliikide inventuur	Inventuur	KeA	II								50			50
5.1.3.	Haudelinnustiku inventuur	Inventuur	KeA	II							80				80
5.1.4.	Rändlindude loendus	Seire	KeA	II							30				30
Hooldus, taastamine ja ohjamine															
5.2.1.	Poollooduslike koosluste hooldamine (588,7 ha)	Koosluse hooldamistöö	KeA; RMK; MO; H	I	678	778	976	976	976	976	976	976	976	976	9264
5.2.1.	Poollooduslike koosluste hooldamine (28,4 ha)	Koosluse hooldamistöö	KeA; RMK; MO; H	II			71	71	71	71	71	71	71	71	568
5.2.1.	Poollooduslike koosluste hooldamine (30,6 ha)	Koosluse hooldamistöö	KeA; RMK; MO; H	III				77	77	77	77	77	77	77	539
5.2.2.	Poollooduslike koosluste taastamine (199,7 ha)	Koosluse taastamistöö	KeA; RMK; MO; H	I	549	238									787
5.2.2.	Poollooduslike koosluste taastamine (28,4 ha)	Koosluse taastamistöö	KeA; RMK; MO; H	II		112									112
5.2.2.	Poollooduslike koosluste taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA; RMK; MO; H	III			119								119
Taristu, tehnika ja loomad															
5.3.1.	Hoiuala tähistamine (18 tk)	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II	36										36

Tabel 9. Eelarve. X – Täiendavaid eelarvelisi lisavahendeid ei planeerita, töö teostab KeA või RMK omavahenditest või on tegemist riikliku seirega.															
Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Priori- teet	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku
5.3.1.	Hoiuala piiritähiste hooldus (18 tk)	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II		1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
5.3.2.	Katri panka tutvustava infotahvli hooldamine (1 tk)	Infotahvli hooldamine	H	III						3					3
5.3.3.	Hoiuala väärtusi tutvustava infotahvli uuendamine (1 tk)	Infotahvli rajamine	KOV; KeA	III		10									10
5.3.3.	Hoiuala väärtusi tutvustava infotahvli hooldamine (1 tk)	Infotahvli hooldamine	KOV	III						2					2
Kavad, eeskirjad															
5.4.1.	Kaitse-eesmärkide muutmine	Tegevuskava	KeA	I	X										X
5.4.2.	Kaitsekorralduskava vahehindamine	Tegevuskava	KeA	II					X						X
5.4.3.	Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine ja uue kaitsekorralduskava koostamine	Tegevuskava	KeA	I										X	X
Kokku					1263	1139	1117	1125	1125	1130	1235	1175	1125	1125	11609

6. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Karala-Pilguse hoiuala ja Pussa käpaliste püsielupaiga kaitsekorralduskava on koostatud aastateks 2018–2027. Kaitsekorralduskava täitmisele antakse vahehindang aastal 2022, lõpphindang 2027. Nii esimeses kui teises hinnatakse kaitsekorralduse tulemuslikkust (tabel 10).

Koosluste seisundit hinnatakse nende säilimiseks vajaliku kaitsekorra tagamise, kaitsekorralduslike meetmete kasutamise (poollooduslike koosluste hooldamine) ja selle põhjal elupaikade looduskaitse seisundi määratlemise läbi. Kaitsekorraldus on olnud tulemuslik, kui on säilinud või suurenenud väärtuslike elupaigatüüpide pindala ja esinduslikkus jäänud samale tasemele või tõusnud. Liikide seisundit hinnatakse isendite arvukuse ja asurkonna seisundi järgi. Kaitsekorraldust loetakse edukaks, kui kaitstavate liikide arv, isendite arvukus ning sobivate elupaikade pindala on säilinud või suurenenud võrreldes viimati registreeritud andmetega.

Kaitstavatel aladel levivate Natura elupaigatüüpide seisundi kohta on olemas ajakohased andmed. Väärtuslikud elupaigad hõlmavad maismaa osas enamasti poollooduslike kooslusi, mille seisundit on võimalik hinnata kaugseire teel (nt ortofotode põhjal) ja poollooduslike koosluste hooldustoetuste andmete põhjal, vajadusel ka osalise kohapealse inventeerimise ja seisundiseirega, et kontrollida hooldustööde tulemuslikkust. Kohapeal läbiviidava seire käigus hinnatakse ka külastuskoormuse mõju eesmärgiks seatud elupaigatüüpidele ja liikidele. Metsaelupaigatüüpisid saab samuti kontrollida kaugseire ja osalise kohapealse kontrolliga. Mereelupaikade seisundi hindamiseks võib sõltuvalt vajadusest teostada pistelist kontrolli. Elupaigatüüpide seisund ei tohiks näidata halvenemise märke. Mereelupaikade puhul on indikaatoritena kasutatavad näitajad põhjaelustiku levik ning liigiline koosseis, põhjataimestiku leviku sügavuspiirid ja võtmeliikide levik, arvukus ja biomass. Karide (1170) elupaigatüübi võtmeliigid on *F. lumbricalis* ning *M. trossulus* ja veealuste liivamadala (1110) võtmeliigid on *Zostera marina*, *Macoma balthica*. Liikide puhul kasutatakse tulemuslikkuse hindamisel riikliku seire ning kavaga läbiviidud inventuuride ja seirete andmeid. Vajadusel viiakse läbi täiendavad vaatlused.

Kaitsekorraldusperiood on olnud edukas, kui on rakendatud ja teostatud kaitsekorralduskavas planeeritud kaitsekorralduslikud tegevused ning viidud läbi inventuurid, seired ja vaatlused. Tulemuslikkuse hindamiseks võetakse aluseks tabeli 10 näitajad.

Tabel 10. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine.					
Peatükk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
Taimed					
2.1.1.1	Kaunis kuldking	- leiukohtade arv - võsude arv - isendite arv	- püsielupaigas 1 leiukoht, 1200 võsu - hoiualal 1 leiukoht, üksikud isendid - populatsiooni seisund kindlaks tehtud	- kaunis kuldking levib püsielupaigas vähemalt ühes leiukohas 1200 võsuga - kauni kuldkinga leiukohti hoiualal on vähemalt üks ja isendite arvukus on kindlaks tehtud	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud kaitsealuste taimeliikide inventuur
2.1.1.2	Kärbesõis	- taime levik alal - taime kaardistatus	- taim levib püsielupaigas - populatsiooni seisund kindlaks tehtud	- kärbesõis levib püsielupaigas - püsielupaigas on populatsiooni seisund kindlaks tehtud	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud kaitsealuste taimeliikide inventuur
2.1.1.3	Punane tolmpä	- taime levik alal - taime kaardistatus	- taim levib püsielupaigas - populatsiooni seisund kindlaks tehtud	- punane tolmpä levib püsielupaigas - püsielupaigas on populatsiooni seisund kindlaks tehtud	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud kaitsealuste taimeliikide inventuur
2.1.1.4	Püramiid-koerakäpp	- leiukohtade arv - isendite arv	- püsielupaigas 2 leiukohta, 320 isendiga	- püramiid-koerakäpp levib püsielupaigas vähemalt kahes leiukohas 320 isendiga	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud kaitsealuste taimeliikide inventuur ja riikliku seire tulemused
2.1.1.5	Tõmmu käpp	- taime levik alal - taime kaardistatus	- taim levib püsielupaigas - populatsiooni seisund kindlaks tehtud	- tõmmu käpp levib püsielupaigas - püsielupaigas on populatsiooni seisund kindlaks tehtud	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud kaitsealuste taimeliikide inventuur
2.1.1.6	Valge tolmpä	- leiukohtade arv - isendite arv	- püsielupaigas 1 leiukoht, 220 isendit - populatsiooni seisund kindlaks tehtud	- valge tolmpä levib püsielupaigas vähemalt ühes leiukohas 220 isendiga - hoiualal ja püsielupaigas on populatsiooni seisund kindlaks tehtud	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud kaitsealuste taimeliikide inventuur
Linnud					
2.1.2.1	Kassikakk	- pesitsevate paaride arv	- 1 paar	- hoiualal pesitseb vähemalt 1 kassikaku paar	Arvukuse hinnangu aluseks riikliku seire tulemused

Tabel 10. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine.					
Peatükk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.2.2	Kiivitaja	- pesitsevate paaride arv	- 12 paari	- hoiualal pesitseb vähemalt 12 kiivitaja paar	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur
2.1.2.3	Kühmnokk-luik	- pesitsevate paaride arv - talvituvate isendite arv	- 19 paari - 360 isendit	- hoiualal pesitseb vähemalt 19 kühnokk-luige paari ja talvitub vähemalt 360 kühnokk-luuke.	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur ja riikliku seire tulemused
2.1.2.4	Liivatüll	- pesitsevate paaride arv	-6 paari	- hoiualal pesitseb vähemalt 6 liivatüll paari	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur
2.1.2.5	Luitsnokk-part	- rändel peatuvate isendite arv	- 200 isendit	- hoiualal peatub rändel vähemalt 200 luitsnokk-parti	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud rändlindude loendus ja haudelinnustiku inventuur
2.1.2.6	Merikotkas	- pesitsevate paaride arv	- 1 paar	- hoiualal pesitseb vähemalt 1 merikotka paar	Arvukuse hinnangu aluseks on riikliku seire tulemused
2.1.2.7	Naaskelnokk	- pesitsevate paaride arv	- 11 paari	- hoiualal pesitseb vähemalt 11 naaskelnoka paari	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur
2.1.2.8	Niidurüdi	-pesitsevate paaride arv - sobilike niidukoosluste pindala	-1 paar - 23 hektarit	-hoiualal pesitseb vähemalt 1 niidurüdi paar ja niidurüdile sobivat rannaniitu on vähemalt 23 hektarit	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur
2.1.2.9	Nõmmelõoke	- pesitsevate paaride arv	- 1 paar	- hoiualal pesitseb vähemalt 1 nõmmelõokese paar	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur
2.1.2.10	Piilpart	- rändel peatuvate isendite arv	- 900 isendit	- hoiualal peatub rändel vähemalt 900 piilparti	Arvukuse hinnangu aluseks on

Tabel 10. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine.					
Peatükk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
					planeeritud rändlindude loendus ja haudelinnustiku inventuur
2.1.2.11	Punajalg-tilder	- pesitsevate paaride arv	- 9 paari	- hoiualal pesitseb vähemalt 9 punajalg-tildri paari	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur
2.1.2.12	Punaselg-õgija	- pesitsevate paaride arv	- 11 paari	- Hoiualal pesitseb vähemalt 11 punaselg-õgija paari	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur
2.1.2.13	Sinikael-part	- rändel peatuvate isendite arv - pesitsevate paaride arv	- 1200 isendit - 8 paari	- hoiualal peatub rändel vähemalt 1200 sinikael-parti ja pesitseb vähemalt 8 sinikael-pardi paari	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud rändlindude loendus ja haudelinnustiku inventuur
2.1.2.14	Sookurg	- pesitsevate paaride arv	- 5 paari	- hoiualal pesitseb vähemalt 5 sookure paari	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur
2.1.2.15	Sõtkas	- rändel peatuvate isendite arv - talvituvate isendite arv	- 500 isendit - 160 isendit	- hoiualal peatub rändel vähemalt 500 sõtkast ja talvitub vähemalt 160 sõtkast	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud rändlindude loendus ja riikliku seire tulemused
2.1.2.17	Valgepõsk-lagle	- rändel peatuvate isendite arv	- 2000	- hoiualal peatub rändel vähemalt 2000 valgepõsk-lagle	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud rändlindude loendus ja riikliku seire tulemused
2.1.2.18	Vööt-põõsalind	- pesitsevate paaride arv	- 6 paari	- hoiualal pesitseb vähemalt 6 vööt-põõsalinnu paari	Arvukuse hinnangu aluseks on planeeritud haudelinnustiku inventuur

Tabel 10. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine.					
Peatükk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
Elupaigad					
2.2.1.1.1	Veealused liivamadalaad (1110)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 641,4 hektarit esinduslikkusega A	- veealuseid liivamadalaad on säilinud hoiualal vähemalt 672 hektarit esinduslikkusega A	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll
2.2.1.1.2	Rannikulõukad (1150*)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 41 hektarit esinduslikkusega A	- rannikulõukaid on säilinud hoiualal vähemalt 41 hektarit esinduslikkusega A	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll
2.2.1.1.3	Karid (1170)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 467,6 hektarit esinduslikkusega A	- karisid on säilinud hoiualal vähemalt 528 hektarit esinduslikkusega A	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll
2.2.1.1.4	Esmased rannavallid (1210)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 11 hektarit esinduslikkusega B	- esmaseid rannavalle on säilinud hoiualal vähemalt 11 hektarit esinduslikkusega B.	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll
2.2.1.1.5	Merele avatud pankrannad (1230)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 2,5 hektarit esinduslikkusega B	- merele avatud pankrandu on säilinud hoiualal vähemalt 2,5 hektarit esinduslikkusega B. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll
2.2.1.1.6	Väikesaared ning laiud (1620)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 1,8 hektarit esinduslikkusega C	- väikesaari ja laiude on säilinud hoiualal vähemalt 1,8 hektarit esinduslikkusega C. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll
2.2.1.1.7	Rannaniidud (1630*)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 6,4 hektarit esinduslikkusega A, 142,6 hektarit esinduslikkusega B ja 107,5 hektarit esinduslikkusega C	- rannaniite on säilinud hoiualal vähemalt 6,4 hektarit esinduslikkusega A, 142,6 hektarit esinduslikkusega B ja 107,5 hektarit esinduslikkusega C	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll, kaugseire, plk hooldustoetuste andmed
2.2.1.1.9	Valged luited ehk liikuvad rannikuluitud (2120)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 2 hektarit esinduslikkusega B	- valgeid luiteid on säilinud hoiualal vähemalt 2 hektarit esinduslikkusega B	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline

Tabel 10. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine.					
Peatükk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
					kohapealne kontroll
2.2.1.1.10	Hallid luited ehk kinnistunud rannikulüited (2130*)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 8 hektarit esinduslikkusega B	- hallisid luited on säilinud hoiualal vähemalt 8 hektarit esinduslikkusega B	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll
2.2.1.2.1	Kadastikud (5130)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 2,7 hektarit esinduslikkusega B ja 40,6 hektarit esinduslikkusega C	- kadastikke on säilinud hoiualal vähemalt 2,7 hektarit esinduslikkusega B, 40,6 hektarit esinduslikkusega C	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll, kaugseire, plk hooldustoetuste andmed
2.2.1.2.2	Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 21,2 hektarit esinduslikkusega A, 61,7 hektarit esinduslikkusega B ja 24,9 hektarit esinduslikkusega C	- Kuivi niite lubjarikkal mullal on säilinud hoiualal vähemalt 21,2 hektarit esinduslikkusega A, 61,7 hektarit esinduslikkusega B, 24,9 hektarit esinduslikkusega C	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll, kaugseire, plk hooldustoetuste andmed
2.2.1.2.3	Loopealsed (6280*)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 1 hektarit esinduslikkusega A, 87,4 hektarit esinduslikkusega B ja 35,2 hektarit esinduslikkusega C	- loopealseid on säilinud hoiualal vähemalt 1 hektarit esinduslikkusega A, 87,4 hektarit esinduslikkusega B ja 35,2 hektarit esinduslikkusega C	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll, kaugseire, plk hooldustoetuste andmed
2.2.1.2.4	Sinihelmikakooslused (6410)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 63,7 hektarit esinduslikkusega B ja 29,8 hektarit esinduslikkusega C	- sinihelmikakooslusi on säilinud hoiualal vähemalt 63,7 hektarit esinduslikkusega B ja 29,8 hektarit esinduslikkusega C	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll, kaugseire, plk hooldustoetuste andmed
2.2.1.2.5	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 15 hektarit esinduslikkusega C	- aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite on säilinud hoiualal vähemalt 15 hektarit esinduslikkusega C	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll, kaugseire, plk hooldustoetuste andmed

Tabel 10. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine.					
Peatükk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.2.1.3.1	Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 8,4 hektarit esinduslikkusega A ja 19,6 hektarit esinduslikkusega B	- lubjarikkaid madalsoid lääne-mõõkrohuga on säilinud hoiualal vähemalt 8,4 hektarit esinduslikkusega A ja 19,6 hektarit esinduslikkusega B	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll
2.2.1.3.2	Liigirikkad madalsood (7230)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 11 hektarit esinduslikkusega A ja 0,5 hektarit esinduslikkusega B	- liigirikkaid madalsoid on säilinud hoiualal vähemalt 11 hektarit esinduslikkusega A ja 0,5 hektarit esinduslikkusega B	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll, kaugseire, plk hooldustoetuste andmed
2.2.1.4.1	Vanad loodusmetsad (9010*)	-elupaiga esinduslikkus -elupaiga pindala	- 107,6 hektarit esinduslikkusega C ja 12 hektarit potentsiaalset vana loodusmetsa on muutunud looduslähedasemaks	- vanu loodusmetsi on säilinud hoiualal vähemalt 107,6 hektarit esinduslikkusega C ja 12 hektarit potentsiaalset vana loodusmetsa on muutunud looduslähedasemaks	Seisundi hinnangu aluseks on pisteline kohapealne kontroll

KASUTATUD KIRJANDUS

Allik M., Birkenfeldt R., Gustavson H., Kalling K., Koppel H., Liiv A., Merila-Lattik H., Vahter H., 2007. "Vaimuhaigused Saaremaal, Pilguse Hooldekodu" in "Saaremaa 2. ajalugu, majandus, kultuur" Koolibri.

Aru- ja soostunud niitude hoolduskava 2011

Elts J., Kuresoo A., Leibak E., Leito A., Leivits A., Lilleleht V., Luigujõe L., Mägi E., Nellis Rein, Nellis Renno, Ots M., 2009. "Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003-2008." Hirundo 22: 3-31.

Elts, J., Leito, A., Leivits, A., Luigujõe, L., Mägi, E., Nellis, R., Nellis R., Ots, M., Pehlak, H. 2013. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008-2012. Hirundo 26: 80- 112 (2013).

Jänes-Kapp K., Randma E., Soosaar M., 2007. "Saaremaa 2. ajalugu, majandus, kultuur" Koolibri.

Kallas J., 1967. "Naaskelnokk, *Recurvirostra avosetta* L. haudelinnuna Hiiumaal" in "Lääne-Eesti meresaarte linnustik" Ornitoloogiline kogumik IV, Tartu.

Vilsandi rahvusparki kaitsekorralduskava 2012-2016.

Kukk T., 1999. "Eesti taimestik" Teaduste Akadeemia Kirjastus.

Kukk T., Kull T. (toim), 2005. "Eesti taimede levikuatlas" Tartu 2005.

Kassikaku (*Bubo bubo*) kaitse tegevuskava 2014

Kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus* L.) kaitse tegevuskava. 2015.

Kull T., Tuulik T., 2002. "Kodumaa käpalised" Digimap OÜ.

Kull T., 1987. "Kuldking" Tallinn "Valgus".

Kumari E., 1954. "Eesti NSV linnud" Eesti NSV teaduste akadeemia. Zoologia ja botaanika instituut. Eesti riiklik kirjastus, Tallinn.

Kuus A., Kalamees A., 2003. "Euroopa Liidu tähtsusega linnualad Eestis" Eesti Ornitoloogiaühing. Tartu 2003.

Kään H., Mardiste H., Nelis R., Pesti O., 2002. "Saaremaa 1. loodus, aeg, inimene" Eesti Entsüklopeediakirjastus.

Leht M. (toim), 1999. "Eesti taimede määraja" EPMÜ ZBI, Tartu.

Leito A., 1997. "Lagledega pahuksis" Eesti Loodus, 1997:3.

Leito A., Penu P., 2002. "RÄNDLINDUDE KOMPENSATSIOONIALADE JA KOMPLEKSSE UURINGU PILOOTPROJEKT Karala, Rahuste ja Ruhve aladel" (Käsikiri)

Loopealsete ja kadastike hoolduskava 2011

Sookure (*Grus grus*) kaitse tegevuskava 2009

Leibak E., Lilleleht V., Veromann H., 1994. "Birds of Estonia, status, distribution and numbers" Estonian Academy Publishers.

Merikotka (*Heliaeetus albicilla*) kaitse tegevuskava 2013

Tutka (*Philomachus pugnax*) kaitse tegevuskava 2008.

Nellis R., 2013. Natura 2000 kaitsealade võrgustikku kuuluvate linnualade linnustiku seire ettepanek ja seirekava aastateks 2013-24.

Niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) kaitse tegevuskava 2018.

Ots M., Paal U., 2008. "Eesti linnuvaatleja teejuht" Tänapäev.

Rannaniitude hoolduskava 2009–2011

Ratas U., Rivas R., 2002. "Maastikud" in "Saaremaa 1. loodus, aeg, inimene." Eesti Entsüklopeediakirjastus.

Renno O., 1993. "Eesti linnuatlas" Valgus.

Rootsmäe L., Veroman H., 1974. "Eesti laululinnud" Tallinn, Valgus.

LINGID:

Leito A., 2011. Linnuatlase näidisteksid. Valgepõsk-lagle. (seisuga 06.11.2017)
http://www.eoy.ee/sites/default/files/atlas/liigitekst_lagle.pdf

Pilguse¹. Pilguse mõis. (seisuga 06.11.2017)
<http://www.pilguse.ee/ajalugu-1>

Saaremaa¹. Saaremaa loodusturism. (seisuga 06.11.2017)
<http://www.saaremaanaturetourism.eu/>

Saaremaa loodusväärtused. Keskkonnaameti trükis. (seisuga 06.11.2017)
https://www.keskkonnaamet.ee/sites/default/public/Keskkonnaharidus/trykised/Saaremaa_est.pdf

LISAD

LISA 1a. Väljavõte Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määrusest nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” ning looduskaitseseaduse paragrahvidest 14 ja 32.

Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas¹

Vastu võetud 27.07.2006 nr 176

RT I 2006, 37, 277

jõustumine 14.08.2006

Määrus kehtestatakse «Looduskaitseseaduse» § 10 lõike 1 alusel ning lähtudes «Looduskaitseseaduse» § 11 lõikes 1 sätestatust.

§ 1. Saare maakonnas kaitse alla võetavad hoiualad ja kaitse alla võtmise eesmärk

(1) Saare maakonnas võetakse kaitse alla järgmised hoiualad:

...35) Karala-Pilguse hoiuala, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – rannikulõugaste (1150*), esmaste rannavallide (1210), merele avatud pankrandade (1230), väikesaarte ning laidude (1620), rannaniitude (1630*), püsitaimestuga liivarandade (1640), valgete luidete ehk liikuvate rannikuluidete (2120), hallide luidete ehk kinnistunud rannikuluidete (2130*), kadastike (5130), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), loodude (6280*), sinihelmikakoosluste (6410), läänemõõkrohuga lubjarikaste madalsoode (7210*), liigirikaste madalsoode (7230), vanade loodusmetsade (9010*) ning II lisas nimetatud liigi – kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*), Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetamata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Linnuliigid, kelle elupaiku kaitstakse, on: kühmnokk-luik (*Cygnus olor*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), piilpart (*Anas crecca*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), luitsnokk-part (*Anas clypeata*), sõtkas (*Bucephala clangula*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), sookurg (*Grus grus*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), tutkas (*Philomachus pugnax*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), kassikakk (*Bubo bubo*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*) ja punaselg-õgija (*Lanius collurio*); [RT I 2010, 58, 393 - jõust. 22.08.2010] ...

Looduskaitseseadus
Vastu võetud 21.04.2004
RT I 2004, 38, 258
jõustumine 10.05.2004

§ 14. Üldised kitsendused

(1) Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) [kehtetu - [RT I, 18.04.2013, 1](#) - jõust. 01.05.2013]
- 4) [kehtetu - [RT I 2007, 25, 131](#) - jõust. 01.04.2007]
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 6) lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda;

[[RT I, 23.03.2015, 3](#) - jõust. 01.07.2015]

- 7) anda projekteerimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba;
- 9) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatisi;

[[RT I, 23.03.2015, 3](#) - jõust. 01.07.2015]

- 10) jahiulukeid lisasöötä.

[[RT I, 18.04.2013, 1](#) - jõust. 01.05.2013]

(2) Kaitstava loodusobjekti valitseja ei kooskõlasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(3) Kaitstava loodusobjekti valitseja võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevuste ja muude tegevuste, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajavad kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kooskõlastamisel kirjalikult seada tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevusi ei esitatud kaitstava loodusobjekti valitsejale kooskõlastamiseks või tegevustes ei arvestatud käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel seatud tingimusi, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(5) [Kehtetu - [RT I, 23.03.2015, 6](#) - jõust. 01.07.2015]

(6) Kaitstaval loodusobjektil valik- ja turberaie tegemisel tuleb arvestada käesoleva seaduse lisas sätestatud tingimustega, kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti.

[[RT I, 06.07.2017, 1](#) - jõust. 01.09.2017]

§ 32. Hoiuala

(1) Hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul käesoleva seadusega sätestatud viisil.

(2) Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

(3) Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist.

(4) Metsaseaduse kohase metsateatise menetlemisel tuleb arvestada hoiuala kehtestamise eesmärki. Hoiuala valitseja võib kohustada:

1) tegema kavandatavat metsaraiet kindlaks määratud ajal;

2) kasutama kavandatava raie korral kindlaks määratud tehnoloogiat.

(4¹) Kui kavandatav uuendusraie on kooskõlas käesoleva paragrahvi lõigetega 2 ja 3, on hoiualal lubatud lageraie langi suurus kuni kaks hektarit ja laius kuni 30 meetrit ning turberaie langi suurus kuni viis hektarit.

[[RT I 2009, 53, 359](#) - jõust. 21.11.2009]

(5) Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või käesoleva seaduse §-s 33 sätestatud korras.

LISA 1b. Keskkonnaministri 3. veebruari 2011. a määrus „I ja II kaitsekategooria käpaliste püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”

I ja II kaitsekategooria käpaliste püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri¹

Vastu võetud 03.02.2011 nr 10

Määrus kehtestatakse „[Looduskaitseaduse](#)” § 10 lõike 2 alusel.

§ 1. Kaitse alla võtmise eesmärk

Määrusega võetakse kaitse alla Vabariigi Valitsuse 20. mai 2004. a määruse nr 195 „I ja II kaitsekategooriana kaitse alla võetavate liikide loetelu” § 1 lõike 2 punktide 6, 8 ja § 5 lõike 3 punktide 6, 24, 25, 32, 36–38, 51, 55, 65, 66, 69, 70 ja 76–79 kohaselt I ja II kaitsekategooriasse kuuluvate liikide väljaspool kaitsealasid asuvad elupaigad, mida tuleb kaitsta nende liikide soodsa seisundi tagamiseks. Need liigid on: lehitu pisikäpp (*Epipogium aphyllum*), lääne-sõrmkäpp (*Dactylorhiza praetermissa*), püramiidkoerakäpp (*Anacamptis pyramidalis*), valge tolmpea (*Cephalanthera longifolia*), punane tolmpea (*Cephalanthera rubra*), kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), täpiline sõrmkäpp (*Dactylorhiza cruenta*), Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*), lõhnav käoraamat (*Gymnadenia odoratissima*), harilik muguljuur (*Herminium monorchis*), soohiilakas (*Liparis loeselii*), väike käopõll (*Listera cordata*), ainulehine sookäpp (*Malaxis monophyllos*), harilik sookäpp (*Malaxis paludosa*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*), jumalakäpp (*Orchis mascula*), arukäpp (*Orchis morio*) ja tõmmu käpp (*Orchis (Neotinea) ustulata*).

§ 2. Käpaliste püsielupaikade kaitse alla võtmine²

- (1) Harju maakonnas võetakse kaitse alla järgmised käpaliste püsielupaigad:
 - 1) soohiilaka, ainulehise sookäpa ja kärbesõie kaitseks **Padise** püsielupaik Padise vallas Alliklepa külas;
 - 2) kõdu-koralljuure kaitseks **Sõrvemetsa** püsielupaik Harku vallas Sõrve külas;
 - 3) väikese-käopõlle, Russowi sõrmkäpa, kärbesõie ja kauni kuldkinga kaitseks **Treimani** püsielupaik Anija vallas Pillapalu külas.
- (2) Hiiu maakonnas võetakse kaitse alla järgmised käpaliste püsielupaigad:
 - 1) lääne-sõrmkäpa kaitseks **Kõrgessaare** püsielupaik Kõrgessaare vallas Kõrgessaare külas;
 - 2) valge tolmpea kaitseks **Viskoosa** püsielupaik Kõrgessaare vallas Kõrgessaare külas;
 - 3) punase tolmpea kaitseks **Sarapiku** püsielupaik Pühalepa vallas Aruküla külas.
- (3) Ida-Viru maakonnas võetakse kaitse alla:
 - 1) väikese käopõlle ja Russowi sõrmkäpa kaitseks **Pikasilla 1** püsielupaik Iisaku vallas Imatu külas;
 - 2) väikese käopõlle kaitseks **Pikasilla 2** püsielupaik Iisaku vallas Varesmetsa külas;
 - 3) kauni kuldkinga kaitseks **Kohtla-Nõmme** püsielupaik Kohtla vallas Vitsiku külas;
 - 4) kauni kuldkinga kaitseks **Lodu** püsielupaik Vaivara vallas Auvere külas.
- (4) Jõgeva maakonnas võetakse kaitse alla:
 - 1) lehitu pisikäpa kaitseks **Kaavere** püsielupaik Põltsamaa vallas Kaavere külas;
 - 2) kõdu-koralljuure ja väikese käopõlle kaitseks **Kivijärve** püsielupaik Jõgeva vallas Kivijärve külas;

- 3) kauni kuldkinga kaitseks **Siimusti** püsielupaik Jõgeva vallas Kurista külas;
- 4) kauni kuldkinga kaitseks **Paduvere** püsielupaik Jõgeva vallas Paduvere ja Kaera külas;
- 5) kauni kuldkinga ja väikese käopõlle kaitseks **Liivoja** püsielupaik Jõgeva vallas Liivoja külas.
- (5) Lääne maakonnas võetakse kaitse alla:
- 1) punase tolmea kaitseks **Pivarootsi** püsielupaik Hanila vallas Pivarootsi külas;
- 2) tõmmu käpa ja kärbesõie kaitseks **Esivere lennuvälja** püsielupaik Hanila vallas Esivere külas;
- 3) täpilise sõrmkäpa, kärbesõie ja kauni kuldkinga kaitseks **Taebla** püsielupaik Ridala vallas Laheva külas ja Oru vallas Saunja külas;
- 4) kauni kuldkinga kaitseks **Rõuma tammiku** püsielupaik Risti vallas Rõuma külas.
- (6) Lääne-Viru maakonnas võetakse kaitse alla:
- 1) kauni kuldkinga ja lõhnava käoraamatu kaitseks **Jõetaguse** püsielupaik Kadrina vallas Jõetaguse ja Võduvere külas;
- 2) tõmmu käpa ja kärbesõie kaitseks **Läpi** püsielupaik Tapa vallas Patika külas;
- 3) lõhnava käoraamatu, Russowi sõrmkäpa ja kärbesõie kaitseks **Koolme allikate** püsielupaik Tapa vallas Patika külas;
- 4) kauni kuldkinga ja kärbesõie kaitseks **Taaravainu** püsielupaik Rakvere vallas Taaravainu ja Tobia külas.
- (7) Põlva maakonnas võetakse kaitse alla Russowi sõrmkäpa kaitseks **Verhuulitsa** püsielupaik Värskas vallas Verhuulitsa ja Õrsava külas.
- (8) Saare maakonnas võetakse kaitse alla:
- 1) lehitu pisikäpa kaitseks **Põiste** püsielupaik Leisi vallas Põiste külas;
- 2) püramiid-koerakäpa, tõmmu käpa, kärbesõie, kauni kuldkinga, punase tolmea ja valge tolmeakaitseks **Pussa** püsielupaik Lümanda vallas Kipi, Koovi ja Jõgela külas;
- 3) arukäpa ja tõmmu käpa kaitseks **Aljava** püsielupaik Muhu vallas Aljava külas;
- 4) tõmmu käpa kaitseks **Kapi** püsielupaik Muhu vallas Päelda ja Kapi külas;
- 5) tõmmu käpa, kärbesõie ja kauni kuldkinga kaitseks **Punniranna** püsielupaik Muhu vallas Kallaste külas;
- 6) kauni kuldkinga kaitseks **Oina** püsielupaik Muhu vallas Oina külas;
- 7) punase tolmea ja kauni kuldkinga kaitseks **Hindu** püsielupaik Orissaare vallas Hindu külas;
- 8) püramiid-koerakäpa kaitseks **Jämaja** püsielupaik Torgu vallas Jämaja ja Kargi külas;
- 9) Russowi sõrmkäpa ja kärbesõie kaitseks **Torgu** püsielupaik Torgu vallas Lülle ja Iide külas;
- 10) arukäpa, valge tolmea ja jumalakäpa kaitseks **Karala** püsielupaik Lümanda vallas Metsapere külas;
- 11) ainulehise sookäpa, hariliku muguljuure ja punase tolmea kaitseks **Kasspeksa** püsielupaik Mustjala vallas Kugalepa külas.
- (9) Tartu maakonnas võetakse kaitse alla:
- 1) lehitu pisikäpa kaitseks **Ilmatsalu** püsielupaik Tähtvere vallas Tüki külas;
- 2) soohilaka kaitseks **Aruküla** püsielupaik Tartu linnas;
- 3) kärbesõie kaitseks **Võikaoja** püsielupaik Nõo vallas Kolga ja Luke külas;
- 4) hariliku sookäpa kaitseks **Kullaga** püsielupaik Kambja vallas Kullaga külas.

(10) Valga maakonnas võetakse kaitse alla ainulehise sookäpa ja kõdu-koralljuure kaitseks **Sauniku** püsielupaik Puka ja Õru vallas Soontaga, Vaardi ja Mustumetsa külas.

(11) Püsielupaikade piirid on esitatud kaartidele määruse lisas³.

§ 3. Püsielupaiga valitseja

Püsielupaiga valitseja on Keskkonnaamet.

§ 4. Kaitsekord

(1) Püsielupaikade maa-ala kuulub sihtkaitsevööndisse.

(2) Püsielupaigas kehtib „Looduskaitseeaduses” sätestatud kaitsekord käesoleva määruse erisustega.

(3) Püsielupaigas on lubatud:

1) kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud üksnes püsielupaiga valitseja nõusolekul;

2) marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste varumine;

3) jahipidamine;

4) mootoriga sõidukiga sõitmine teedel ja radadel. Mootoriga sõidukiga sõitmine on lubatud teedel, mis on märgitud põhikaardil. Väljaspool teed sõitmine ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, püsielupaiga valitsemisega ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning püsielupaiga valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

(4) Püsielupaigas on keelatud:

1) telkimine;

2) lõkke tegemine, välja arvatud kaitse-eeskirjaga lubatud hooldustööde käigus;

3) puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, välja arvatud püsielupaiga valitseja nõusolekul.

(5) Püsielupaiga valitseja nõusolekul on püsielupaigas lubatud:

1) metsa kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile;

2) ehitise püstitamine püsielupaiga tarbeks;

3) olemasoleva tee, tehnovõrgu rajatise ja ehitise hooldustööd;

4) teede rajamine Esivere lennuvälja püsielupaigas paikneva kinnistu tarbeks.

5) hooldustööd kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks;

6) poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu säilimiseks vajalik tegevus;

7) pilliroo ja adru varumine.

(6) Püsielupaiga valitseja nõusolekul on püsielupaikades käpaliste elutingimuste säilimiseks või parandamiseks lubatud:

1) olemasolevate maaparandussüsteemide hooldustööd ja veerežiimi taastamine;

2) puude ja põõsaste eemaldamine soode ja poollooduslike koosluste esinemisaladel.

(7) Püsielupaiga poollooduslike koosluste esinemisaladel on vajalik heina niitmine või loomade karjatamine ulatuses, mis tagab koosluse säilimise.

(8) Püsielupaigas hooldustööde käigus niidetud hein, raiutud puud ja põõsad tuleb eemaldada soode ja poollooduslike koosluste esinemisaladelt hiljemalt 10 päeva jooksul pärast niitmist või raiumist.

§ 5. Kehtetuks tunnistamine

ENSV Põlva rajooni RSN Täitevkomitee 25.04.1989. a otsuse nr 105 „Looduskaitse objektidest” lisa 1 punkt 2, millega võeti kaitse alla Orhideede kasvukoht, pindalaga 0,7 ha, asukohaga Väraska k/n, Väraska mk, Mustoja lammil Verhuulitsa külast 0,5 km lõuna pool, tunnistatakse kehtetuks.

¹ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

Määruse seletuskirjaga saab tutvuda Keskkonnaministeeriumi kodulehel www.envir.ee.

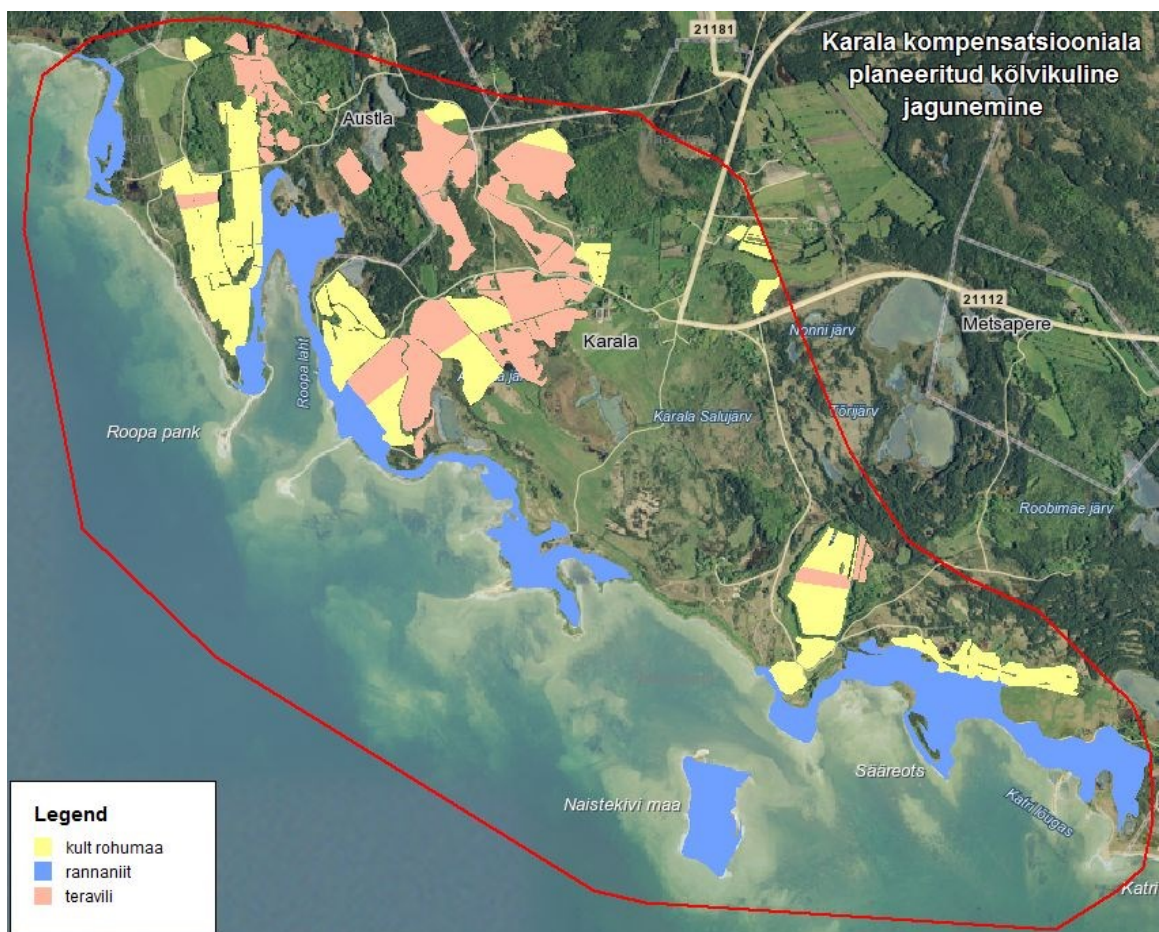
² Pussa, Kasspeksa, Aljava ja Sauniku püsielupaigad asuvad Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunktides 8 ja 23 ning punkti 2 alapunktides 380 ja 515 nimetatud Natura 2000 võrgustiku aladel, kus tegevuse kavandamisel tuleb hinnata selle mõju loodusala kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

³ Püsielupaiga välispiiri koostamisel on kasutatud Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000) ja Maakatastri andmeid. „Looduskaitseaduse” § 53 lõike 2 alusel ei avaldata „Riigi Teatajas” püsielupaikade kaarte, nendega saab tutvuda Keskkonnaministeeriumis, Keskkonnaametis või keskkonnaregistris.

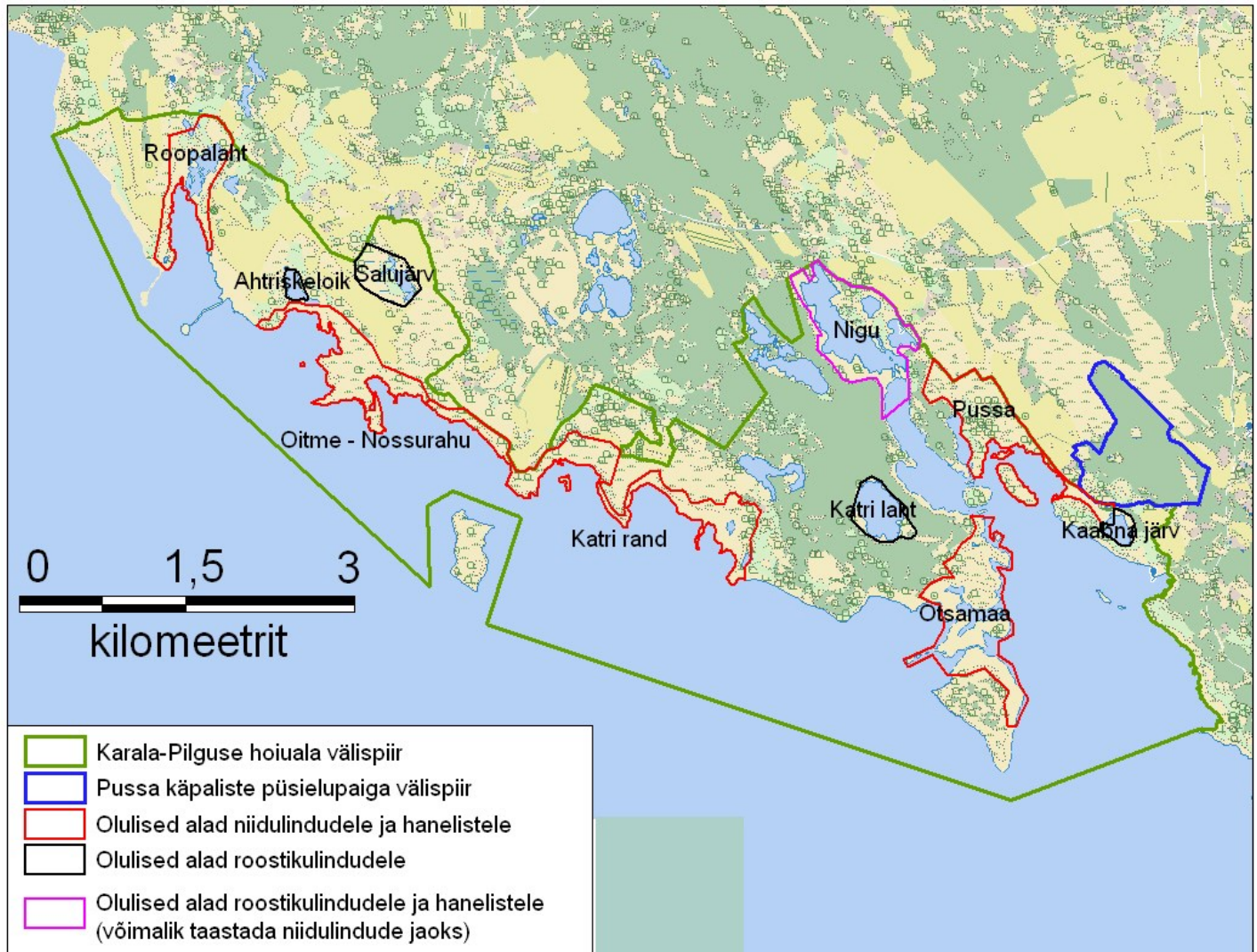
Jaanus Tamkivi
Minister

Kristina Grau
Asekantsleri kt kantsleri ülesannetes

LISA 2. Karala kompensatsiooniala planeeritud kõlvikuline jagunemine Leito jt (2002) järgi (vt 1.5.1)

LISA 3. Linnuinventuuris (2012) välja toodud kaitsekorralduslikud soovitusel alade kaupa

Roopalaht

Oluline ala niidulindude ja haneliste jaoks, SE osa hästi karjatatud. Jätkata majandamist SE osas, alustada karjatamist teistes osades.

Ahtriskeloik

Oluline ala roostikulindude jaoks. Roostik säilitada, hooldus ei ole vajalik.

Salujärv

Oluline ala roostikulindude jaoks. Roostik säilitada, hooldus ei ole vajalik.

Oitme – Nossurahu

Väga oluline ala niidulindude ja haneliste jaoks. Vajalik karjatamine.

Katri rand

Oluline ala niidulindude ja haneliste jaoks. Vajalik karjatamine.

Katri laht

Hooldus ei ole vajalik

Otsamaa

Väga oluline ala niidulindude ja haneliste jaoks. N-osas hiljuti alustatud majandamist, rannik ja väinaosa majandamata ning tugevasti roostunud. Vajalik majandamine viisil, mis hävitab roostiku, tõenäoliselt sobib selleks ülekoormusega karjatamine ja rooväljade tükeldamine. Roovaba ala majandamist jätkata piisava intensiivsusega karjatamisega.

Nigu

Oluline ala roostikulindude ja haneliste jaoks, võimalik taastada niidulindude jaoks. Võiks eelistada roostiku säilitamist, hooldus ei ole vajalik. Võimalik ka ala E-osa majandamine niidualana.

Pussa

Väga oluline ala niidulindude ja haneliste jaoks. Osaliselt karjatatav. Vajalik on karjatamiskoormuse suurendamine, kadastiku ja roostiku eemaldamine. Võimalik on hõreda kadastiku säilitamine ala NW osas kõrgematel aladel.

Kaabna järv

Oluline ala roostikulindude jaoks. Roostik säilitada, hooldus ei ole vajalik.

LISA 4. Väärtuste koondtabel

Peatükk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus
Taimed					
2.1.1.1	Kaunis kuldking	<ul style="list-style-type: none"> - Kaunis kuldking levib püsielupaigas vähemalt ühes leiukohas 1200 võsuga. - Kauni kuldkinga leiukohti hoiualal on vähemalt üks üksikute isenditega (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks). 	<ul style="list-style-type: none"> - Vananenud või puudulik info liigi leviku ja arvukuse kohta hoiualal ja püsielupaigas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Taime leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine hoiualal ja püsielupaigas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kaunis kuldking levib püsielupaigas vähemalt ühes leiukohas 1200 võsuga. - Kauni kuldkinga leiukohti hoiualal on vähemalt üks üksikute isenditega (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks).
2.1.1.2	Kärbesõis	<ul style="list-style-type: none"> - Püsielupaiga kärbesõie teadaolevates leiukohtades on liik säilinud (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks). 	<ul style="list-style-type: none"> - Vananenud või puudulik info liigi leviku ja arvukuse kohta püsielupaigas. - Majandamise puudumine poollooduslikel kooslustel. 	<ul style="list-style-type: none"> - Taime leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine püsielupaigas. - Poollooduslike koosluste karjatamine/niitmine. 	<ul style="list-style-type: none"> - Püsielupaiga kärbesõie teadaolevates leiukohtades on liik säilinud (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks).
2.1.1.3	Punane tolmepea	<ul style="list-style-type: none"> - Punane tolmepea levib püsielupaigas (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks). 	<ul style="list-style-type: none"> - Vananenud või puudulik info liigi leviku ja arvukuse kohta püsielupaigas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Taime leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine püsielupaigas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Punane tolmepea levib püsielupaigas (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks).
2.1.1.4	Püramiid-koerakäpp	<ul style="list-style-type: none"> - Püramiid-koerakäpp levib püsielupaigas vähemalt kahes leiukohas 320 isendiga. 	<ul style="list-style-type: none"> - Majandamise puudumine poollooduslikel kooslustel. 	<ul style="list-style-type: none"> - Poollooduslike koosluste karjatamine/ niitmine. 	<ul style="list-style-type: none"> - Püramiid-koerakäpp levib püsielupaigas vähemalt kahes leiukohas 320 isendiga.
2.1.1.5	Tõmmu käpp	<ul style="list-style-type: none"> - Tõmmu käpp levib püsielupaigas (andmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks). 	<ul style="list-style-type: none"> - Vananenud või puudulik info liigi leviku ja arvukuse kohta püsielupaigas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Taime leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine püsielupaigas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tõmmu käpp levib püsielupaigas (andmed on ebapiisavad täpsema

Peatükk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus
			- Majandamise puudumine poollooduslikel kooslustel.	- Poollooduslike koosluste karjatamine/ niitmine.	kaitse-eesmärgi seadmiseks).
2.1.1.6	Valge tolmpoa	- Valge tolmpoa levib püsielupaigas vähemalt ühes leiukohas 220 isendiga.	- Vananenud või puudulik info liigi leviku ja arvukuse kohta püsielupaigas.	- Taime leviku kaardistamine ja isendite arvukuse kindlakstegemine hoiualal ja püsielupaigas.	-Valge tolmpoa levib püsielupaigas vähemalt ühes leiukohas 220 isendiga.
Linnud					
2.1.2.1	Kassikakk	- Hoiualal pesitseb vähemalt 1 kassikaku paar.	- Metsamajanduse mõju. Kehtiv kaitsekord ei keela otseselt metsamajanduslikku tegevust kassikaku pesitsusterritooriumi naabruses. -Pesitsusaegne häirimine (jahipidamine, turism, linnuvaatlejad). -Saagialade kvaliteedi langus, so avamaastike võsastumine.	- Metsade majandamisel väljaspool kaitse-eesmärgiks olevat vana loodusmetsa ja poollooduslike koosluste taastamisel arvestada kassikaku pesitsusajaga. - Kohalike ja ala külastajate teadlikkuse tõstmine. - Poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine.	-Hoiualal pesitseb vähemalt 1 kassikaku paar.
2.1.2.2	Kiivitaja	- Hoiualal pesitseb vähemalt 12 kiivitaja paari.	- Avamaastike võsastumine/ roostumine.	-Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele väga olulised, so Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa. -Väikekiskjate arvukuse reguleerimine.	-Hoiualal pesitseb vähemalt 12 kiivitaja paari.
2.1.2.3	Kühmnokk-luik	- Hoiualal pesitseb vähemalt 19 kühnokk-luige paari ja talvitub vähemalt 360 kühnokk-luike.	- Veekogude seisundi halvenemine, nt õlireostus	- Üleriigilised meetmed õlireostuste ennetamiseks, avastamiseks, likvideerimiseks ja tagajärgede rehabiliteerimiseks.	- Hoiualal pesitseb vähemalt 19 kühnokk-luige paari ja talvitub vähemalt 360 kühnokk-luike.

Peatükk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus
2.1.2.4	Liivatüll	- Hoiualal pesitseb vähemalt 6 liivatüllil paari.	- Pesapaikade kadumine – rannaalade roostumine, kulustumine ja kadastumine.	- Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele väga olulised piirkonnad, so Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa.	- Hoiualal pesitseb vähemalt 6 liivatüllil paari.
2.1.2.5	Luitsnökk-part	- Hoiualal peatub rändel vähemalt 200 luitsnökk-parti.	- Veekogude seisundi halvenemine, nt õlireostus. -Küttimine. Luitsnökk-part kuulub jahilinnuna väikeulukite hulka, keda võib vastavalt jahiseadusele küttida.	- Üleriigilised meetmed õlireostuste ennetamiseks, avastamiseks, likvideerimiseks ja tagajärgede rehabiliteerimiseks. - Alternatiivid on hoiualast kaitseala tegemine või muuta põhimõtteliselt hoiualade kaitsekorda või seada jahitegevusele juhtumipõhiselt piiranguid eraldiseisva haldusaktiga.	- Hoiualal peatub rändel vähemalt 200 luitsnökk-parti.
2.1.2.6	Merikotkas	- Hoiualal pesitseb vähemalt 1 merikotka paar.	- Pesitsusaegne häirimine (jahipidamine, turism, linnuvaatlejad). - Metsamajanduse mõju. Kehtiv kaitsekord ei keela otseselt metsamajanduslikku tegevust merikotka püsielupaikadega piirneval alal.	- Kohalike ja külastajate teadlikkuse tõstmine. - Kohalike teadlikkuse tõstmine.	- Hoiualal pesitseb vähemalt 1 merikotka paar.
2.1.2.7	Naaskelnökk	- Hoiualal pesitseb vähemalt 11 naaskelnokka paari.	- Pesitsusaegne häirimine (jahipidamine, turism, linnuvaatlejad). - Avamaastike võsastumine/roostumine.	- Kohalike ja külastajate teadlikkuse tõstmine. - Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele väga olulised piirkonnad, so	-Hoiualal pesitseb vähemalt 11 naaskelnokka paari.

Peatükk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus
				Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa	
2.1.2.8	Niidurüdi	- Hoiualal pesitseb vähemalt 1 niidurüdi paar.	- Avamaastike võsastumine/ roostumine. - Kuivendamine.	- Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse ala, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele, sh niidurüdile väga oluline piirkond, so Oitme-Nossurahu - Rannaniidul on keelatud uute kraavide rajamine. Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöödel tuleb tagada rannaniidu loodusliku veerežiimi maksimaalne säilimine ning võimaldada eesvoolude, teemaid ja õuemaide kuivendavate kraavide hoiutöid minimaalses vajalikus mahus. Lokaalsetel rannaniidul paiknevatel kraavidel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada. Kuivendamist rohkem mõjutavad hoiutööd on näiteks kraavi sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine.	- Hoiualal on niidurüdile sobivat rannaniitu vähemalt 23 hektarit.
2.1.2.9	Nõmmelõoke	- Hoiualal pesitseb vähemalt 1 nõmmelõokese paar.	- Avamaastike võsastumine/ roostumine.	- Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele väga olulised piirkonnad, so	- Hoiualal pesitseb vähemalt 1 nõmmelõokese paar.

Peatükk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus
				Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa.	
2.1.2.10	Piilpart	- Hoiualal peatub rändel vähemalt 900 piilparti.	- Veekogude seisundi halvenemine, nt õlireostus. - Kütmine.	- Üleriigilised meetmed õlireostuste ennetamiseks, avastamiseks, likvideerimiseks ja tagajärgede rehabiliteerimiseks. - Alternatiivid on hoiualast kaitseala tegemine või muuta põhimõtteliselt hoiualade kaitsekorda või seada jahitegevusele juhtumipõhiselt piiranguid eraldiseisva haldusaktiga.	- Hoiualal peatub rändel vähemalt 900 piilparti.
2.1.2.11	Punajalg-tilder	- Hoiualal pesitseb vähemalt 9 punajalg-tildri paari.	- Avamaastike võsastumine/ roostumine.	- Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui niidulindudele väga olulised piirkonnad, so Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa.	- Hoiualal pesitseb vähemalt 9 punajalg-tildri paari.
2.1.2.12	Punaselg-õgija	- Hoiualal pesitseb vähemalt 11 punaselg-õgija paari.	- Kadastike kinnikasvamine ja metsastumine.	- Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Kadastike pindala on vähemalt 43 hektarit.	- Hoiualal pesitseb vähemalt 11 punaselg-õgija paari.
2.1.2.13	Sinikael-part	- Hoiualal peatub rändel vähemalt 1200 sinikael-parti ja pesitseb vähemalt 8 sinikael-pardi paari.	- Veekogude seisundi halvenemine, nt õlireostus. -Kütmine. Sinikael-part kuulub jahilinnuna väikeulukite hulka, keda võib vastavalt jahiseadusele kütida.	- Üleriigilised meetmed õlireostuste ennetamiseks, avastamiseks, likvideerimiseks ja tagajärgede rehabiliteerimiseks. -Alternatiivid on hoiualast kaitseala tegemine või muuta põhimõtteliselt hoiualade kaitsekorda või seada jahitegevusele juhtumipõhiselt	- Hoiualal peatub rändel vähemalt 1200 sinikael-parti ja pesitseb vähemalt 8 sinikael-pardi paari.

Peatükk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus
				piiranguid eraldiseisva haldusaktiga.	
2.1.2.14	Sookurg	- Hoiualal pesitseb vähemalt 5 sookure paari.	- Pesitsusaegne häirimine (jahipidamine, turism, linnuvaatlejad).	- Kohalike ja külastajate teadlikkuse tõstmine.	- Hoiualal pesitseb vähemalt 5 sookure paari.
2.1.2.15	Sõtkas	- Hoiualal peatub rändel vähemalt 500 sõtkast ja talvitub vähemalt 160 sõtkast.	- Küttimine. Sõtkas kuulub jahilinnuna väikeulukite hulka, keda võib vastavalt jahiseadusele küttida.	-Alternatiivid on hoiualast kaitseala tegemine või muuta põhimõtteliselt hoiualade kaitsekorda või seada jahitegevusele juhtumipõhiselt piiranguid eraldiseisva haldusaktiga.	- Hoiualal peatub rändel vähemalt 500 sõtkast ja talvitub vähemalt 160 sõtkast.
2.1.2.17	Valgepõsk-lagle	- Hoiualal peatub rändel vähemalt 2000 valgepõsk-lagle.	-Avamaastike võsastumine/ roostumine. -Küttimine. Valgepõsk-lagle kuulub jahilinnuna väikeulukite hulka, keda võib vastavalt jahiseadusele küttida.	-Poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine. Hooldatakse alasid, mis on linnuinventuuris (2012) välja toodud kui hanelistele väga olulised piirkonnad, so Roopalaht, Oitme-Nossurahu, Katri rand, Otsamaa, Pussa. -Alternatiivid on hoiualast kaitseala tegemine või muuta põhimõtteliselt hoiualade kaitsekorda või seada jahitegevusele juhtumipõhiselt piiranguid eraldiseisva haldusaktiga.	- Hoiualal peatub rändel vähemalt 2000 valgepõsk-lagle.
2.1.2.18	Vööt-põõsalind	- Hoiualal pesitseb vähemalt 6 vööt-põõsalinnu paari.	- Kadastike kinnikasvamine ja metsastumine.	- Poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine. Kadastike pindala püsib vähemalt tänasel tasemel, so 43 hektarit.	- Hoiualal pesitseb vähemalt 6 vööt-põõsalinnu paari.
Elupaigad					

Peatükk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus
2.2.1.1.1	Veealused liivamadalaad (1110)	- Veealuseid liivamadalaad on säilinud hoiualal vähemalt 641,4 hektarit esinduslikkusega A.	-	-	- Veealuseid liivamadalaad on säilinud hoiualal vähemalt 641,4 hektarit esinduslikkusega A.
2.2.1.1.2	Rannikulõukad (1150*)	- Rannikulõukaid on säilinud hoiualal vähemalt 41 hektarit esinduslikkusega A	- Majandamise lakkamine rannikulõugastega piirnevatel poollooduslikel kooslustel.	- Poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine rannikulõugastega piirnevatel aladel.	- Rannikulõukaid on säilinud hoiualal vähemalt 41 hektarit esinduslikkusega A
2.2.1.1.3	Karid (1170)	- Karisid on säilinud hoiualal vähemalt 467,6 hektarit esinduslikkusega A.	-	-	- Karisid on säilinud hoiualal vähemalt 467,6 hektarit esinduslikkusega A.
2.2.1.1.4	Esmased rannavallid (1210)	- Esmaseid rannavalle on säilinud hoiualal vähemalt 11 hektarit esinduslikkusega B.	- Mootorsõidukiga sõitmine elupaigatüübil. Esmaste rannavallide habras taimkate ja pinnas on mootorsõidukite poolt kergesti kahjustatav.	- Kaitsekorrast kinnipidamine. Keskkonnaharidus.	Esmaseid rannavalle on säilinud hoiualal vähemalt 11 hektarit esinduslikkusega B.
2.2.1.1.5	Merele avatud pankrannad (1230)	- Merele avatud pankrandu on säilinud hoiualal vähemalt 2,5 hektarit esinduslikkusega B. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.	- Fossiilide korjamine.	- Ala geoloogiliste väärtuste tutvustamine infostendidel.	- Merele avatud pankrandu on säilinud hoiualal vähemalt 2,5 hektarit esinduslikkusega B. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.
2.2.1.1.6	Väikesaared ning laiud (1620)	- Väikesaari ja laiude on säilinud hoiualal vähemalt 1,8 hektarit esinduslikkusega C. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.	-	-	- Väikesaari ja laiude on säilinud hoiualal vähemalt 1,8 hektarit esinduslikkusega C. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.
2.2.1.1.7	Rannaniidud (1630*)	- Rannaniite on säilinud hoiualal vähemalt 149 hektarit esinduslikkusega A ja 107,5 hektarit esinduslikkusega B.	- Elupaigatüübi võsastumine ja roostumine hoolduse puudumisel. - Kuivendamine	- Rannaniidu taastamine ning hooldamine karjatamisega ja vajadusel niitmiseega.	- Rannaniite on säilinud hoiualal vähemalt 6,4 hektarit esinduslikkusega A, 142,6 hektarit

Peatükk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus
				- Rannaniidul on keelatud uute kraavide rajamine. Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöödel tuleb tagada rannaniidu loodusliku veerežiimi maksimaalne säilimine ning võimaldada eesvoolude, teemaid ja õuemaid kuivendavate kraavide hoiutöid minimaalses vajalikus mähus. Lokaalsetel rannaniidul paiknevatel kraavidel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada. Kuivendamist rohkem mõjutavad hoiutööd on näiteks kraavi sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine.	esinduslikkusega B ja 107,5 hektarit esinduslikkusega C.
2.2.1.1.9	Valged luited ehk liikuvad rannikuluided (2120)	- Valgeid luited on säilinud hoiualal vähemalt 2 hektarit esinduslikkusega B.	- Mootorsõidukiga sõitmine elupaigatüübil. Valgete luidete habras taimkate ja pinnas on mootorsõidukite poolt kergesti kahjustatav.	- Kaitsekorrast kinnipidamine. Keskkonnaharidus.	- Valgeid luited on säilinud hoiualal vähemalt 2 hektarit esinduslikkusega B.
2.2.1.1.10	Hallid luited ehk kinnistunud rannikuluided (2130*)	- Hallisid luited on säilinud hoiualal vähemalt 8 hektarit esinduslikkusega B.	- Mootorsõidukiga sõitmine elupaigatüübis. Hallide luidete habras taimkate ja pinnas on mootorsõidukite poolt kergesti kahjustatav.	- Kaitsekorrast kinnipidamine. Keskkonnaharidus.	- Hallisid luited on säilinud hoiualal vähemalt 8 hektarit esinduslikkusega B.
2.2.1.2.1	Kadastikud (5130)	- Kadastikke on säilinud hoiualal vähemalt 2,7 hektarit esinduslikkusega A, 40,6 esinduslikkusega B.	-Metsastumine (inventuuriandmetes tuuakse mitmel puhul välja, et need metsastuvad pealekasvava männi tõttu).	-Männi väljaraiumine. Kadastike hooldamine ja taastamine.	- Kadastikke on säilinud hoiualal vähemalt 2,7 hektarit esinduslikkusega B, 40,6 hektarit esinduslikkusega C.

Peatükk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus
2.2.1.2.2	Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)	- Kuivi niite lubjarikkal mullal on säilinud hoiualal vähemalt 82,9 hektarit esinduslikkusega A ja 24,9 hektarit esinduslikkusega B.	- Elupaigatüübi võsastumine ja roostumine hoolduse puudumisel.	- Kuivade niitude lubjarikkal mullal taastamine ning hooldamine karjatamisega ja vajadusel niitmise.	- Kuivi niite lubjarikkal mullal on säilinud hoiualal vähemalt 21,2 hektarit esinduslikkusega A, 61,7 hektarit esinduslikkusega B, 24,9 hektarit esinduslikkusega C.
2.2.1.2.3	Loopealsed (6280*)	- Loopealseid on säilinud hoiualal vähemalt 88,4 hektarit esinduslikkusega A ja 35,2 hektarit esinduslikkusega B.	- Elupaigatüübi võsastumine ja roostumine hoolduse puudumisel.	- Loopealsete taastamine ning hooldamine karjatamisega.	- Loopealseid on säilinud hoiualal vähemalt 1 hektarit esinduslikkusega A, 87,4 hektarit esinduslikkusega B ja 35,2 hektarit esinduslikkusega C.
2.2.1.2.4	Sinihelmika-kooslused (6410)	- Sinihelmikakooslusi on säilinud hoiualal vähemalt 63,7 hektarit esinduslikkusega A ja 29,8 hektarit esinduslikkusega B.	- Elupaigatüübi võsastumine ja roostumine hoolduse puudumisel.	- Sinihelmikakoosluste taastamine ning hooldamine karjatamisega. Salujärvega piirneva õõtsik ja sellega piirnev roostikuriba jätta looduslikule arengule.	- Sinihelmikakooslusi on säilinud hoiualal vähemalt 63,7 hektarit esinduslikkusega B ja 29,8 hektarit esinduslikkusega C.
2.2.1.2.5	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)	- Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite on säilinud hoiualal vähemalt 15 hektarit esinduslikkusega B.	- Elupaigatüübi võsastumine.	- Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude taastamine ning hooldamine karjatamisega.	- Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite on säilinud hoiualal vähemalt 15 hektarit esinduslikkusega C.
2.2.1.3.1	Lubjarikkad madalood lääne-mõõkrohuga (7210*)	- Lubjarikkaid madalood lääne-mõõkrohuga on säilinud hoiualal vähemalt 8,4 hektarit esinduslikkusega A ja 19,6 hektarit esinduslikkusega B.	- Kuivendamine.	- Lubjarikkal madalool lääne-mõõkrohuga on keelatud uute kraavide rajamine. Olemasolevate kraavide hoiutöid hoiuala kaitsekord ei keela ja eeldatavalt olulist negatiivset mõju see täiendavalt lubjarikkal madalool lääne-mõõkrohule kaasa ei too.	- Lubjarikkaid madalood lääne-mõõkrohuga on säilinud hoiualal vähemalt 8,4 hektarit esinduslikkusega A ja 19,6 hektarit esinduslikkusega B.

Peatükk	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus
2.2.1.3.2	Liigirikkad madalsood (7230)	- Liigirikkaid madalsood on säilinud hoiualal vähemalt 11 hektarit esinduslikkusega A ja 0,5 hektarit esinduslikkusega B.	- Elupaigatüübi võsastumine ja roostumine hoolduse puudumisel.	- Liigirikaste madalsoode taastamine ning hooldamine karjatamisega. Liigirikkad madalsood ümber Maksmere võivad olla karjatatavad koos ümbritsevate poollooduslike kooslustega (karjamaa osa). Roobimaa järve ümber ja Panga luhast põhja jäävad alad võivad jääda looduslikku arengusse (läheduses pesitsevad häirimistundlikud I kategooria kaitsealused linnuliigid).	- Liigirikkaid madalsood on säilinud hoiualal vähemalt 11 hektarit esinduslikkusega A ja 0,5 hektarit esinduslikkusega B.
2.2.1.4.1	Vanad loodumetsad (9010*)	- Vanu loodumetsi on säilinud hoiualal vähemalt 107,6 hektarit esinduslikkusega B ja 12 hektarit esinduslikkusega C.	- Metsamajanduslik tegevus kultuurmännikutes. Vana loodumetsana inventeeritud metsade serva 0-elupaigana inventeeritud kultuurmännikud toimivad puhvrina ümber elupaiga ega ole looduskaitseks väärtusetud.	- Võimalik raietegevus peaks piirduma harvendusraiega, muutmaks metsade ilme looduslähedasemaks.	- Vanu loodumetsi on säilinud hoiualal vähemalt 107,6 hektarit esinduslikkusega C ja 12 hektarit potentsiaalset vana loodumetsa on muutunud looduslähedasemaks.

LISA 5 Kaitse-eesmärkide ja kaitsekorra muutmise ettepanekud

Kavaga tehakse ettepanek arvata elupaigatüübid: veealused liivamadalad (1110) ja karid (1170) hoiu- ja loodusala kaitse-eesmärkide hulka, sest väga esinduslikku elupaigatüüpi leidub suurel alal.

Kavaga tehakse ettepanek arvata elupaigatüüp aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) hoiu- ja loodusala kaitse-eesmärkide hulka, sest on oluline peatuvatele rändlindudele ja nende hooldamine seetõttu vajalik.

Kavaga tehakse ettepanek arvata elupaigatüüp püsitaimestuga liivarannad (1640) hoiuala kaitse-eesmärkidest välja, sest rannaniiduga (1630*) kaasneva elupaigatüübina on kaitse tagatud.

Kavaga tehakse ettepanek arvata linnuliik tutkas hoiuala kaitse eesmärkide hulgast välja, sest tutka kindlat pesitsemist Karala-Pilguse hoiualalt teada ei ole. Ornitoloog Rein Nellise hinnangul on tõenäosus väike, et liik ala taasasustab. Hetkel tutkas Saaremaal pesitsejana teadaolevalt puudub.

Kuna hoiuala kaitse-eesmärgiks oleval luitsnökk-part, piilpart, sinikael-part, sõtkas ja valgepõsk-lagle kuuluvad jahilinnuna väikeulukite hulka, keda võib vastavalt jahiseadusele küttida, siis selle ohuteguri vältimiseks on alternatiiv hoiualast kaitseala tegemine või muuta põhimõtteliselt hoiualade kaitsekorda või seada jahitegevusele juhtumipõhiselt piiranguid eraldiseisva haldusaktiga. EOÜ 2017. a koostatud kaitstavate alade linnujahi analüüs näeb vajadust linnujahi keelamiseks Karala-Pilguse hoiualal. Pussa kápaliste püsielupaigal linnujahi keelamise vajadust ei ole.

LISA 6 Ulatuslike loodusõnnetuste likvideerimine ja metsakahjustuste leviku tõkestamine kaitseala piiranguvööndis ja hoiualal

Kaitstava loodusobjekti piiranguvööndis ja hoiualal üldreeglina lubatakse tegevusi, mille mõju objekti kaitse-eesmärgile on neutraalne või positiivne. Nendel aladel on tolereeritavad ka majanduslikel eesmärkidel tegevused viisil ja mahus, mis ei ole vastuolus kaitstava loodusobjekti kaitse-eesmärgiga. Paratamatult võib ette tulla ka olukordi, mida ei ole võimalik lahendada tavapäraselt selleks kasutatavate õigusnormide järgi (nt lageraiet oleks vaja teha suuremal alal, kui kaitsekord seda võimaldab). Tüüpilisteks sellisteks näideteks on loodusõnnetused metsamaal, nagu torm, tuli või ulatuslik metsakahjustuse levik, invasiivse võõrliigi levik jmt. Looduskaitse vaatevinklist vaadates on sellistel juhtudel tegemist metsa ökosüsteemile omaste protsessidega, millesse pole vaja tingimata sekkuda, kuid mis maaomaniku vaatevinklist võib aga tähendada majanduslikku kahju. Lisaks esineb ka olukordi, kus mitte sekkumisega võivad kahjustused kanduda väljapoole kaitstavaid alasid: näiteks metsakahjurid võivad kaitsealalt levida majandusmetsadesse. Seetõttu peab kaitseala valitseja erandolukordades kaaluma erinevaid huve ja otsima kompromisslahendusi.

Metsaseadus võimaldab loodusõnnetuste likvideerimiseks või metsakahjustuste leviku tõkestamiseks teha lageraiet või sanitaarraiet (kuni täiuseni 0,3). Kaitsealadel tuleb sealjuures arvestada ka kaitse-eeskirjaga seatud piirangutega (langi suurusel, täiusele vmt). Lisaks eelnevale on võimalik teha ka kujundusraiet, kui kaitsekorralduskava seda ette näeb.

Alljärgnevalt ongi toodud piiranguvööndis ja hoiualal rakendatavad kujundusraie põhimõtted, mida kasutatakse metsakahjustuste leviku tõkestamiseks ja ulatuslike loodusõnnetuste likvideerimiseks, kui neid erandolukordi ei ole võimalik lahendada kaitsekorraga ettenähtud metsamajandamise reeglite raames (lageraie või sanitaarraiena). Kujundusraie kooskõlastamine toimub kaitseala valitseja kaalutusotsuse alusel: kaitseala valitseja hindab kujundusraie teostamise vajalikkust ja kooskõla kaitse-eesmärgiga.

Kaitstava loodusobjekti valitseja võib lubada piiranguvööndis või hoiualal teha kujundusraiet, arvestades järgmisi põhimõtteid:

- 1) Kahjustuste likvideerimine kiirendab kaitse-eesmärgi tagamiseks vajaliku uue metsapõlve teket või see pole vastuolus kaitse-eesmärgiga.
- 2) See on vajalik võõrliigi tõrjeks või metsakahjurite leviku tõkestamiseks kaitsealalt väljapoole.